

HET BOEK DE KLAAGLIEDEREN VAN JEREMIA.

De Klaagliederen, in den Hebreeuwsen Bijbel Eka, (Ach-hoe) geheten, naar het eerste woord, hetwelk herhaald wordt Hoofdst. 2:1 en 4:1, in de Septuaginta Thrènoi, en in de Vulgata, Threni of lamentationes, zijn gedicht door den Profeet Jeremia.

Wel is waar wordt dit in het Boek zelf niet aangeduid, maar van overoude tijden is niemand anders dan de Profeet Jeremia, als de vervaardiger aangeduid, terwijl de Septuaginta aan het begin van het eerste vers leest: "En het geschiedde, nadat Israël gevankelijk was weggevoerd en Jeruzalem verwoest was, zo zat Jeremia te wenen en zong den volgende klaagzang over Jeruzalem en zei:"

Bovendien is het karakter van den Profeet Jeremia zo onmiskenbaar in de liederen weer te vinden en stemt inhoud en taal zo volkomen overeen met de taal van zijn profetisch Boek en met hetgeen in zijn ziel moet zijn omgegaan bij de verwoesting van stad en tempel, dat schier niemand er aan twijfelt, of hij heeft deze klaagzangen gedicht.

Door den Heiligen Geest gedreven, heeft hij in die liederen de diepe smart weergegeven, welke zijne ziel vervulde, maar heeft hij ook inderdaad zijn ziele zoeken op te heffen tot God, wiens oordelen het zijn geweest en Wien ook Jeremia belijdt als den Souvereinen God.

Het Boek zelf laat zich verdelen in vijf delen of vijf liederen.

Het eerste deel of eerste lied (Hoofdst. 1) bezingt in het algemeen de wegvoering van het volk, de verwoesting van Zion, de ellende van Jeruzalem en den ontzettenden toestand, die daarvan het gevolg is.

Het tweede deel of tweede lied (Hoofdst. 2) stelt die ellende voor als een daad van Goddelijke gramschap, als gevolg van den toorn Gods over de zonden des volks; wijst op 's mensen onmacht om waarlijk te troosten en wijst heen naar Hem, die alleen troosten kan.

Het derde deel of derde lied (Hoofdst. 3) bepaalt bij het geestelijk lijden van Gods kinderen ten opzichte van de ellende, die doorstaan is en doorstaan wordt, wijst op de barmhartigheid Gods, op Zijn gerechtigheid als de enige toevlucht voor Gods kinderen te midden van het lijden.

Het vierde deel of vierde lied (Hoofdst. 4) wijst verder op de oorzaak der ellende, n. l. op de zonden van volk en vorsten.

Het vijfde deel of vijfde lied (Hoofdst. 5) behelst een smeekbede tot den Heere, om aan de ellende een einde te doen komen en daarom om vernieuwde bestraling van Gods vriendelijk, verzoend Aangezicht.

Het geheel bevat derhalve een klaaglied over de ellende, een belijdenis van schuld en overtreding, en een toevlucht zoeken bij den genadetroon Gods, om erbarming en wegneming van druk en lijden.

HOOFDSTUK 1.

DE JAMMERLIJKE TOESTAND VAN HET JOODSE VOLK.

A. De Vijf klaagliederen over de verwoesting van het Godsrijk des Ouden Testaments, waarin ons Boek moet verdeeld worden, hebben te zamen één grondtoon, die als een somber grafgeluid klinkt. In elk in 't bijzonder neemt die ene bijzondere kleur aan en ene bijzondere uitdrukking, volgens de verhouding van den klager tot het graf. Er is een voortgang in de voorstelling van den aan allen gemeenzamen inhoud, daar de klacht allengs meer van zich zelf bewust wordt, en de gehele diepte van hare ellende in het licht van hemelse opheldering beschouwt, zodat de klacht tegelijk meer zamenvattend en kort wordt met den voortgang der woorden. Bij de toenemende eentonigheid van uitdrukking wordt zij des te dieper, daar zij in hare vreselijkste smart het rustpunt vindt, waarin zij zich tot vertrouwen op het heil des Heeren, midden in den donkersten nacht van hare kwelling verheft, en de ziel stervende tot het leven in God doordringt. De liederen zijn alle met het oog op de volbrachte verwoesting, onder den versen indruk der verschrikkelijke gebeurtenissen gezongen. Tot recht begrip der liederen moet men dit in 't oog houden. Het eerste lied is nog geheel onder het vreselijke gewicht der ontzettende katastrofe gedicht. Daarom hoort men hier het gejammer over de wegvoering van het volk in de ballingschap, over de verwoesting van Zion, over de ellenden bij de verovering, over de plundering, den hongersnood, den hoon en spot en de verachting van de zijde der vijanden, en den hulpelozen en troostelozen toestand der zo diep gevallene stad. Het heeft drie delen. In het eerste (vs. 1-11) spreekt de profetische zanger zelf, en beschouwt hij klagende den jammerlijken toestand van Jeruzalem en zijnen omtrek, de slavernij van zijn volk, het geluk zijner vijanden, de verdorvenheid van zijne vorsten en zijnen smaad. In het tweede (vs. 12-19) begint Jeruzalem zelf, als ene ontblote, onreine vrouw, de klacht en schildert zij op roerende wijze zijne verlatenheid en onreinheid, den nood, de schuld en de ellende van zijn volk, en de teugelloosheid zijner vijanden. In het derde deel (vs. 20-22) heft de dichter zelf zijne handen op tot gebed, erkent hij de rechtvaardigheid Gods in Zijne oordelen en beklagt hij de ellende van zijn volk.

I. Vs. 1-11. Het lied der tranen begint met een diepen zucht, welke al de smart van enen ongelukkige uitdrukt, die voor zijn volk en met zijn volk gevoelt: "Hoe zit die stad zo eenzaam, die vol volks was!" Het stelt met éénen trek al het verschrikkelijke van het ongeluk voor, waardoor stad en volk zijn getroffen. Zij, die zo vele kinderen had, is nu ene eenzame weduwe: die ene vorstin was in de landen, is nu tot ene slavin geworden. Haar smaad is zo groot, dat zij niet slechts den gansen dag klaagt en weent, ook des nachts gene rust vindt, en hare tranen bij stromen over hare wangen laat vloeien; want haar lot is daardoor troosteloos geworden, dat zelfs hare vrienden haar den rug toekeerden en haar verraadden. De dagen zijn voorbij dat duizenden tot de hoge feesten stroomden, als het gejubel door de straten klonk, en het volk te zamen voor den Heere stond. Nu liggen de straten woest, de poorten zijn eenzaam geworden; de priesters zuchten en de maagden gaan niet meer in de reien. En toch is al die jammer verdiend, de jubelende vijanden zijn slechts de blinde werktuigen van het gericht des Goddelijken toorns over de zondaren. Jeruzalem heeft van ouds af veel zegen gehad, maar het heeft zich niet tot bekering laten bewegen. Nu gedenkt het daaraan in zijne ellende, maar het gejubel, waarmee de vijanden zijnen ondergang aanschouwen, de afschuw, met welken zij

zich als van ene onreine vrouw afkeren, maakt de herinnering dubbel bitter, Daarom beklagt het zijn lot in de eenzaamheid en zoekt bij den Heere, die al zijnen nood en den overmoed der vijanden ziet, troost en hulp.

1. *Aleph*. Ach! Hoe 1) zit die stad zo eenzaam, in zo diepe treurigheid, zij, die eens ene moeder rijk in kinderen, ene stad vol volks was! zij, eens de geliefde huisvrouw van haren hemelsen Echtvriend, die door Zijnen zegen kinderen voortbracht, zo teder, zo rein, zo talrijk als de dauw van het morgenrood (Ps. 110:3), is als ene weduwe geworden. Zij is thans als ene bedroefde vrouw, van kinderen beroofd en onbekwaam om nog kinderen voort te brengen, daar zij gescheiden is van haren Man; zij, die eens in de heerlijke tijden, toen een David en Salomo op den troon zaten, groot en rijk in invloed was onder de Heidenen onder de volken, ene vorstin, die verre heerste, onder de naburige en onderworpen landschappen, onder Moabieten, Ammonieten, Edomieten en Midianieten, Arabieren en Filistijnen, is cijnsbaar geworden aan enen anderen meester, en moet in slavernij leven. 2)

1) De Profeet kan de grootheid van het verlies niet anders uitdrukken dan door er zijn verbazing over te kennen te geven. Hij vertoont derhalve het evenbeeld van den man, die enigermate buiten zijn zinnen is geraakt, ten gevolge van de beschouwing van een nieuwe en volstrekt niet vermoedde zaak. Want het was een ongelovig iets. Waar toch die plaats was uitverkoren, waarin God zou wonen, en de stad Jeruzalem niet slechts een zetel Gods was, maar om zo te zeggen Zijn aards heiligdom, daar had men het er voor kunnen houden, dat de toestand van die stad was als ontruikt aan enig gevaar. Dewijl nu gezegd was: Dit is Mijn rust tot in eeuwigheid, hier zal Ik wonen, had het geschenen dat God de stad boven de wolken had verheven en ongedeerd gemaakt tegen alle aardse veranderingen. Wij weten toch dat in de wereld er niets blijvend is en de grootste rijken tot niets terugvallen, maar de staat van Jeruzalem was niet gefundeerd geweest op menselijke bescherming noch op overvloed van rijkdom, noch op de menigte der mensen, noch op enige andere bescherming, welke ook konden verzonnen worden, maar was gefondeerd op een hemels besluit, op de belofte Gods, welke niet onderhevig was aan enige veranderingen. Wanneer derhalve de stad zelf was gevallen, van de fundamenteën was gerukt en er niets was overgebleven, wanneer de tempel zelf verachtelijk was vernietigd en vervolgens door de vijanden was verbrand, wanneer bovendien de koning in ballingschap was geworpen, zijne kinderen voor zijn ogen waren geslacht, de vorsten gedood, wanneer het volk overal heen was verspreid, overgegeven aan de hoogste onttering, was dat dan geen verschrikkelijk geval? Derhalve niet zonder oorzaak roept de Profeet uit: Ach hoe! dewijl niemand ooit gemeend had dat dit had kunnen geschieden.

Reeds in deze uitdrukking is Jeruzalem gedacht als ene bedroefde, eenzame en verlatene vrouw, gelijk ook de gedenkpenning door keizer Titus op de verovering van Jeruzalem geslagen, het veroverde Judea als wenende vrouw onder enen palmboom voorstelt. Gelijk een vreemdeling, die daar komt, en die gehoord had van de beloften, die God aan Jeruzalem, Zijne woning omtrent eeuwig duurt heeft uitgesproken, en wien het bekend was geweest, hoe deze stad niet op heerschappij en macht der mensen, niet op rijkdom en glans der aarde, maar op het woord van den eeuwig God was gebouwd, en die haar nu gezien had zo geheel in puin veranderd, gelijk zulk een het bijna voor onmogelijk had moeten houden, wat hij zag, zo roept de Profeet vol verwondering uit: "hoe zit die stad zo eenzaam!" .

2) De hooggeborene vorstin en koningin, de gebiedster over volken en landen is tot ene dienende slavin geworden. Zo moeten in 't bijzonder ook in onze dagen de dienaars van God klagen en wenen over de kerk van onzen Heere, het Nieuw-Testamentische Zion, de bruid van Christus. Dat zij het kruis van hunnen Heere Hem moeten nadragen, dat zij ook Zijnen smaad hebben te ondergaan, en de tekenen Zijner wonden moeten dragen, weten alle gelovigen wel; maar dat zij, door hun eigene kinderen verlaten en verraden, aan de macht der wereld worden overgeleverd, dat deze ijzeren boeien voor hen smeedt, opdat hun vijanden met hen spotten, dat zij, die toch hun allen heil en leven hebben gegeven, nu als ene van haren bruidegom en Heere verlatene weduwe, als ene machteloze maagd, die niemand behoefde te vrezen, zal staan of liever wenende moet nederzitten, dat is het, wat hare dienaars met den Profeet in diepe smart betreuren.

Gelijk Hoofdst. 2 en 4 zo begint ook dit vers met Hoe, of beter, Ach hoe! En dit woord dient om zijn diepe zielesmart in te leiden. Het geeft aan dat de dichter door zijn zielelijden tot den volgende klagzang als het ware geperst wordt, zodat hij al steunend zijne woorden uitbrengt. Alle beelden, die de Profeet gebruikt, dienen dan ook om zijn alles te bovengaande smart uit te drukken, gelijk hij al aanstonds begint met het beeld van ene eenzame, treurend zittende weduwe van ene geheel kinderloze weduwvrouw, die schier niets meer uit de puinhopen van haar vroeger geluk heeft gered.

2. *Beth.* a) Zij weent daarover steedsbitterlijk, niet alleen des daags, maar ook des nachts 1), wanneer anders de moeden tot rust komen en de bedroefden verkwikking ondervinden; maar haar is gene verlichting, gene lafenis gegund. Haar leed is zo groot en hare smart is zo diep, en hare tranen lopen onophoudelijk en in menigte over hare kinnebakken; zij heeft in dezen haren nood, nu zij dien het meest behoefde, genen trooster onder al hare liefhebbers. Er is niemand meer van die vrienden, die zij zo veel goeds heeft bewezen, en op wien zij dwaas, ja misdadig meende, zich te kunnen verlaten, die zij zo dikwijls misdadig, meer dan haren hemelsen vriend vertrouwde; al hare vrienden,

2) met welke zij meende door vriendschap en verbonden nauw verenigd te zijn, als de Egyptenaars, Ammonieten, Edomieten, Filistijnen, hebben trouwelooslijk met haar gehandeld; zij hebben haar allen in den steek gelaten, zij hebben haar zelfs snood verraden en aan haren machtigen vijand uitgeleverd; zij zijn haar tot openbare vijanden geworden, 3) die hare verwoesting en haren jammer nog helpen vergroten (Ps. 137:7. Ezech. 25:3, 6. Jer. 40:14).

a) Ps. 6:7.

1) Des nachts wenen, geeft aan een bitterlijk bedroefden toestand. Wie in ellende, in treurigheid is gezeten, en die de dagen doorbrengt in jammer en wee, kan des nachts in den slaap nog enige vertroosting vinden, maar wie ook den nacht nog in rouw en tranen doorbrengt is een beeld van de diepste, van de meest jammervolle ellende. En daarmee wordt hier Jeruzalem vergeleken.

2) Hare vrienden zijn de volken van Egypte enz. met wie Zedekia een verbond had gesloten. Hoe Edom over Jeruzalems val had gejuicht zegt ons Ps. 137:7. Hoe de Tyriërs en de

Ammonieten vreugde bedreven hadden Ezech. 25:3-6; hoe de Moabieten tegen Juda hadden zamengespannen of liever tegen het overblijfsel zegt ons Jer. 40:4.

3) Ook de kerk des Heeren is zich bewust, zeer dikwijls op bedrieglijke, aardse dingen te hebben gesteund, die haar eindelijk verlaten en betonen hare bitterste vijanden te zijn. Dit maakt hare smart over hare gebondenheid door de macht der wereld dubbel bitter, zodat hare tranen onophoudelijk vloeien. Zij heeft haren verhoogden Heere in haar midden. Zijn Heilige Geest woont en werkt in haar, zij heeft twee machtige pilaren, zo als eens Jachin en Boaz, de enige ware steunsels, Woord en Sacrament. Maar hoe dikwijls heeft zij naar andere vrienden en verbonden omgezien, en van hen bekrachtiging en bescherming gehoopt! Maar zij allen, van de machtigste vorsten en de overheden in kamers en synoden met hun veranderlijke meningen tot aan den laatsten menselijken vriend, hoe goed die het ook meent, zullen haar den rug toekeren, ja haar aan de dienstbaarheid overleveren. En dat zal des Heeren gericht zijn, opdat zij weer met haar ganse hart lere bidden: "Er is toch geen ander, die voor ons zou kunnen strijden. Maar wie ziet niet, dat deze klachten ook wel in den laatsten tijd en vooral in de gemeente van Laodicea (Openb 3:14 vv.) passen, daar God wijd en zijd met Zijne gerichten alles zal verwoesten, en het sieraad van Gods huis, de heiligheid geheel en al zal verdwenen zijn. Zo ziet het er in onze dagen reeds zo treurig uit, daar de Geest en de heiligheid bij de grote menigte van leraars en toehoorders niet te vinden is, en dus de tempel, die daarin moest bestaan, in de zichtbare kerk zeer verwoest is. Daar over zijn die zuchten van hen, die met Jeremia de verwoesting reeds voor ogen zien. Belijders der waarheid gaan van wege het verval der kerk, even als Juda heen, om de ellende en den druk, waarmee men de gewetens wil binden. En de klacht, die zij voor den Heere brengen, doelt bij alles daarop, dat de ware kerk zo eenzaam is geworden, en er zo weinige rechtschapene leden meer worden aangetroffen, dat zij als ene weduwe is geworden, welke Christus, de Bruidegom, met Zijne gaven des Geestes geheel schijnt te hebben verlaten, daar er gene vruchten van godzaligheid, geen ware kinderen meer worden voortgebracht. Vroeger maakte zij onder de Heidenen een vrij groot opzien door hare heiligheid, zodat zij als ene vorstin in de landschappen kon worden beschouwd, nu zwijgen echter de weinige gelovigen, die zich nog in de zichtbare kerk bevinden, en moeten zij zich onder allerlei inzettingen buigen, omdat zij de in de kerk ingeslopende aardse heerschappij niet kunnen weerstaan. Alzo hebben zij steeds reden, om in den nacht dezer verdrukkingen te vrezen en te zuchten over alle gruwelen in Jeruzalem; zij moeten ook zeer dikwijls de troosteloosheid van hun aardse vrienden en uitwendige geloofsgenoten ondervinden, zodat zij bij het ingeslopende Heidendom zeer dikwijls in onrust des gewetens worden gebracht, en in de engte worden gedreven.

3. *Gimel*. En hoe zou Jeruzalem, de moeder van het volk Gods, niet jammeren en wenen! Juda, hare dochter, het volk van het ganse land is in gevangenis in ballingschap gegaan van wege de of uit ellende en van wege de of uit veelheid der dienstbaarheid. Die ondervond zij reeds vroeger door vele oorlogen en door belegering; eerst van de zijde der Egyptenaren onder Faraö Necho, toen hun edele koning Josia hun werd ontrukkt, vervolgens door de Chaldeënen, toen zij zware belasting moest betalen, land en stad belegerd werden, toen zij honger, zwaard en pest moest verduren; tegenover dat alles is de verbanning nog licht te noemen; zij woont nu daar middenonder de Heidenen, even als dit door Mozes in Deut. 28:65 gedreigd is, zij vindt gene rust, want al hare vervolgers achterhalen ze tussen de engten, 1)

daar, waar geen ontkomen mogelijk is, gelijk jagers een wild in engten drijven, totdat het in elkaar zinkt en zeker ten buit wordt.

1) Zo brengt ook de wereldmacht de door haar gevangene en dienstbaar gemaakte kerk des Heeren in omstandigheden en toestanden, waarin zij noodzakelijk moet bezwijken en haar buit moet worden, zodat aan haar het woord waar wordt: wil men de Charybdis vermijden dan wordt men der Scylla ten buit.

Zij kregen alle mogelijke woedenden tegen hen, zodat het volk onvermijdelijk in de hand des vijands viel, want daar was geen weg om te ontkomen.

Dit wil niet zeggen, zoals sommige oude uitleggers menen, dat hier van Juda's overblijfsel wordt gesproken en van diens vlucht naar Egypte, maar hier wordt gesproken van Babels ballingschap. Babels gevangenschap is het hoofdmoment, hetwelk in dit gehele Boek beweend wordt. En die balling- of gevangenschap is zo bang en zo eng, dat Juda's volk helemaal in de macht zijner vijanden is. Geen ontkoming is mogelijk. Het scheen wel, dat het voor goed met het oude Bondsvolk was gedaan.

4. *Daleth*. De landwegen Zions, der heilige stad Godstreuren, 1) daar zij verlaten zijn, omdat niemand, geen enkele vrolijk feestvierende optocht meer, zoals vroeger op het feest komt (Exod. 23:17. Ps. 42:3 vv.); al hare poorten zijn woest, want niemand trekt meer door deze in en uit, niemand komt daar meer, om met anderen te raadplegen en handel te drijven. Er is ene stilte als des grafs gekomen in de plaats van het vroeger zo vrolijke en levendige verkeer; hare priesters, die als de heiligen Gods den zegen Zijner nabijheid moesten genieten, zuchten, want het heiligdom des Heeren is verwoest, godsdienstige plechtigheden en feesten zijn verstomd; hare jonkvrouwen, de schone, hoopvolle bloesem des volks, zijn bedroefd, 2) omdat zij niet meer bij de feesten des Heeren de vrolijke reien kunnen hebben, noch door gezang en spel de plechtigheid verhogen en zij zelf, de eens zo rijke moeder, het Zion Gods, ach zij is in bitterheid.

1) Dewijl de tempel verbrand was en de stad verwoest en alle Joden op slechts weinigen na verbannen waren, trokken geen vrolijk gestemde feestgangers meer op naar Jeruzalems tempel. Het is daarom dat hier gezegd wordt, dat de wegen, die naar Zion leiden, treuren, het tegenovergestelde van vrolijk zijn en verheugd. Meer ook daarom zijn hare priesteren en zijn hare jonkvrouwen bedroefd, dewijl zij geen offer meer kunnen aansteken en geen reidans meer kunnen uitvoeren.

Allen zuchten, allen wenen. Het is één bitterheid Vanwege de geduchte straffen, welke de Heere over Zijn volk heeft uitgestort.

2) Het is zeer smartelijk voor goede mensen, godsdienstige vergaderingen opgebroken en verstoord te zien, en diegenen teruggehouden van dezelve, die ze waarlijk wilden bewonen. Daar was een tijd, dat de Heere de poorten van Zion beminde, boven alles de woningen Jacobs; maar nu had Hij ze verzaakt en was door terging gedrongen Zich daarvan te

onttrekken, en daarom kon het daarmee niet anders gaan dan met den tweeden tempel, toen Christus die verliet.

5. *He.* Hare tegenpartijders, de Gode vijandige wereldmacht, zijn ten hoofd geworden, 1) zo als de Heere het ook heeft gedreigd (Deut. 28:44), terwijl het eigenlijk volgens vs. 13 van dat hoofdstuk omgekeerd moest zijn; hare vijanden zijn gerust, zij koesteren zich in den glans van hun geluk, en zijn vol gerustheid in he gevoel hunner overmacht en gehele onbekwaamheid van Gods volk om schade te veroorzaken. Maar het bitterste is dat Zion zelf de schuld van dat ongeluk is. Zij is zo ongelukkig, omdat haar de HEERE, haar heilige en rechtvaardige God zelf, zo bedroefd heeft van wege de veelheid harer overtredingen; zelfs hare kinderkens, het liefste en dierbaarste, dat zij heeft, gaan henen in de gevangenis als ene kudde schapen voor het aangezicht des tegenpartijders naar verre, vreemde landen, ons daar als koopwaar te worden behandeld.

Hij zegt voorts dat de vijanden tot een hoofd worden, met welk hij volstrekt niet twijfelachtig bedoelt, de heerschappij. Want zo heet het in Deut. 28:13 : Gij zult zijn tot een hoofd en niet tot een staart, op een verhevene en niet op een verborgene plaats. Hij zegt derhalve dat de vijanden tot een hoofd zijn geworden, dit is tot hun heersers. Het moet die tegenstelling nu goed vatten, dat zij n. l. nu tot een staart was geworden, dit is, zij waren als het ware onder de voeten van hun vijanden. Hij zegt dat de vijanden gerust zijn, omdat de Heere haar zo bedroefd had. Dit nu klaagt hij niet, naar algemene gewoonte, d. i. zoals de gewone mensen gewoon zijn, maar hij vermengt deze lering met zijn klacht en hij toont dat God in die zo verwarde en schrikkelijke zaak als een rechtvaardig Rechter verschijnt. Hij roept derhalve hun toe, om te letten op de hand Gods, wanneer hij zegt dat daarom de vijanden zo gerust zijn, dewijl Gods hand heeft bedroefd. Het is derhalve volstrekt niet twijfelachtig, of de Profeet spreekt het gevoelen uit, dat de oorzaak van alle die rampen is, dat God de Joden heeft bedroefd, en dat wegens de grootheid hunner zonden en misdaden.

Onder de puinhopen van Nineve's paleizen worden ook van zulk trekken met jonge kinderen verscheidene voorbeelden aangehaald, wier droevig lot hartverscheurend is.

God heeft om Zions zonden hare vijanden over haar laten heersen. Wat wil dat niet zeggen! De vijand regeert naar welgevallen. Zo moet de kerk door de wereld met voeten worden getreden-dat dringt haar op nieuw tot boete en gebed. "De jeugd moet gebonden in de slavernij gaan. Dat te moeten zien breekt het hart. Wie het niet wil zien, dat de zienvijand de kinderen gebonden door de begeerlijkheden en de valse leer ter helle voert, die moet iets dergelijks naar het lichaam aanschouwen.

Wanneer gij de zonde niet vreest, vreest dan ten minste, waarheen u de zonde voert.

6. *Vau.* Maar zij heeft niet alleen haar dierbaarste en liefste verloren. Van de dochter Zions is al haar sieraad, dat haar eens zo heerlijk tooide, weggegaan; hare vorsten, de koning uit Davids huis en zijne voornaamste raadgevers, die eens de tempelzalen en het koninklijk paleis met hun pracht versierden, zijn als de herten geworden, diewel zeer gemakkelijk en snel hun vervolgers ontvlieden, maar gene weide vinden en door honger worden uitgeput; zij gaan

krachteloos henen, slechts langzaam en zonder hoop op redding voor het aangezicht des vervolgers, 1) die hen op de hielen zit, en met iederen tred het gevaar groter voor hen maakt, om bereikt te worden (2 Kon. 25:3, 4).

1) Niet alleen dat de dochter Zions van al haar sieraad is beroofd, van haar tempel, van haar zichtbare tegenwoordigheid Gods, maar ook de vorsten hebben hen heerlijkheid verloren en zijn in gevangenschap gegaan. Zij worden hier vergeleken bij de herten, die wel fier schijnen, maar bij het eerste gerucht van gevaar snel wegvlieden en ten leste door gebrek aan voedsel, onmachtig zijn om hun vlucht te vervolgen en dientengevolge vallen in de handen der jagers.

Zo is het ook gegaan met de vorsten van Juda. Zij hebben geen tegenstand kunnen bieden aan de overmacht der vervolgers.

7. *Zain*. Jeruzalem, de stad Gods, is in de dagen harer ellende en harer veelvuldige ballingschap indachtig, aan al hare gewenste dingen. De bitter weemoedige herinnering rijst in haar op aan al de aardse en eeuwige schatten der genade, die zij in de heerlijke en gelukkige tijden van enen Mozes, David, Salomo, Elia en Hizkia, die zij van oude dagen af gehad heeft, maar die zij zich door gruwelijke ondankbaarheid onwaardig maakte. Wat is nu alles anders geworden! dewijl 1) haar volk door de hand des tegenpartijders valt, en zij genen helper heeft; de tegenpartijders zien met honend leedvermaak en zonder enig teken van ontferming haar aan, hoe zij machteloos daar neer ligt; zij spotten met hare rustdagen, 2) met al hare godsdienstplechtigheden, waaraan nu door hen een einde is gemaakt, ja ook met haar geloof aan den Heere, als den alleen waarachtigen God, die zij wanen te schande gemaakt te hebben. Zij spotten ook met den sabbat, met de eenzaamheid en stilte van hun ganse land, daar alle werkzaamheden aan bos en akker ophielden; want het is waar geworden wat de Heere in Lev. 26:34 vv. bedreigde, dat het land zijne hem ontnomene sabbatten later zal hebben, wanneer eens Israël in het land zijner vijanden zou zijn.

1) Beter: als.

Hetgeen alle deze smarten nog grotelijks verzwaarden, was dat hare tegenwoordige staan juist het tegendeel was van hetgeen die geweest was in vorige tijden. God doet ons menigmaal de waarde Zijner weldaden kennen, door derzelve gemis. En de tegenspoed is allerhardst te dragen door degenen, welke uit de hoogte van voorspoed daarin vallen. Dit sneed David door het harte, toen hij van Gods instellingen verbannen was, dat hij gedenken kon aan dien tijd, toen hij placht henen te gaan naar Gods huis, met de feesthoudende menigte (Ps. 42:5) .

2) Anderen zoals Calvijn en de Engelsen vertalen door Sabbatten. De vertaling van rustdagen, in den zin van feestdagen is beter. Want al de hoogtijden van Israëls godsdienst worden hier onder verstaan, al de feesten en de Sabbatten, waarop Israël naar den tempel trok en den Heere feestvierde.

Beroofd van tempel en altaar, kon Israël nu geen feestdag meer houden, en als het rustte naar het zevende gebod, dan was het ook een voorwerp van bespotting van de zijde der vijanden.

8. *Cheth*. Vanwaar komt nu al die nameloze ellende? Jeruzalem heeft zwaarlijk gezondigd; 1) daarom is zij als ene bloedvloeiende en daarom onreine en afgezonderde vrouw geworden; allen, die haar vroeger liefhadden en eerden, en hare bondgenoten waren, achten haar ontwaard, dewijl zij; a) hare naaktheid, hare voor ieder openbare zonden, met welke zij zich zelf onteerde, gezien hebben; zij is door het gericht Gods, dat over haar is gekomen, ook tot erkenning harer schanddaden gekomen enzucht ook daarover diep, en zij is achterwaarts gekeerd, zodat men haar in hare schande niet meer aanziet.

a) Jes. 47:3.

1) "De zonde is de prikkel van den dood en van allen nood. " De manier, waarop de gelovige en ongelovige over zijn ongeluk klaagt, is zeer verschillend. De laatste klaagt God aan, betuigt zijne onschuld en is in opstand en hartstochtelijk tegen de plaag. De eerste keert tot zichzelf in, onderzoekt zijn leven, werpt zich vrijwillig voor God neer, noemt zich schuldig en houdt God voor rechtvaardig.

Hier vindt men de ware boete. De Profeet klaagt niet over de hardheid, over het strenge vonnis Gods, maar over de oorzaak der straffen, over de zonden van zijn volk. Hij bewijst daarmee dat hij de daden Gods goedkeurt, hoe smartelijk hem ook het verlies moge vallen van stad en tempel.

De goddeloze klaagt over de hardheid Gods en heeft alleen een oog voor de rechterlijke zijde van het vonnis, de gelovige weet dat ook de zwaarste rampen Vaderlijke kastijdingen zijn.

9. *Teth*. Hare onreinheid is in hare zomen, zodat ieder die kan zien; zij heeft niet gedacht in hare dwaasheid aan haar uiterste. Zij dacht niet, dat het haar zo zou gaan, nadat zij zo lang en met zoveel volharding Gods gebod had veracht (Deut. 32:29); nu heeft zij het ondervonden, hoe ernstig gemeend Gods bedreigingen en waarschuwingen waren; daarom is zij wonderbaarlijk van de hoogte harer heerlijkheid in diepe ellende en smaad omlaag gedaald, 1) zij heeft geen trooster. Daarom zucht zij, diep gebogen door schaamte en rouw over hare zonden: HEERE zie in genade mijne ellende aan, en zend mij hulp en troost, want de vijand verheft zich in trotsen overmoed over mij; hij maakt zich groot en steekt zijne ruwe handen zelfs naar het heiligste uit.

1) De Profeet klaagt: Hoe wonderbaar is Zion omlaag gedaald.

Gedaald neen, dat is het woord nog niet, maar omlaag gedaald moet de diepte der vernedering uitdrukken en zelfs dat drukt het nog niet uit en daarom klaagt hij: "Hoe wonderbaarlijk omlaag gedaald is Zion. "

Eens zong men in dat Zion: Gij, bultige berg Bazan, wat verheft Gij u tegen Zion? God zelf heeft dezen berg begeerd en zal hier eeuwiglijk wonen. En toch nu jubelde Basan en sprong de bultige berg van hovaardij op, terwijl van Zions heuveltop niets dan de rook der puinhopen omhoog steeg.

En toch ook dat was slechts profetie van de onbeschrijflijke, onuitsprekelijke vernedering, waarin uw Jezus zou verzinken.

Calvijn is van mening dat hier onder onreinheid niet van de zonde, maar van de straf sprake is. O. i. ten onrechte. Van de straf wordt wel gesproken, maar als gevolg van de zonde.

Wel is in het tweede gedeelte van straf sprake en daarom komt de verzuchting van de lippen, dat de Heere de ellende moge aanzien.

Waarom? Dewijl de vijand zich groot maakt. Die vijand is niet alleen vijand van Juda, maar ook vijand van God. Het maakt zo bange dat de vijand juicht over de ellende van het volk Gods en daarom vliedt dat volk tot den Heere.

Terecht merkt dr. Kuyper aan, dat we ook hier een profetie van den Messias in het uiterste van zijn vernedering hebben.

Zo ook straks in vs. 12.

10. *Jod.* De tegenpartijder heeft zijne roofzuchtige hand aan al hare gewenste dingen, aan de kostbaar heilige vaten des tempels, zowel als aan de schatten in huizen en paleizen uitgebreid, uitgestoken; ja zijn overmoedig honen van hare ellende ging nog verder; immers heeft zij aangezien en zij kon het niet langer zien, dat de Heidenen, de afgodendienaars, in haar heiligdom, den tempel gingen, waarvan Gijtoch uitdrukkelijk (Deut. 23:3. Ezech. 44:8 vv.) geboden hadt, dat zij in Uwe gemeente niet komen zouden. Indien zij er dan niet eens mochten inkomen, om daar Godsdienst te houden, hoeveel minder zullen zij als rovende vijanden Uwen wil dienen! Ach! en hoe hebben zij gewoed, wat hebben zij alles ruw en met geweld nedergeworpen!

11. *Caph.* Welk een jammerlijke toestand was er toch in Jeruzalem gedurende en ook nog na de belegering! Nog staat het mij levendig voor den geest. Al haar volk zucht, en gaat nu hier dan daar heen a) brood zoekende; zij hebben in hunnen groten honger den plunderenden vijanden hun gewenste, hun kostbare dingen hun kleinodiën voor spijs gegeven, om de ziel, die den hongerdood nabij is, te verkwikken. Zie HEERE! zo zuchtte geheel Jeruzalem, in genade en met ontferming mijne grote ellende aan, en aanschouw dat ik ontwaard, veracht en van alle hulp verstoken geworden ben (vs. 9).

a) Jer. 52:6.

1) De Profeet, om den aanval van smart te matigen en de kracht van het ongeduld, roept hier wederom de gelovigen tot het gebed op. Doch wanneer Jeremia vraagt, dat God zien en aanschouwen moge, dan schuilt onder die verdubbeling iets nadrukkelijks en de rede verklaart dat ook duidelijk, omdat zij namelijk veracht is geworden; waarmee de kerk niets anders aan God voorstelt, waardoor Hij bewogen kan worden tot mededogen dan hare ellende. Zij brengt dan niet in het midden hare gehoorzaamheid, maar pleit slechts op hare ellende, opdat zij alzo bij God gunste mogen verwerven.

II. Vs. 12-19. Het eerste deel van het lied eindigde met een zucht van Zion tot den Heere. Daarmee heeft de dichter tevens den overgang gemaakt tot het tweede deel, waarin nu Zion het woord neemt. Het roept alle voorbijgaanden op, om zich door eigen aanschouwing te overtuigen, dat aan hare smart gene andere gelijk. Even als vuur stroomt het door haar gebeente, terwijl tevens een net hare voeten heeft verstrikt. Zo is dan de vrucht van hare zonde haar over het hoofd gewassen; machteloos is zij, dien ten gevolge aan de machtige vijanden prijs gegeven; machteloos zijn hare helden gebleven. Even als tot een feest der wijngaardeniers zijn de vijanden tegen Juda zaamgeroepen. Geheel natuurlijk is het, dat Zions tranen over zulk enen jammer zonder ophouden vloeien, en wel is dit des te natuurlijker, daar het haar na den val aan alle vertroosting ontbreekt. Als ter bevestiging herhaalt hier (vs. 17) de Profeet met zijne eigene woorden de gedachte, die in het voorgaande door Zion werd uitgesproken: dat zij te vergeefs hare handen naar hulp uitstrekt, dat de Heere al hare vijanden te gelijk tegen haar heeft zaamgeroepen, zodat zij nu als een voorwerp van afschuw in hun midden staat. Daarop neemt Zion weer het woord, en herhaalt zowel de belijdenis harer schuld, als ook den eis, om de grootheid harer smart te meten en de schildering van de hoofdzaken daarvan: de verbanning van hare nog jeugdige leden, die vol levenskracht waren, het verlaten zijn door menselijke vrienden, den ellendigen hongerdood van hare eerwaardige priesters en oudsten.

12. *Lamed*. Gaat 1) het ulieden niet aan, gij allen, die over den weg mij arme langs gaat? O hoort mijne roepstem en blijft staan, hebt medelijden en vertroost. Schouwt het ongeluk, het lijden, dat over mij gekomen is, toch aan, en ziet of er ene smart zijzo groot, zo merg en been doordringend gelijk mijne smart, die mij aangedaan is van den Heere, waarmee de HEERE) mij bedroefd heeft ten dage der hittigheid Zijns toorns.

1) Het gericht, dat Israël in het diepste zijner ziel ervaart, dat zijn gehele wezen verteert, is de openbaring van het vuur van Gods brandenden toorn, en juist daarom, omdat het ongeluk verdiend is, omdat het zozeer begenadigde, uitverkorene volk den toorn van God moet dragen om zijne zonde, is de smart zo groot, dat gene andere daaraan gelijk, een voorspel van die smart, die eens de Zoon Gods zou ondervinden, toen Hij op Zijne knieën in Gethsémané lag, met den vloek der gehele wereld beladen.

Daarom gaat ook deze smart van Israël de smarten der gehele wereld te boven; de verlossing daarvan vinden wij echter onder het kruis van Christus, onder welks teken de Katholieke kerk zo dikwijls en zo diepzinnig deze woorden heeft geschreven. Zions smart is volkomen en geheel oorspronkelijk in Christus Jezus; van Hem hebben haar de profeten en al de heiligen, die haar hebben, deze alleen kennen Christus. Die de smart te dragen heeft, is God de Vader, en die haar draagt op volkomen wijze, is de Zoon Gods.

Daarom kunnen en moeten de predikers hun toehoorders juist met deze profetische vermaning opwekken, het lijden van Christus opmerkzaam te beschouwen.

2) Het valt niet te betwijfelen, of de kerk wijst hier God aan als den Auteur van de smart, waarover zij jammert. En dit is noodzakelijk om bekend te worden, opdat de mensen niet onmatig vervoerd worden na het verlies, zoals meermalen gebeurt. Want de Majesteit Gods werpt ook een teugel aan, waardoor we gevoelen, dat wij met Hem te doen hebben.

Deze eenvoudige en blote overdenking zou wel niet bestand zijn, om wanneer de gewone mensen gevoelen, dat hun de plagen door God worden toegezonden hen te verhinderen van tegen Hem te murmureren, maar het is toch het begin van verdraagzaamheid en bescheidenheid wanneer wij tot God zelven opklimmen. Om deze reden ook zegt Jeruzalem dat zij door God is bedroefd.

Ongetwijfeld is het hier de kerk in de allereerste plaats die sprekend wordt ingevoerd, maar toch is ook deze plaats Messiaans, dewijl wat hier van de Kerk gezegd wordt, in de hoogste plaats geldt van Hem, die al de baren en golven van Gods toorn over Zijn hoofd heeft voelen heengaan.

Op Zijn bangen lijdensweg heeft Hij dit kunnen zeggen, bovenal toen Hij op den tocht naar het kruis zich bevond, ja toen Hij als een uitvaagsel der mensheid, aan het vloekhout hing en in Zijn sterven nog door Zijn volk werd bespot.

13. *Mem.* Van alle zijden omgeeft mij lijden. Van de hoogte heeft Hij een vuur in mijne beenderen, in het binnenste merg mijns levens gezonden, waarover Hij verterende en vernietigende geheerst heeft; hij heeft verder voor mijne voeten een net uitgebreid, om mij onverwacht daarin te vangen; Hij heeft mij achterwaarts doen keren van schrik en ontzetting, Hij heeft mij, die eens zo rijk in volk was, woest en ziek gemaakt, van al mijn sieraad en geluk beroofd, den gansen dag, zodat ik wegwijn, onbekwaam om mij met nieuwe kracht op te heffen.

14. *Nun.* Het juk mijner overtredingen is aangeboden door Zijne hand 1), en ik bezwijk onder dien zwaren last; zij, die ongerechtigheden, zijn zamen gevlochten, zij zijn op mijnen hals geklommen; Hij heeft mijne kracht doen vervallen; 1) de HEERE heeft mij in hun handen gegeven, ik kan niet opstaan.

Zij) Zij is in de hand harer vijanden en het is de Heere die haar in hun hand heeft overgegeven. Hij heeft mijne kracht doen vervallen, zodat ik niet in staat ben hun het hoofd te bieden, ja niet alleen buiten staat om tegen hen op te staan, maar ook niet in staat om voor hen op te staan.

Het volk, dat voorheen van den Heere gekozen was en beveiligd voor alle geweldige aanvallen, door Zijne onmiddellijke bescherming heeft Hij nu overgegeven aan de woede hunner vijanden, om hen in den geweldigsten trap te kwellen, en om hun bloed te plengen, als wijn uit de wijnpers. (ENGEL. GODGELEERDEN).

Zou het ook in dezen tijd niet zijn, dat de kerken zo moeten klagen, daar bij deze overal niets dan machteloosheid zich openbaart, en er een smachten is tot versmachten van hen, die

zuchten naar de ware zielespijs, die ook zeer zeldzaam is te vinden? En dat zal nog eerst pas komen, wanneer over de gehele uitwendige kerk de toornschalen zullen worden uitgegoten, als het vuur des toorns uit de hoogte alle nog aanwezige krachten der kerk zal verteren, welke gerichten hard zullen drukken.

De kerk moet denzelfden weg gedurende den tijd van haren aardsen tocht bewandelen, dien de Heere haar is voorgegaan. Heeft Hij moeten roepen: "Mijn God, Mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten?" zo zal ook zij om den wille van de zonden harer kinderen moeten verlaten zijn. Heeft Hij geroepen: "Mij dorst, " zo zal ook zij tijden van versmachten moeten doorstaan.

15. *Samech*. De HEERE heeft al mijne sterken, de in den krijg geoefende helden, als niets betekenend in het midden van mij vertreden. Hij heeft ene bijeenkomst over mij uitgeroepen, dat de volken als tot een vreugdefeest zouden te zamenkomen, om mijne jongelingen, de helden te verbreken, zo als men onder gejubel de druiven afsnijdt; de HEERE heeft vervolgens de wijnpers der jonkvrouw (Spr. 30:23), der dochter van Juda, getreden. Hare jongelingen zijn even als rijpe druiven vertreden, zodat hun bloed in stromen vlood.

Het beeld van den wijnpersbak, dat zo juist het ontzettende der vernietiging, en daarmee den vreselijken ernst der goddelijke gerichten voorstelt, wordt dikwijls bij de Profeten gevonden (Jes. 63:1-6. Joël 3:10. Openb. 14:17-20; 19:15). De verwoesting van Jeruzalem viel juist in den tijd, dat anders de oogst van ooft en druiven plaats had. Door den krijg verhinderd, werd hij eerst later door de achtergeblevenen zaamgebracht (Jer. 40:12). Toen kon men ook van Jeruzalem zeggen, wat Jeremia (Hoofdst. 48:32 vv.) tegen Moab voorzegt: "de verstoorder is gevallen op uwe zomervruchten en op uwen wijnoogst, zodat de blijdschap en verheuging uit het vruchtbare veld weggenomen is; want Ik heb den wijn doen ophouden uit de kuipen; men zal gene druiven treden met vreugdegeschrei het vreugdegeschrei zal geen vreugdegeschrei zijn.

16. *Ain*. Om dezer dingen wille, over al dit ontzaglijk lijden (vs. 13-15), dat mijne smart zo groot maakt, ween ik; mijn oog, mijn oog vliet af van water; dubbel bitter ween ik, omdat de trooster, die mijne ziel in hare smart zou verkwikken, zo menig vriend, op wien ik meende vast te kunnen vertrouwen, verre van mij is, mij trouweloos heeft verlaten; mijne kinderen, de leden van mijn volk, zijn verwoest, en kunnen aan hun treurende moeder ook gene vertroosting brengen, omdat de vijand de overhand heeft!

17. *Pe*. Zion breidt te vergeefs hare handen uitnaar den hemel en tot de aarde naar vertroosters en helpers; daar is geen trooster voor haar; de HEERE heeft van Jakob geboden; dat alle volken, die rondom hem zijn, zijne tegenpartijders zouden zijn, dat zij hem van alle zijden zouden omgeven en verdrukken; Jeruzalem is als ene afgezonderde vrouw onder hen verafschuw.

De klacht over het gemis van troosters bevestigt de Profeet hier zelf, daar hij deze gedachte verder uitwerkt en er de reden van aangeeft. Met deze beschouwende tusschenrede breekt hij de klacht der stad af, als ware de stem der wenenden in tranen verstikt. Hij brengt daardoor in

de lange klacht een gepast rustpunt, dat niet alleen de klacht in twee helften verdeelt, maar ook ene wending aan den inhoud zelfen geeft.

Daar zien wij Zion staan, met uitgebreide armen om den hemel aan hare borst te trekken, om de klagende kwelling des harten te stillen in Zijnen vrede. Zij staat zonder troost, veracht, versmaad-als een onreine, allen tot een smaad.

Zij ontvangt rechtvaardige vergelding; zij, die dengenen, die de armen naar haar uitstrekten, niet wilde horen en onder de vleugelen verzamelen, breidt nu zelf hare armen uit en kan genen trooster vinden.

18. *Tsade*. De HEERE alleen is rechtvaardig, 1) ik draag de schuld. Hem kan ik ze niet geven, noch tegen Zijne oordelen murmureren; want ik ben aan de rechten en geboden, die ik van Zijnen mond heb vernomen, weerspanning geweest;) hoort toch, alle gij volken in alle landen en plaatsen! en ziet mijne smart, hoe onmeetbaar groot die is; mijne jonkvrouwen en mijne jongelingen, die vreugde en hoop van mij en hun moeder, zijn in de gevangenis, in de ballingschap onder de Heidenen, gegaan.

1) Merkt hieraan, wat of onze droefnissen ook mogen wezen, welke het God behaagt over ons te brengen, zo moeten we toch bekennen, dat Hij daarmee rechtvaardig is; wij verstaan noch Hem, noch ons zelfen als we dit niet erkennen.

2) De Kerk noemt de zonde bij haar rechten naam: weerspanning. Dit is de zonde, waartegen God, de Heere toorn, want het is Zijne oppermacht op zij zetten, tegen Zijne ordonnantien ingaan. Het is, niet met Hem, Zijn woord, Zijn wet rekenen, en het eigen ik tegen Zijn heilig gezag stellen.

Daarom werd ook Mozes zonde zo zwaar bezocht dewijl de Heere haar "weerspanning" noemt.

Weerspanning is welbewust verzet.

Calvijn tekent aan: Het is zwaarder en minder te verontschuldigen Gods mond weerspanning te zijn, den eeuwigen God tegen te staan. De goddelozen staan God dikwijls tegen, maar zondigen door onwetendheid. Wanneer God echter zich verwaardigd heeft Zijn mond te openen en de dwalenden terug te roepen en hun den weg des behouds te tonen, en de mensen snellen dan met opzet tot de misdaad, dan is dit een buitengewoon teken van goddeloosheid. "

19. *Koph*. Ik riep aanstonds tot mijne liefhebbers, de volken op welke ik mijn vertrouwen stelde, als Egypte, om hulp en troost, maar zij hebben mij in mijne verwachtingen bedrogen, en mijn verbond en mijne vriendschap schandelijk verbroken. Ook mijne verwanten kunnen mij geen raad of troost geven; mijne priesters, die mij waren gegeven om Gods wil aan mij te verkondigen, en bemiddelaars Zijner genade te zijn, en mijne oudsten, die mijne aardse aangelegenheden moesten verzorgen, hebben in de stad den geest gegeven, als zij spijze voor zich zochten, opdat zij hun ziel mochten verkwikken.

Eerst onder Gods oordelen ziet men hoe dwaas het was van de wereld, met welke wij eerst boeleerden, gelijk Juda met Egypte, en van de vorsten der wereld enig goed te verwachten. Zij hebben mij bedrogen, zal steeds van alle volken gezegd worden, wanneer de kerk van Christus ooit op de grootsten van een volk als zodanig wilde steunen. De akker der kerk is de wereld, welke doornen en distelen voortbrengt. Die zich op de wereld verlaten, moeten daarna bedelen, en hun leven kommervol doorbrengen, opdat zij, zo 't mogelijk is, nog tot nadenken komen.

20.

II. Vs. 20-22. Op grond van zulk ene belijdenis van des Heeren gerechtigheid en zijne eigene schuld, wendt nu Jeruzalem zijn blik van den nood, die het omgeeft, naar boven, en zijn diep gevoeld leed spreekt zich uit in een gebed om hulp. De God des heils, die zich nooit onbetuigd laat, zal van Zijne heilige hoogte nederzien en den bangen druk van de stad, die Hij verkoren heeft, om er te wonen, genadig aanzien, en de vijanden, die zich zelfs over het ongeluk verheugen, met rechtvaardige vergelding straffen.

20. *Resch.* Aanzie HEERE! Gij God van alle genade en ontferming, toch mij, want mij is bange; a) mijn ingewand is beroerd, zij bruisen in mij als kokend water, als de door storm bewogen golven der zee! mijn hart heeft zich van hevige smart omgekeerd in het binnenste van mij, en mijne smart is te kwellender, daar ik moet erkennen, dat al mijn lijden Gods rechtvaardige gerichten zijn: want ik ben zeer weerspanning geweest. Maar uw gericht is ook vreeslijk, van buiten op de straten en velden heeft mij het zwaard der Chaldeëen van kinderen beroofd; van binnen is als de dood, is niet dan de dood door honger en pest. (Jer. 14:18).

a) Jes. 16:11.

Den zondaar overvallen van alle zijden angsten; hier de aanklachten van het geweten over de zonden; daar de verschrikkingen der gerechtigheid; beneden de opene, verschrikkelijke afgrond der hel; boven de vertoornde Rechter; inwendig het gloeiend geweten; daarbuiten de brandende wereld. Wanneer de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waarheen zal zich dan de zondaar, die also gesteld is, wenden? Verborgten blijven is onmogelijk, openbaar worden is onverdraaglijk.

21. *Schin.* Zij horen wel van de zijden mijner vrienden en boeleerders zowel als van mijne vijanden, dat ik zucht, dat ik in grote smart ben, maar ik heb genen trooster in mijnen jammer, niemand, die, nadat hij zijne wraaklust aan mij gekoeld heeft, medelijden heeft. Zo sta ik alleen in mijne smart, die door honend leedvermaak nog verhoogd wordt; al mijne vijanden horen mijn kwaad mijn ongeluk, en zijn hun goddeloosheid zijn vrolijk, dat Gij het gedaan hebt, zij verheugen zich in het kwaad, dat Gij over mij hebt gebracht. Toon mij, Gij heilige en barmhartige! dat de hoop en vreugde der Heidenen, als hadt Gij mij verlaten, niets is, en dit zult Gij doen. Als Gij den dag zult voortgebracht hebben, 1) dien Gij uitgeroepen hebt, dien uwe Profeten tot troost van Uw vervolgd en gesmaad volk hebben aangekondigd, den dag van Uwen toorn en van al Uw gericht over alle Heidenen (Jes. 2:12. Joël 1:15. Ezech. 13:5), zo zullen zij zijn gelijk ik ben, dan zullen zij voorwerpen van hoon en leedvermaak zijn.

1) Beter is de vertaling: Moogt Gij den dag voortbrengen, dien Gij uitgeroepen hebt, dat zij mij gelijk worden.

De Kerk belijdt hier wederom, dat het de oordelen Gods zijn die haar getroffen hebben, maar zij smeekt tevens dat de Heere ook den dag doe komen, dien Hij bepaald heeft, waarop eveneens het vonnis aan de vijanden voltrokken wordt. Het is een beroep op Gods rechtvaardigheid met betrekking tot de verongelijking, die hare vijanden haar hebben aangedaan.

22. *Thau.* Laat al hun kwaad, dat zij aan mij gedaan hebben, voor Uw aangezicht komen, zodat Gij daaraan ten alle tijde denkt en hen eens met Uwe gerichten bezoekt, en doe hun, gelijk als Gij mij gedaan hebt van wege al mijne overtredingen. 2) Zie, Heere! mijne ellende aan en betoon mij Uwe ontferming (vs. 20); want mijne zuchtingen zijn vele, en mijn hart is mat.

1) Merkt hieraan: Onze gebeden mogen en moeten met Gods woord overeenkomen; en wat dag God daarin uitgeroepen heeft, daarom moeten wij roepen en om geen anderen.

En alhoewel wij verplicht zijn, onze vijanden in liefde te vergeven en voor hen te bidden, zo mogen wij nochtans in het geloven bidden om de vervulling van hetgeen God gesproken heeft tegen Zijne en Zijner kerke vijanden, die zich niet bekeren om Hem ere te geven.

Het is niet twijfelachtig of de gelovigen mogen ten dele troost scheppen uit het oordeel, hetwelk God eindelijk zal uitoefenen tegen de goddelozen; het is ook niet twijfelachtig, of dit soort van gebed heeft de Heilige Geest de kinderen Gods gedicteerd, opdat zij zich staande hielden, terwijl zij door zware ellende werden gedrukt. Niet omdat God op die wijze hun de teugels laat schieten om te verlangen naar straf over de vijanden, maar om, terwijl vergaan, die door hun boosheid zijn verloren, uit hun ondergang hoop op behoud te vatten, zodat de wrake Gods tegen de verworpenen een teken met zich meebrengt van Zijn vaderlijke gunst jegens de uitverkorenen. En opdat wij te beter mogen weten wat deze bede wil zeggen, is voornamelijk te bemerken, dat wij niet kunnen klagen over de vijanden, tenzij wij gemeenschap met God hebben.

O, dat God dezen dag spoedig liet komen, dat de kastijding der kinderen een einde neemt en de vlammen van Gods toorn Zijne tuchtroeden voor eeuwig mochten verteren! Zonde en duivel zullen eens geheel onder onze voeten zijn, en de gehele wereld, die ons nu ergert, zal met gehuil en geschreeuw in den afgrond varen. In het hart van den Profeet roept ook de Christus, die de wereld zal oordelen en tevens tot ene voetbank zal hebben. Zijn wij ware Christenen, dan hebben wij over 't geheel te gelijk lijden en vertrouwen. Toch is dikwijls het gevoel van smart sterker, zodat wij zeggen: mijne zuchten is veel en mijn hart is mat. Zulk zuchten zal echter in vreugde worden verkeerd (Joh. 16:20 vv.), want het zijn de geboorteweeën van het nieuwe leven en van de eeuwige wereld. Wel hem, die daaraan deel heeft.

Gods volk belijdt hier wederom dat God rechtvaardig is. Het wijst op de oorzaak van zijne ellende, n. l. het zondigen en overtreden tegen den Heere.

Het smeekt tevens om de openbaring van dezelfde rechtvaardigheid Gods over Zijne en hun vijanden, niet uit persoonlijke wraakneming, maar dewijl het zich bewust is, dat de diepste grond der vijandschap tegen haar, vijandschap is tegen God.

HOOFDSTUK 2.

TREURZANG OVER DE GEHELE NEDERLAAG DER DOCHTER ZIONS.

B. De tweede treurzang bevat ene nieuwe en sterkere klacht over den ondergang van Jeruzalem en van het rijk van Juda. Thans is het de Profeet, die in zijn naam en in dien van zijn volk spreekt. Dit lied onderscheidt zich van het eerste, deels door de hevigheid der klacht, maar hoofdzakelijk daardoor, dat terwijl in het eerste de schildering der ellende en de hulp- en troosteloze toestand van Jeruzalem op den voorgrond staat, hier het gericht, dat de Heere in Zijnen toorn over Jeruzalem en Juda bepaald heeft, de hoofdgedachte der klacht vormt, zo als het herhaald op den voorgrond stellen van toorn, grimmigheid, toornengloed enz. aantoon. De schildering van dit gericht neemt het eerste gedeelte van het lied (vs. 1-10) in; daaraan knoopt zich in het tweede (vs. 11-19) de klacht vast over de machteloosheid van menselijke vertroosting en over het spotten der vijanden met Jeruzalems ongeluk. Gelijk het de Heere is, die het heeft beschikt, zo kan ook Hij alleen hulp en troost aanbrengen, Tot Hem moet de dochter van Zion zich wenden. Deze klacht van Zions dochter bevat het derde deel (vs. 20-22).

I. Vs. 1-10. Na een zamenvattend overzicht over het geheel van het werk der verwoesting, schildert de Profeet het toornig handelen des Heeren tegenover Israël, waardoor het rijk van Juda word verstoord (vs. 1-4). Vervolgens beschrijft hij de door Nebuzaradan volvoerde verwoesting van tempel en godsdienst, van huizen en muren (vs. 5-9), eindelijk de droefheid van het gehele volk over dit ongeluk (vs. 10).

1. *Aleph*. Hoe heeft de Heere, Wiens genadig aangezicht eens zo helder en zo rijk in zegen over Zijn volk lichtte, de dochter Zions, Zijne heilige stad Jeruzalem in Zijnen toorn zo bewolkt, 1) met wolken van droefheid en smart rondom omgeven? Hij heeft Jeruzalem, dat de heerlijkheid van Israël was, van den hemel, waartoe Hij ze had verheven, en van waar zij als ene schitterende ster de gehele aarde bestraalde, op de aarde nedergeworpen; en Hij heeft aan de arke des verbonds, de voetbank Zijner voeten (1 Kron. 28:2. Ps. 99:5), boven welke Hij in de wolkkolom in het allerheilige Zijns tempels midden onder Zijn volk Zijnen troon had, en waar Hij Zich openbaarde, niet gedacht. Hij heeft er in den dag Zijns vreeslijken, rechtvaardigen toorns, als Hij Zijn afgevalen volk met gerichten bezocht, Zich niet door tot genade laten bewegen.

1) Het is een zeer droevige voorstelling, die hier van den staat van Gods kerk, van Jakob en Israël, van Zion en Jeruzalem, gedaan wordt, maar de nadruk in deze verzen schijnt overal gelegd op Gods hand, in de rampen over welke zij zuchten. De smart is zo groot niet, dat zulke dingen gedaan waren, als dat God hun die aangedaan had, dat het bleek dat Hij op hen vertoornd was. Hij is het die hen kastijdt in Zijn toorn en in Zijne grimmigheid. Hij is hun vijand geworden en strijdt tegen hen, en dat is alsem en de gal in de verdrukkingen en de ellende.

De Profeet roept als verwonderd uit, dat er een ongelooflijke zaak heeft plaats gehad, en die gelijk stond uit een wonderteken. Want het was toch bij het eerste gezicht iets ongerijms, dat

een volk, hetwelk God niet alleen met Zijn gunst had omhelsd, maar waarmee Hij ook een eeuwig verbond had opgericht, zo door Hem was verlaten. Want ofschoon de mensen herhaalde malen ontrouw zijn, God wordt toch niet veranderd, maar blijft standvastig in Zijn trouw, en wij weten dat Zijn verbond niet afhangt van de verdiensten der mensen. Derhalve hoedanig ook het volk was, God had toch bij Zijn voornemen moeten blijven en de belofte aan Abraham gedaan niet moeten te niet doen. Want nu toch Jeruzalem tot een woestenij was gebracht was het enigzins ene vernietiging van het verbond Gods. Het is derhalve niet verwonderlijk, indien de Profeet hierover als over een ongelooflijke zaak uitroept: Hoe kan het geschieden dat God in een wolk zich omhult? Ondertussen zij opgemerkt dat de Profeet hier niet iets wil afdoen aan de trouw en de standvastigheid Gods, maar zo Zijne volksgenoten wil opwekken, die anders in hun zorgeloosheid gevoelloos waren geworden.

De Profeet gebruikt hier niet den naam van HEERE, maar van Heere, dewijl hij hier spreekt van Hem, die daar heerst en regeert over alles, van den Gebieder der volken. En van Hem zegt hij, dat Hij zich omwolkt heeft in Zijn toorn. Hij wijst hier derhalve op de eerste oorzaak van Jeruzalems ellende, n. l. dat God niet alleen Zijn vriendelijk aangezicht verbergt, maar ook merkbaar dat Aangezicht heeft omhuld, bedekt met wolken, dewijl Hij in toorn, in heiligen toorn gloed neerzag op Zijn volk, omdat het Hem had verworpen en de afgoden had gediend.

Gevolg daarvan is, dat Hij de heerlijkheid van Israël heeft doen vergaan en niet gedacht aan den welstand zijns volks. Dewijl Israël Hem en Zijn heiligen dienst had vaarwel gezegd, had ook de betekenis van de arke des Verbonds opgehouden.

Evenmin als die ark op zichzelf Hofni en Pinehas en het leger Israëls had kunnen redden, evenmin nu.

Godsdienst, waaraan het wezen ontbreekt, heeft voor den Heere God geen waarde.

2. *Beth*. De Heere heeft namelijk niet alleen Jeruzalem, maar ook Zijn gehele rijk, al de woningen Jakobs verslonden, waar mensen en vee rust en weide vonden, en heeft ze niet verschoond; Hij heeft even als de opene zwakke plaatsen des lands, zo ook de vastigheidsvestingen der dochter van Juda afgebroken in Zijne verbolgenheid; Hij heeft gemaakt, dat zij de aarde raken, 1) tot den grond zijn geslecht; Hij heeft het koninkrijk en zijne vorsten ontheiligd; van Jojakim tot Manasse liet Hij ze allen smadelijk behandelen, en bracht Hij van hun vijanden over hen ketenen, ballingschap, gevangenis, verblinding, smadelijken dood.

1) In het Hebr. *Higgia'* laärets. Dat is: Hij heeft ze ter aarde neergeworpen. De uitdrukking wordt gebruikt van mensen en gebouwen die met den grond gelijk gemaakt worden. Hier wordt dit gezegd van de reddingen, die op het land werden gevonden. Dochter Juda's is hier niet Jeruzalem, dan zou er dochter Zions staan, maar die plaatsen, die van Jeruzalem afhankelijk waren en met haar in verband stonden. Zowel de stad als de vaste steden van het rijk waren tot een puinhoop geworden.

3. *Gimel*. Hij heeft in ontsteking des toorns, alle middelen ter bescherming, zijne vestingen, zijne strijdbare mannen, in het kortden gehelen hoorn al de macht Israëls afgehouden; Hij

heeft Zijne rechterhand, waarmee Hij de Zijnen beschermt en staande houdt, van Israël weggenomen en achterwaarts getrokken, toen de vijand kwam. Hij hielp Zijn volk in den strijd niet, en Hij is tegen Jakob, het van allen bijstand beroofde volk, ontstoken als een helder vlamvend vuur, dat rondom verteert.

Wanneer God Zijne hand van ons wegneemt, dan is dat van gelijke betekenis, als dat Hij ons een tijd lang aan den duivel en zijne werktuigen ten gerichte overgeeft dat zij ons pijnigen, totdat wij van onze zonde afstand doen en ons geheel in de armen Zijner genade werpen. In zulke tijden verdwijnt voor ons het aangezicht Zijner genade, en het komt ons voor, als lag er ene duistere wolk tussen ons en Hem, door welke geen gebed tot Hem kan doordringen, uit welke bliksemen van Gods toorn op ons nedervallen. Het is de tijd van zware bezoeken en bestrijdingen, in welke God tegenover ons als vijand schijnt te staan en het gevoel van Zijne genadige nabijheid ons ontruikt is. De zielstoestand is in het Boek van Job voor alle tijden als voorbeeld voorgesteld, en in het lijden en sterven van Hem, die om onzentwil door God moest verlaten worden, op de sterkste en tevens troostelijke wijze geopenbaard. In onze verzen wordt dus alles wat Israël om zijne zonden in de verovering en verwoesting van Jeruzalem en van zijn land, zo ook wat het in zijne zeventigjarige ballingschap heeft ondervonden, als ene verzoeking voorgesteld, waaraan de Heere Zijne hand onttrok en Zich aan Zijn volk als vijand betoonde. Evenzo zijn de tegenwoordige tijden voor de kerk onzes Heeren tijden van zware verzoeking, daar het schijnt, dat de Heere Zijne kerk geheel heeft verlaten, alsof zij den reeds jubelenden vijanden, die op haren ondergang vol vertrouwen hopen en dien verkondigen, tot vertroosting ware overgegaan. Het is alsof de smartelijke zuchten der gelovigen en der dienaren Gods: "Betoon Uwe macht, Heere Jezus Christus! die de Heere aller heren zijt, bescherm Uwe arme Christenheid, dat zij u love in eeuwigheid, " in het geheel niet tot den hemel schijnen door te dringen. Het is dus ook een tijd van het gericht Gods over haar, in welken Hij haar van diepe, haar zelf nog verborgene en daarom nog onbetreunde verkeerdheden wil reinigen. Maar zo zeker als toen de Heere Zijn volk Israël niet verstoten had, ja zo zeker als de Heere, in Wiens voetstappen de kerk moet gaan, zegerijk uit de verzoeking kwam, en op hetzelfde ogenblik, toen de Satan over Hem in Zijnen dood scheen te triomferen, juist de hoogste zegen over hem behaalde, zo zeker zal ook Zijne kerk in de verzoeking van dezen tijd niet bezwijken. Veel verkeeds en zondigs aan haar, zowel bijzondere leden als ook gehele lichaamsdelen, kerkelijke genootschappen mogen aan het oordeel der vernietiging worden prijs gegeven, toch zal juist dan de grootste overwinning over de vijanden worden behaald, wanneer zij geloven met haar gereed te zijn, en niets meer van haar te vrezen te hebben.

Niet alleen dat de Heere God al de macht, want hoorn is teken van macht, van Israël had afgehouden, maar Hij had het ook alle bescherming onttrokken. Rechterhand Gods is toch teken van Zijn Almachtige bescherming. Dewijl God dus niet alleen Israël aan den vijand had overgegeven, maar zelfs als het ware dien vijand gebruikt had om Zijn volk te kastijden, was Israël verteerd.

Dit was juist het schrikkelijke voor het oude Bondsvolk, dat de Heere het in een worstelaar en tegenpartijder was verkeerd.

Dit wordt nader in de volgende verzen uitgedrukt.

4. *Daleth*. Maar de Heere heeft Zijn volk niet alleen zonder hulp en bescherming aan de vijanden overgegeven. Hij heeft Zijnen boog gespannen, en scherpe, juist treffende pijlen tegen Zijn volk afgezonden, als een openbaar vijand, gelijk Hij Deut. 32:23 gedreigd heeft. Hij heeft Zich met Zijne almachtige rechterhand gesteld als een in toorn ontstoken tegenpartijder, dat Hij doodde al de begeerlijke dingen der ogen 1) die bij Zijn volk waren, Zijn heiligdom, Zijne ganse stad Jeruzalem, Zijne geliefde kinderen. Hij heeft Zijneverterende grimmigheid in de tent der dochter Zions, in Jeruzalem met al hare woningen uitgestort als een vuur, zodat er thans een puinhoop is, die slechts van voorbijgegangene grootheid en den ernst van Gods gericht getuigenis geeft.

1) Onder alle begeerlijke dingen der ogen of alle lust der ogen, is in het algemeen te verstaan, al wat het oog aantrok, lieflijk en heerlijk voor het oog was. Daarom zowel de kinderen, de vrouwen, alsook het heiligdom en wat daarin was. Tegen allen stelt zich de Heere als een wederpartijder. En zo voelde Israël de straffende hand Gods en den gloed van Zijn toorn, dat het wel scheen alsof Zijn grimmigheid over de tente als een vuur was uitgestort, zodat er nergens redding en bescherming kon gevonden worden.

Alles moest vergaan, want aan tent, die door het vuur wordt aangetast is niet te redden.

5. *He*. De Heere is voor Zijn uitverkoren volk van enen liefhebbenden vriend geworden als een vijand; Hij heeft Israël 1) Zijn verbondsvolk, verslonden, Hij heeft al hare, al Jeruzalems hoog verhevene paleizen rondom in het land verslonden, Hij heeft hare vastigheden verdorven; Hij heeft door zulk ene behandeling zonder erbarming bij de dochter van Juda het klagen en kermen vermenigvuldigd, zodat zij als ene zuchtende, schreiende vrouw daar staat, wie de smart het hart verteert.

1) Israël is hier de naam van het volk als volk des Verbonds. Daarin lag juist het diepsmartelijke voor den Profeet dat de Heere aldus met Zijn verbondsvolk handelde en dat Zijn verbondsvolk zich zulke geduchte straffen op den hals had gehaald.

6. *Vau*. En Hij heeft zelfs, wat niemand zou hebben kunnen geloven, Zijne hut, woordelijk omtuining, die Hij toch door vele wetten voor ontheiliging had beschermd, Zijnen tempel met geweld afgerukt, verwoest, even als men enen hof, die voor zijn doel niet meer deugt, weer verwoest, Hij heeft Zijne vergaderplaats, waar Hij met Zijn volk zamenkwam, onder hen tegenwoordig was, en het Zijne genade schonk (Exod. 25: 22), verdorven; De HEERE heeft door die verwoesting van de plaats Zijner aanbidding en woning, onder Zijn volk in Zion doen vergeten den hoogtijd en den sabbat. Hij heeft alle feesttijden en godsdienstige plechtigheden vernietigd, en Hij heeft in de gramschap Zijns toorns den koning en den priester smadelijk verworpen. Het koningschap uit Davids stam, dat Hij toch had verkoren, opdat daaruit de grote Davids zoon, de Brenger van vrede, de Bouwer van enen tempel en een huis der heerlijkheid (2 Sam. 7:12 vv.) zou voortkomen, en het Aäronietische priesterschap, dat toch de bemiddelaar van des Heeren genade aan het volk door offerande en godsdienst zou zijn, heeft Hij van hun eer en Goddelijke verkiezing laten beroven en alzo verworpen.

De belofte (2 Sam. 7:12 vv.), volgens welke Salomo den tempel bouwde tot woning van des Heeren naam, verbond het bouwen van den tempel zo nauw met het koningschap van David, dat het voortbestaan van den tempel als een onderpand kon genomen worden voor het voortbestaan van het huis van David, en de verwoesting van den tempel met de opheffing van den eredienst als een teken van de verwerping van het Davidische koningshuis kon worden aangezien. In dezen zin klaagt Jeremia, dat de Heere met de vernietiging van den tempel en de opheffing der feesttijden koning en priester verworpen heeft.

Daar nu priesterschap en koningschap, altaar en heiligdom de kanalen en werktuigen waren, door welke het Goddelijk leven in Israël werd onderhouden, zo was de opheffing en vernietiging daarvan een teken van stilstand van Gods verbond met Zijn volk, even als wanneer in de kerk, of in ene kerk door Gods gericht het reine Woord en het zuivere Sacrament weggenomen werden, daarmee werkelijk deze kerk ophield gemeente van God te zijn, of gelijk hij, die zichzelf door ongeloof en verachting de prediking van het zuivere Woord en het genieten der Sacramenten ontnemt, werkelijk, ook zonder buiten de kerk gesloten te zijn, ophoudt een Christen, een in het verbond met God door Christus opgenomene te zijn. Wanneer iets in staat ware de Joden op te wekken, zo moest het de beschouwing zijn, dat Gods waarheid en trouw het eeuwig verbond met Israël had gesloten, en Hij nu toch Zijn volk geheel had verlaten. Wanneer God Zijne eigene voetbank, de stad Jeruzalem, ja, Zijne woning, den tempel niet verschoonde, zo is het duidelijk, dat Zijn toorn groot en sterk moest zijn. Veel ergere tekenen, dan alle lichamelijke ellende der Joden waren de verwoestingen, die God over Zijn eigen werk, over tempel, altaar, ark des verbonds en de gehele godsdienstige inrichting liet komen. Dat zijn de zwaarste gerichten, wanneer het woord van God verdwijnt; wanneer er gene wet en gene profetie meer is.

7. *Zain*. De Heere heeft Zijn brandoffersaltaar, in het binnenste voorhof Zijns tempels, waaraan de verzoening en verlossing van Zijn volk was verhouden, verstoten, Hij heeft Zijn heiligdom, het heilige en allerheilige van Zijn huis, waar Hij zelf woonde en Zich met Zijn volk liet verzoenen, ja aan Zijn volk Zijnen raad en Zijnen wil openbaarde, en hun gebed verhoorde, te niet gedaan, zodat de beide middelpunten van het leven Gods bij Zijn volk zijn weggedaan, Hij heeft de muren harer paleizen, de hoog op Moria zich verheffende gebouwen dier heiligdommen, in des vijands hand overgegeven, zij hebben in het huis des HEEREN luide gejubeld, ene stem verheven als of zij op den dag eens gezetten hoogtijdsdaarhenen waren gekomen, om des Heeren eer te verheffen.

8. *Cheth*. De HEERE heeft reeds van voor langen tijd gedacht, en dat raadsbesluit ook door Zijne profeten bekend gemaakt (Jer. 32:31), te verderven den muur der dochter Zions, omdat hun ongehoorzaamheid en hun boosheid groot was. Lang heeft Zijne lankmoedigheid het gericht vertraagd, maar nu is het ontzettende geschied; Hij heeft het richtsnoer daarover getogen, 1) om de verwoesting even nauwkeurig te volbrengen, als een bouwmeester een gebouw optrekt; Hij heeft Zijne hand niet afgewend, dat Hij ze niet verslondt; en Hij heeft den voormuur, de kleine aardwerken, die de vesting buiten den stadsmuur omgeven, die tot bescherming moesten dienen, maar nutteloos bleken, en den muur, die tot hetzelfde doel diende, te zamen treurig of treurende gemaakt; zij zijn verzwakt. 1)

1) Merkt hieraan: wat verwoestingen God ook doet aanrichten in Zijn kerk, zij geschiedt alleen naar Zijn raad. Hij brengt over ons, dat Hij over ons bescheiden heeft. Maar als het gedaan wordt heeft hij een richtsnoer uitgestrekt, een maatregel om het nauwkeurig en bij mate te doen. Tot hiertoe zal de verwoesting gaan en niet verder, niet meer zal er omgehouden worden, dan hetgeen getekend is om nedergehouden te worden.

2) Voormuur, of wal en muur treuren, om de verwoesting, die de Heere heeft aangericht. Zij zijn verzwakt of beter: te zamen zijn zij treurig. Niet alleen daarom treurt de mens, maar ook levenloze voorwerpen treuren vanwege de schrikkelijke verwoesting. De Profeet doet alles delen in de diepe smart, die hij heeft over de ellende van zijn volk.

9. *Teth*. Hare poorten liggen omvergestort en zijn in de aarde verzonken, onder den modder begraven. Hij heeft hare grendelen, waarmee zij werden gesloten, verdorven en gebroken. Zo is dan de ganse stad van God vernietigd, haar koning, en hare vorsten zijn onder de Heidenen in ballingschap, er is gene wet; hare Profeten vinden ook geen gezicht van den HEERE. 1)

1) Deze plaats leert dat tijdens de rampen niets beters is te vragen en geen middel nuttiger, dan wanneer God belooft dat Hij eindelijk genadig zal zijn. Want wanneer ons de een of andere belofte Gods wordt geschonken is het ons alsof Hij te midden van de duisternis een helder licht doet opgaan.

Ofschoon derhalve de ellenden zijn als een donkere nevel, wanneer God echter enig teken Zijner genade en een belofte voor den dag brengt, moet dit ons voldoende zijn om geloof te oefenen en vreugde te hebben. Daarentegen wanneer geen beloften Gods ons worden geschonken, is het een zeker teken van onze verwerping, tenzij Hij ondertussen de zijnen zo ontmoedigt, als we hier lezen. Maar de gelovigen zelf, wanneer zij niet enige smaak hebben van de vaderlijke genade Gods en Zijn beloften, zijn als het ware wanhopend en gedompeld in de diepten der hel. Dit is derhalve de enige reden die ons van den dood tot het leven opheft, en ons er van terughoudt om niet door wanhoop vervoerd te worden. wanneer God Zich verwaardigt met ons te spreken.

De wet en de profetie, die beide middelen der Goddelijke openbaring hebben opgehouden, en alzo is het rijk van God vernietigd. De wet, die den door God aan Zijn volk gegeven levensregel bezat, is met de verwoesting van stad en tempel vernietigd; de Profetie, de voortgaande getuigenis van God onder Zijn volk, waardoor Hij Israël tot het doel Zijner roeping en verkiezing liet leiden, het tot een heilig volk en tot een priesterlijk koninkrijk wilde vormen, heeft dus opgehouden. Daarmee staat niet in tegenspraak, dat Jeremia enige maanden na Jeruzalem's verwoesting weer ene openbaring verkreeg (Jer. 42:4, 7). De bedoeling der klacht is deze, dat de Heere het niet meer als Zijn volk erkent, het geen teken Zijner genadige tegenwoordigheid meer geeft, zo als in Ps. 74:9 gezegd wordt: "er is geen profeet meer. " Daarmee is niet gezegd, dat de profetie in het algemeen en voor altijd verstomd is, maar alleen, dat Israël bij Jeruzalems verwoesting gene profetie ontving, dat God de Heere hem in dezen tijd geen vertroostend opbeurend woord liet toekomen. De openbaring, die Jeremia (Hoofdst. 42) ontving over het besluit des volks, om naar Egypte te

vluchten, hangt daarmee in 't geheel niet te zamen, want zij bevatte over Jeruzalems toekomstig lot geen woord.

Dit was dan wel het schrikkelijke. Niet alleen dat de Heere Zijne handen had uitgestrekt om het volk in de ellende en ballingschap te brengen, maar ook hen voorts nog niet te verwaardigen met Zijne openbaringen.

Dit moest echter dienen opdat er bij het nakroost van Abraham weer een roepen zou komen, een verlangen naar het woord des Heeren.

Wij weten dan ook dat de Heere in de ballingschap Daniël en Ezechiël heeft gebruikt om het volk tot geloof op te wekken.

10. *Jod*. Over zulk een ongeluk is het ganse volk in diepe droefheid verzonken. De oudsten der dochter Zions, de raadgevers der stad, zitten op de aarde, zij zwijgen stil, zijn in smartelijk stilzwijgen verzonken (Job. 2:8, 12, 13), zij werpen stof op hun hoofd ten teken van hun smart; zij hebben zakken, haren boetklederen (Deut. 14:2) aange gord; de jonge dochters van Jeruzalem, die eens zo trots daarheen gingen en het hoofd zozeer in de hoogte staken (Jes. 3:16-24), laten nu haar hoofd ter aarde hangen van droefheid en rouw.

"Het hoogste geluk heeft gene liederen, de diepste smart heeft geen geluid. Zij spiegelen beide zich stil al in den droppel, die uit het oog vloeit. "

11.

II. Vs. 11-19. De hoofdgedachte van dit tweede deel is de klacht over de onmacht van allen menselijken troost en over den spot der vijanden over Jeruzalems ongeluk. Maar de Heere, de Bewerker van dit gericht, kan ook hulp en troost schenken. Vooreerst geeft de Profeet uitdrukking aan de smart over de verplettering der dochter Zions, zo als die vooral in het versmachten van de zuigelingen en moeders gezien wordt. Jeruzalems lot is onvergelykelyk en troosteloos. Hoe zonden de valse profeten, die door hun dwaze voorzeggingen het ongeluk over hen hebben gebracht, troost kunnen geven? En vrienden-ach, zij hebben alleen hoon en leedvermaak voor Jeruzalem, De Heere is het, die deze verwoesting lang te voren gedreigd heeft en haar nu over Zijn volk gebracht heeft; de Heere alleen kan ook daarover troosten en genezen. Die overtuiging moge Jeruzalem dringen den Heere met onophoudelijke tranen om ontferming te smeken.

11. *Caph*. Mijne ogen en die van al de vromen mijns volks zijn verteerd door tranen, mijn ingewand wordt beroerd en kookt (Hoofdst. 1:20), mijne lever is ter aarde uitgeschud, 1) mijn gehele binnenste is in smart en kommer van wege de breuk der dochter mijns volks, die zich op het ontzaglykst vertoonde; omdat het kind en de zuigeling op de straten der stad van honger in onmacht zinken;

1) Deze uitdrukking komt slechts eenmaal voor. De lever is gewoonlijk bij de Hebreëen de zetel der zinnelijke begeerten. Die betekenis gaat hier echter niet door. De Profeet gebruikt

die uitdrukking om zijn diepe smart er mede te kennen te geven Vandaar dat sommigen vertalen door gal, dewijl bij overstelpende droefheid niet zelden de gal in de maag zich uitstort en overgegeven wordt. Echter nergens komt het Hebr. woord in den zin van gal voor.

Het heeft hier de betekenis van een oplossing van den inwendigen mens in smart en droefheid.

12. *Lamed*. Als zij tot hun moeders zeggen: Waar is koren en wijn, 1) opdat wij eten en drinken? als zij op de straten der stad in onmacht zinken, tot een even zo smartelijken dood als de verslagenen; als zich hun ziel uitschudt in den schoot den boezem hunner moeders, zij daar den geest geven, terwijl die moeders deze hun dodelijke kwellingen moeten aanzien, zonder verzachting te kunnen aanbrengen.

1) Koren of brood en wijn waren bij den Oosterling de dagelijkse voedingsmiddelen, het hoog nodige. Zelfs de arbeider drinkt in het Oosten zijn wijn. Welnu de Profeet doet hier de zuigelingen naar het hoogst nodige vragen, wat er niet was, en tekent dus met die vraag en met hetgeen volgt, de diepe ellende. De kinderen zinken in onmacht ter neer; zij schudden hun ziel uit in den boezem van hun moeder, d. i. zich aan de moeders vastklemmende, terwijl deze toch onmachtig waren om ze te voeden.

Niet alleen de groten, maar ook de zuigelingen deelden in de straf, welke de Heere over zijn volk brengt. Het ellendige dier kleinen tekent de Profeet dan ook met schrille kleuren.

13. *Mem*. Wat getuigen zal ik u brengen? 1) welke voorbeelden van soortgelijke ellende zal ik u voorstellen? wat zal ik bij u vergelijken, gij dochter Jeruzalems? wat in de gehele wereld, dat gelijke smart en gelijke droefheid ondervond, zal ik bij u vergelijken, dat ik u trooste door de herinnering, dat ook anderen dergelijke onheilen ondervonden, gij jonkvrouw, dochter Zions? Het is toch vertroostend te weten, dat anderen iets dergelijks leden. Maar ik vind niemand, die iets dergelijks ondervond, geen jammer op aarde die aan den uwen gelijkt; want uwe breuk is zo groot als de onmetelijke, diepe zee, die geen menselijk oog kan overzien. Wie kan u helen?

1) Als we de smart willen lenigen plegen we voorbeelden bij te brengen, die er enige gelijkenis mee hebben. Want indien iemand een ellendige wil troosten in zijn verdriet, zegt hij: Gij zijt niet de eerste of de laatste, gij hebt velen u gelijk, waarom pijnigt ge u dan toch? Want dit is de algemene troost voor de stervelingen. Dewijl derhalve het een algemeen middel is om de smart te lenigen, om vele voorbeelden bij te brengen, daarom zegt de Profeet: Wat getuigen zal ik u bijbrengen, dat is, waar of hoe zal ik u dit of dat voor ogen stellen, wat gelijk is. Hij voegt er straks bij: Uw breuk is zo groot als de zee. Dat is, u zal niet iets redden, want hoe of waarmee zal ik u dit of dat voor ogen stellen, waarmee ik u zal vergelijken, dewijl uw verlies alles in zich opneemt en er niets kan voor ogen gesteld worden wat er op gelijkt, zodat gij een merkwaardig bewijs zijt voor alle eeuwen.

De hoofdsom van dit vers komt hierop neer, dat de ellendige toestand van het Joodse volk gadeloos en ongeneeslijk was. Vooreerst, geen volk kon men vinden, welks rampen die der

Joden enigermate evenaarden. Het strekt dengenen, die in ellende leven, enigermate tot vertroosting, dat anderen ook zo ongelukkig geweest zijn, of nog zijn; maar de Profeet kon deze troostreden bij hen niet gebruiken, wijl niemand hun gelijk was in rampspoed. Ten tweede, voor hen was gene tegenwoordige hulp, hun breuke was als ene wijde zeebreuk, door welke het water zo geweldig inschiet, dat men, totdat het getij afneemt, daar geen dijk of dam kan opwerpen.

De Profeet vindt derhalve niets. Er is geen verlies zo groot, geen ellende zo verschrikkelijk, geen breuk zo wijd, die met de ellende en den jammer van Jeruzalem en Juda kan vergeleken worden.

Het enige antwoord dat hij op die vraag kan geven is, dat de breuk zo groot is als de zee, als een zeer diepe afgrond, die niet te meten of te peilen is.

Wel een bewijs hoe diep de Profeet den slag gevoelt, waarmee de Heere geslagen heeft. En wat het ergste was, geen mensenhand kon die breuk helen. Geen mensenhand was in staat, genezing en troost aan te brengen. Alleen Hij die slaat kan ook weer genezen, kan ook alleen troosten met Zijne goddelijke vertroosting.

14. *Nun.* Niemand op aarde is in staat u in uwen jammer te vertroosten, uwe wonde te genezen. Uwe profeten, die gij uzelf verkoren hebt, waren des Heeren profeten niet; gij leendet hun gaarne het oor, en die leugenaars juist zijn het, die dit ongeluk over u hebben gebracht; zij hebben uwe ijdelheid en ongerijmdheid gezien, zij hebben de waarheid met hun leugenen verduisterd, en u door schitterende beloften bedrogen, en zij hebben u uwe ongerechtigheid niet geopenbaard, zij hebben u niet ernstig bestraft, noch dringend tot bekering vermaand, om uwe toen reeds aanwezige ellende en uwe toekomstige gevangenis af te wenden 1); maar zij hebben u in zogenaamde Godspraken van enkel vreugde en welvaart, die u zouden wachten (Jer. 6:14; 14:13; 23:17 gezien 2) geprofeteerd ijdele lasten en uitstotingen (Jer. 27:10, 15), zij hebben u godspraken van leugen en misleiding voorgehouden.

1) Predikers, wanneer zij liefkozen, als zij zachte predikers en stomme honden zijn, brengen ene grote en onherstelbare schade over een geheel land, want de zon zal over zulke Profeten ondergaan, en de dag zal over hen duister worden (Micha 3:6). En hoewel zij een tijd lang gunst, genade en geld en bevordering bij de mensen verkrijgen, verliezen zij toch met hun toehoorders die zulke Placentijners gaarne willen hebben, alle genade bij den levenden God.

2) Gezien in den zin van voorspeld. Niet dat de valse Profeten het volk den last van God hebben voorspeld, integendeel, zij hadden het volk niets anders dan genot en redding voorspiegeld, maar omdat zij door hun valse voorspellingen de oorzaak waren geworden dat het volk tegen God had gerebelleerd en daarom Zijn straf ondervond. Jeremia had het gezegd (Jer. 27:10, 15) dat zij leugens voorspelden, om Juda uit zijn land weg te stoten.

15. *Samech.* Maar hoe zouden vreemden u, o Jeruzalem! ook troost en hulp brengen? Integendeel hebben zij slechts hoon en leedvermaak voor u. Allen, die bij u over weggaan,

klappen uit goddeloze vreugde over uwen diepen val met de handen over u, zij fluiten en schudden hun hoofd over de dochter Jeruzalems, zeggende: Is dit die stad, waar men van zei, onder hun zangers en profeten (Ps. 50:2; 48:3), dat zij volkomen van schoonheid was, ene vreugde der ganse aarde, dat God in haar midden woonde, en van daar Zich aan alle volken der aarde tot hare vreugde openbaarde?

De duivel spot vooral met Gods kerk en met alle vromen, zo als de goddelozen zelf zullen belijden. Doch wij laten ons door dat spotten niet afleiden, maar blijven vast en bestendig bij God. Want zalig zijt gij, zo U de mensen om Mijntwil smaden en vervolgen en alle kwaad tegen u spreken (Matth. 5:11). God kan dien smaad wel weer spoedig wegnemen, en het gejuich der goddelozen stillen, en hun gezang verstommen, en mijne ogen zullen zien, dat zij dan als slijk op de straten worden vertreden (Micha 7:10).

16. *Pe.* Al uwe vijanden, hoe verre zijn zij van medelijden en hulp! Triomferend sperren zij met trotsen hoon hunnen mond op over u; zij fluiten over u en knerssen met de tanden, als zij hun begeerte naar buit bevredigen en uw ongeluk aanzien, even als wilde dieren; zij zeggen: Wij hebben haar verslonden; dit is immers de dag, dien wij verwacht hebben; wij hebben hem gevonden, wij hebben hem gezien, en onze vijandin is gevallen, die zich zo trots beroemde, dat God haar vertrouwen en hare bescherming was, zodat zij eens zou heersen over de volken.

Is het niet, als hoorden wij de taal van Gods vijanden in onze dagen, die luide triomferen over de kerk des Heeren, welke volgens hun verwachting nu ook spoedig een lijk zal zijn, ene geboeide, gevallene grootheid? Reeds wensen zij elkaar geluk, dat zij nu spoedig niets meer van deze ene zo machtige en invloedrijke stad Gods zullen te vrezen hebben. En van waar komt de ellende en de jammer van de kerk des Heeren, dat zij aan het geweld, aan den spot en den hoon harer vijanden zozeer is overgegeven, andere dan dat ook hun Profeten naar het welgevallen des vleses, naar den lust der mensen gepredikt hebben, dat zij de misdaad der mensen niet hebben ontdekt, maar toegedekt, en gene tucht uitoefenen? Nu beelden zich hare vijanden in, dat al die heerlijke beloften van Gods woord over een rijk van genade, dat het geheim der genade en der verkiezing niets waard is. Die ellendige dwazen! Zij weten en vermoeden niet, dat zij blinde werktuigen zijn van God, die door hen juist Zijn rijk rein, heilig en heerlijk wil maken, dat het de gerichten Gods zijn over Zijn huis, die echter een voorteken zijn van hun eigen, veel vreeslijker gericht. Voor de ware en getrouwe Profeten en dienaars Gods zijn dit echter tijden der diepste treurigheid, daar zij ook aan de wateren te Babel zitten en wenen, wanneer zij aan de jonkvrouw, de dochter Zions, denken, tijden in welke zij met Jeremia op de puinhopen van Jeruzalem zitten en klaagliederen zingen, maar ook tijden der zwaarste aanvechting en verzoeking, dat zij schreien: "Heere! hoe lang verbergt Gij U voor ons, hoe lang zullen Uwe vijanden triomferen en Uw woord lasteren? (Openb. 11:7 vv).

17. *Aïn.* Neen! zeg ik, die des Heeren waarachtig Profeet ben, datgene, waarop zich de vijanden zo honend beroemen, en dat zij met zulk een overmoed hebben volbracht, is niet hun wil, dien zij volbracht hebben, maar zij hebben het gericht van den heiligen en rechtvaardigen God over Zijn volk moeten volbrengen. De HEERE heeft in dat alles gedaan, wat Hij gedacht had, wat in Zijn heiligen raad is besloten (2 Kon. 22:16 v. Jer. 25:9 vv. 26:18. Zach. 1:6). Hij heeft daarin Zijn woord vervuld, dat Hij bevolen had van oude dagen door Zijnen knecht

Mozes (Lev. 26:23 vv. Deut. 18:15 omtrent Zijn volk, als ene gestrengte, onveranderlijke wet der bestraffing tegen al degenen, die Zich tegen Zijne heilige regeling verzetten. Dit is overeenkomstig Zijne heiligheid en rechtvaardigheid: Hij heeft, gelijk ik het te voren heb verkondigd (Jer. 4:28), afgebroken en niet gespaard; en Hij heeft den vijand over u, o Zion! verblijd, Hij heeft den hoorn uwer tegenpartijders verhoogd.

18. *Tsade*. Zulk ene erkentenis is nu ook bij de dochter Zions ontstaan, daarom heeft zij zich weer tot den Heere gewend. Hun hart schreeuwde 1) tot den HEERE om ontferming, en nog roept zij voort: O a) gij muur) der dochter Zions, gij eens zo wel omgorde, heerlijke stad Gods, roep en klaag uit de diepte den Heere uw ongeluk! Laat dag en nacht tranen afvlieten als ene beek; geef uzelve gene rust, zelfs geen ogenblik, uw oogappel houde niet op van tranen te storten.

a) Jer. 14:17. Klaagl. 1:16.

1) Even als alles wat groot en heerlijk is eerst bij het verdwijnen 't hoogst wordt gewaardeerd, zo ging het toen omtrent deze grauwe muren, die nog meer schenen te beschermen dan ene gewone stad, en die midden in hun verval als enen geheimzinnige macht schenen geworden te zijn.

Het inzicht, dat de Heere het vreselijk ongeluk beschikt heeft, drijft tot gebed om erbarmen. Zo sluit zich vs. 18 aan vs. 17 aan evenwel niet onmiddellijk met den eis tot gebed, maar met aanhaling van de daadzaak, dat het geschiedt. Hun hart schreit tot den Heere, waarop de eis volgt met tranen zonder aflatende tot Hem te vlieden.

Het spreekt echter van zelf, dat de Profeet gene dode, stenen muren tot ene smartelijke klacht voor den Heere oproept, maar het volk, dan eens binnen deze woonde en met die het gehele volk van God.

Hier worden de eisen van een waar en ernstig gebed aangewezen, namelijk: 1) het schreien des harten, waaronder de verootmoediging, de ernstige en welgemeende beweging des harten bedoeld is. Cyprianus zegt: de Heere is geen verhoorder der stem maar des harten. Men zegt in een spreekwoord: als het hart niet bidt vermoeit zich de tong te vergeefs;

2) de tranen of het ware berouw, waarvan de tranen merktekenen zijn, zo als het voorbeeld der zondares (Luk. 7:18) aanwijst. En bekend is het woord van dien kerkvader: de tranen der zondaars zijn het brood der engelen, ja de wijn der engelen.

2) Gelijk Jesaja van de poort spreekt en daarmee de stad bedoelt (Jes. 14:31), also spreekt Jeremia hier van den muur en bedoelt daarmee, al de personen, die binnen de muren der stad zich bevonden. Hij roept hen toe om geen ogenblik af te laten met wenen, om hart en hand tot den Heere op te heffen, opdat aan de ellende een einde moge komen. Het is de Heere, welke die tranen doet storten. Het is de Heere, die zich op het gebed des ellendigen ook weer erbarmen wil.

19. *Koph.* Maak u op, maak geschrei des nachts in het begin der nachtwaken (Mark. 13:35), roep luide om vergeving en genade, stort uw diep bekommerd hart uit voor het aangezicht des HEEREN als water; hef biddend en worstelend uwe handen tot Hem op, voor de ziel uwer kinderkens, die door uwe schuld zo ongelukkig geworden, in onmacht gevallen zijn van honger, vooraan op allehoeken der straten.

20.

III. Vs. 20-22. Overeenkomstig den drang van den Profeet, verheft nu Zion hare stem tot een klagend gebed, waarin zij den Heere het ontzettend ongeluk, dat Jeruzalem lijdt, aan het harte legt.

20. *Resch.* Zie, HEERE! aanschouw toch, aan wien Gij also gedaan hebt.

1) Is het dan een volk der Heidenen? Is het niet Uwe heilige stad, die Gij verkoren hebt tot de plaats Uwer genadige tegenwoordigheid; is het niet Uw uitverkoren volk, Uw eerstgeboren zoon, aan wien alle beloften van Uwen zegen zijn gegeven? En kunt Gij nu rustig aanzien en werkeloos blijven bij de ontzettende gruwelen, die daar geschied zijn? a) zullen dan de vrouwen, gelijk eens in den uitersten hongersnood te Jeruzalem geschied is, hare vrucht eten, met verloochnen van alle moederlijk gevoel, de kinderkens, die men op de handen draagt en met tedere liefde verpleegt? Kunnen zulke onmenselijke gruwelen geschieden, zonder dat Gij tussenbeide treedt? Zullen dan de Profeet en de priester in het heiligdom des Heeren gedood worden, zodat hun bloed op dezelfde plaats vloeit, waar zij Uw volk met offeranden verzoenden? Wilt Gij dan Uw verbond met Uw volk geheel en al verbreken?

a) Klaagl. 4:10.

1) Merkt hieraan: het gebed is een zalve voor alle wonden, zelfs de zwaarste; een geneesmiddel voor alle ziekten, zelfs de pijnlijkste. En onze zaak in het bidden, is niet voor te schijven, maar ons onderwerpen aan de wijsheid en den wil Gods, onze zielen aan Hem over te geven en ze dan aan Hem te laten.

21. *Schin.* De jongen en de ouden liggen dood op de aarde, op de straten; mijne jonkvrouwen en mijne jongelingen zijn door het zwaard gevallen; Gij hebt ze in den dag Uws toorns gedood; Gij hebt ze geslacht en niet verschoond.

22. *Thau.* Gij hebt mijne verschrikkingen, de vijandige machten, die mij verschrikken en doden, het zwaard, den honger en de pest van rondom geroepen, dat zij zich tegen mij zouden vergaderen, als tot enen dag eens gezetten hoogtijds, als tot een feestijd voor de vijanden; en er is niemand, van welk geslacht of welken ouderdom hij ook mocht zijn, aan den dag des toorns des HEEREN ontkomen of overgebleven; die ik met liefdevolle zorg op de handen gedragen en opgetogen heb, opdat zij de dragers mijner verkiezing voor de toekomst zouden zijn, en mijne heilige erve zouden wederbrengen, die heeft mijn vijand omgebracht. Zo zonk mijne heerlijkheid in het stof.

1) Hier brengt hij op de vijanden over wat hij kort te voren gezegd heeft als door God te zijn gedaan, maar in den zelfden zin, omdat hij n. l. begrijpt dat God de eerste oorzaak is, dat de Chaldeëen slechts uitvoerders van Zijn straf waren.

Het klinkt ontzaglijk smartelijk, dat zwaaien van den sikkel des doods over het leven des volks, zodat het geen enkelen kring onverschoond liet! Even als ene vergadering tot enen feestdag in haren verheven vrede Gods, zo heeft de Heere zaamgeroepen-niet Zijn volk, maar de machten der verschrikking van rondom, die het bijeen jagen en te zamen slaan, totdat het vergaat. Dat is ene feestviering! Trompetgeschal kondigde de feesten aan. Ook hier klinkt het tot een feest, tot een feest des doods, en tot vrolijkheid der tyrannen, die Israël zouden verderven.

Met de diepste smart, waartegen geen troost iets vermag eindigt het tweede lied even als het eerste.

Dat ondervinden ook de ware Christenen, wanneer zij hun angst en hunnen nood met zulk hartelijk zuchten en wenende den Heere klagen, en hun hart voor Hem uitstorten, dat hun zelfs voordat de volkomene hulpe komt, het kruis veel lichter voorkomt, en zij, zo als het spreekwoord zegt, een riem onder het hart krijgen. Daarom, zijt gij in bekommernis en droefheid, klaag het den Heere, werp uwe bekommernis op Hem, Hij zal voor u zorgen, Hij zal den rechtvaardige niet in eeuwigheid in onrust laten. Daarvan is ons een treffend voorbeeld de Profeet en Koning David; wat dien ook overkwam, dat klaagde hij den Heere in zijne schone Psalmen. Hij klaagde het met tranen en geweend, en hij wist, dat dit niet om niet was, gelijk hij zegt in Psalm 56:9 : "Gij hebt mijn omzwerven geteld; leg mijne tranen in Uwe fles; zijn zij niet in Uw register? Ten dage als ik zal roepen, dit weet ik, dat God met mij is. " Zulke tranen, zulk weeklagen van beangstigde mensen, die in hun ellende op Hem aanlopen, wil God, de Heere aanzien, hun tranen vloeien wel van de wangen af, maar zij roepen ten hemel en hun geschrei doordringt alle wolken.

HOOFDSTUK 3.

KLAAG- EN TROOSTSCHRIFT.

C. Hadden reeds in de beide eerste liederen wolken van kommer en van hartverscheurende smart zich over Zion, de gelovigen in Israël en hun vertegenwoordigers, de Profeten, zaamgepakt, nu stijgt deze donkerheid op hun gemoederen in het derde lied tot een volkomen nacht. De wolken trekken zich dicht te zamen tot een onweder, dat zich in hevige bliksemen en donderslagen ontlast. De droefheid wordt tot ene werkelijk geestelijke aanvechting, daar het hart zich geheel verlaten gevoelt van zijnen God en van diens troostvolle beloften; het gevoelt den barmhartigen God tegenover zich slechts als enen overmachtigen vijand en vervolger. Dat gevoel van vollen nacht des harten, onder Gods gerichten verpletterd, van de zwaarste verzoeking en bestrijding om het ineensinken van het rijk Gods met al zijne eeuwige en onaantastbare inzettingen en goederen, had Jeremia en met hem alle gelovigen gedurende de verovering en verwoesting van Jeruzalem ondervonden en doorleefd. Zijne ziel had echter doorgeworsteld tot het licht, omdat zij altijd in den diepsten grond nog vasthield aan den Heere, en zij was gekomen tot rust en vrede in den Heere. Toen Jeremia de Klaagliederen daar te Mizpa zong, stond deze ervaring der diepste troosteloosheid en inwendige bestrijdingen, die hij met de gelovigen doorleefd had, reeds objectief tegenover hem, en hij legt ze in dit 3de hoofdstuk aan zichzelf en aan de gelovigen van dien en van alle tijden ter vertroosting voor. De beide eerste liederen staan tot dit derde in dezelfde verhouding, als de zoetheid vóór het onweder, en de storm, die zich verheft, tot het onweder zelf. Het vormt in ieder opzicht het hoofdpunt van het gehele Boek. Even als in het onweder de gespannen levensgeesten in de natuur tegen elkaar losbarsten, en in den strijd der elementen veel onreins en schadelijks wordt overwonnen en ter zijde gesteld, zo is ook in de zware, geestelijke bestrijdingen der knechten Gods, en in de voorstellingen hunner ervaringen de strijdende overwinning, het worstelen uit den nacht tot het licht, uit den twijfel tot vast vertrouwen duidelijk te zien. Tot recht verstand van dit 3de lied is daarom het verstaan van dat, wat bestrijding en verzoeking is, zo als die ons van Jakob in dien wonderbaren nachtelijken strijd met den Heere, van Job, Jona, Elia, Jeremia, den Prediker van Salomo, Johannes den Doper bericht worden, zo als ze alle ware gelovigen, vooral de uitverkoren werktuigen Gods beleefd hebben en meten beleven, noodzakelijk, biedt het lied aan den beschouwer ene reeks van onbegrepene, overdrevene klachten aan, op welke weer enige troostwoorden volgen. De vorm van dit lied is tot in bijzonderheden zeer kunstvol. De dichter heeft zelfs elk der verzen in drie delen verdeeld, en laat ieder van die drie delen met dezelfde letter naar de orde van het alphahet beginnen, zelfs in het midden van het lied, waar de nacht der bestrijdingen wordt gebroken, waar de strijd des harten op het hevigst wordt, begint ieder versdeel zelfs met hetzelfde woord. De inhoud wordt in 4 delen verdeeld, van welke het eerste (vs. 1-18 La 1-) de gehele zwaarte der bestrijding uitdrukt, welke door de vorige gebeurtenissen over de gelovigen onder Gods volk zijn gekomen; het tweede (vs. 19-39) toont het doorbreken der hoop en hare versterking, op grond der herinnering aan de Goddelijke genade en voorzienigheid, het derde (vs. 40-54) bevat de erkenning van Gods gerechtigheid in het opleggen der straffen, die echter door de boosheid der vijanden zo wordt vermeerderd, dat de Heere de klacht over vertreding van Zijn volk niet afwijzen kan. Eindelijk in het vierde deel

(vs. 55-56) dringt dat vertrouwen op de Goddelijke gerechtigheid tot gebed, waarin het vertrouwen, dat God zal helpen en op de vijanden wraak zal nemen doorbreekt.

I. Vs. 1-18. In deze gehele afdeling heerst de allerdiepste droefheid van een sterk bestreden hart, de allerhevigste nachtelijke strijd van ene ziel, die in de gemeenschap met God staat, die Hem niet kan loslaten met ene onzichtbare, door haar zelfs niet eens genoemde, haar vijandig tegenoverstaande macht. Deze is echter niemand anders dan de Heere zelf, die steeds de trouwe Verbonds-God is. De worstelende ziel noemt Hem echter niet, vreemde zichzelf aan de eeuwige, onveranderlijke trouw des Heeren en hare eigene nog onverzwakte liefde te herinneren; zo was het ook bij Job gedurende den tijd van zijn hevigsten strijd, zo ook bij den Prediker. De oorzaak van die kwellende harten is het in elkaar storten van het rijk Gods, het geliefde Zion, het dierbare Jeruzalem, en de gruwelen, waarmee het vergezeld was. Wie echter hier zijn mond opendoet, om zijn klachten tegen God, den Heere, zo vele er maar in het hart zijn, uit te storten, kan niet twijfelachtig zijn. Het is de Profeet, die uit het hart aller gelovigen in Israël spreekt, of het zijn ook de gelovigen, die als één persoon zijn zaamgevat. Men moet echter niet in de dwaling vervallen, dat de Profeet hier zijn persoonlijk lijden optelt, dat hij gedurende de belegering en verwoesting van Jeruzalem en ook daarna nog te lijden had. Dit is slechts één punt van het gehele gericht Gods, onder welks slagen het den gelovige in Israël zo nameloos bang om de ziel werd, dat hij bijna op het punt was, om zijn hoop op den Heere, die geheel van verre stond en geen bidden hoorde, weg te werpen.

1. *Aleph*. Ik ben de man, die ellende gezien heeft, die uit- en inwendig, naar lichaam en geest niets den jammer gevoel door de roede Zijner verbolgenheid 1) die door goddeloze en boze vijanden (Job 21:9; 9:34) op mij is gekomen.

1) De Profeet zegt hier dat hij zeer ellendig is, maar tegelijk geeft hij de oorzaak aan, dewijl hij hard door den vertoornden God gekastijd werd.

De Profeet noemt hier niet den naam van Hem, die dit lijden heeft bewerkt. Eerst in vs. 18 spreekt hij den naam van den HEERE uit. Het is het bewijs, dat dit klaaglied, het lied is van een aangevochtene ziele, die eerst dan tot rust komt, als zij eindelijk in den Heere God, met al hare ellende, rust.

Het is niet zo zeer Jeremia zelf die hier over zijn bange lijden klaagt, maar het is het geestelijk Zion, in wiens naam hij al deze verzuchtingen slaakt.

2. *Aleph*. Hij heeft mij bij de hand genomen, en mij geleid en gevoerd in de duisternis, en niet in het licht, door de donkerheid heen tot hetgeen geen licht is (Job 12:25). Gene ster van hoop en troost, geen straal van de lieflijke zon Zijner genade lichtte over mij terwijl Zijne slagen nedervielen.

Hij schildert de droefheid van zich en van zijn volk, even als wanneer men enen kwaaddoener in enen donkeren, vreeslijken, sterken, vasten toren werpt en in ijzeren boeien legt, waar hij noch zon noch maan kan zien, aan alle zijden bewaakt is, zodat hij nergens kan uitbreken, met

water en brood wordt gespijzigd, en zo diep in duisternis zit, dat, al schreit hij ook, hij niemand kan beroepen.

3. *Aleph*. Hij heeft zich immer altijd door tegen mij gewend; terwijl Hij anders met hulp en zegen den vromen tot vertroosting Zich openbaart, is het nu alsof Hij een vijand is geworden; Hij heeft Zijne hand, die anders in genen nood verkort was en altijd wilde redden, den gansen dag veranderd in ene slaande hand.

4. *Beth*. Hij heeft door zulke onophoudelijke plagen en kwellingen mijn vlees en mijne huid van wege grote treurigheid oud gemaakt (Ps. 6:8; 39:12. Job 13:28 mijne beenderen gebroken 1) zodat al mijne krachten verdwenen zijn, en ik daar nederzit als ene schim aan den wand (Job 30:17).

1) De Profeet ziet derhalve niet op de uitwendige verliezen, maar op het bewijs van Gods straf, dewijl het volk uit al die ongelukkige tekenen niets anders kan opmaken dan dat God hun in een vijand was veranderd. En dit was waar. God nu had hen dikwijls vermaand tot berouw, maar wijl ze geheel en al ongeneeslijk waren gebleken, had Hij zich eindelijk tot het uiterste gewroken, zoals billijk was. Dit is de reden, waarom hij zegt, dat God de beenderen gebroken had.

Het beeld is ontleend aan den leeuw, die zijn prooi de beenderen breekt, om haar geheel te kunnen verslinden. Dat beeld is bij den Profeet meer gebruikelijk om daarmee de kracht en de sterkte Gods aan te geven, maar ook om Zijnen niets sparenden toorn aan te duiden. Juda en Jeruzalem zijn gelijk aan hen, wien de beenderen gebroken zijn, van alle macht en kracht beroofd, om ook maar den geringsten tegenstand te kunnen bieden.

5. *Beth*. Hij heeft, even als men ene vijandige stad, die men wil innemen, rondom van een wal omgeeft, tegen mij gebouwd, en Hij heeft mij, gelijk men ene stad met krijgslieden omlegert, met galle en moeite omringd, want talloze ellenden, die mijn leven vergiftigden, dringen op mij aan.

6. *Beth*. Hij heeft mij gezet in duistere plaatsen, als degenen, die over lang dood zijn 1) en bij de mensen geheel vergeten (Ps. 88:5-7).

1) Dit vers in een herhaling van Ps. 143:3.

De dichter bedoelt degenen, die in de graven zijn weggeborgen, want duistere plaatsen is dichterlijke uitdrukking, voor graven. Daarom voegt hij er ook bij, die over lang dood zijn, d. w. z. die niet weer tot het leven terugkeren.

De Profeet vergelijkt derhalve Zion hier bij de doden, voor wie geen herstelling in dit leven is te wachten. Zo zwaar wordt hij aangevochten, dat het één twijfel bij hem is aan de herstelling van Zion, van stad en tempel.

Vandaar dat hij ook in het volgende vers spreekt van muren en koperen boeien, die ontoegankelijk en onverbrekkelijk zijn. Al zijn hoop in weg, al zijn verwachting op redding is verdwenen.

Beeld van den geestelijken toestand van menig gelovige, als hij in het moeras van wanhoop en vertwijfeling als weggezonden is.

7. *Gimel*. Hij heeft mij als enen misdadiger in ene nauwe plaats toegemuurd, rondom versperd, dat ik er niet uitgaan kan; Hij heeft mijne koperen boeien verzwaard (Job 19:8. Ps. 88:8), zodat al mijne hoop, om uit mijn angst verlost te worden, verdwenen is.

8. *Gimel*. En het allerzwaarste in deze ellenden is: ook wanneer ik uit de diepte mijner ellende tot Hem roep en schreeuw, sluit Hij, die mij toch zo vele beloften van gebedsverhoring heeft gegeven, zo dikwijls mijn zuchten gehoord heeft, de oren voor mijn gebed 1) zodat ik als in den wind roep (Spr. 1:28).

1) Hier beschrijft de Profeet het uiterste van alle ellenden, omdat hij namelijk niets verkrijgt met roepen en bidden. Want wij weten dat wij daartoe in alle ellenden geroepen worden. De naam des Heeren is een zeer sterke toren, tot Hem zal de rechtvaardige vluchten en behouden worden. (Spreuken 18:10).

Vervolgens: wie den naam Gods zal aanroepen zal zalig worden, bij Joël (2:32). En de Schriftuur is vol van dergelijke getuigenissen, waarin God alle gelovigen vriendelijk tot Zich nodigt (Ps. 91:15; 88:2. Jes. 65:24), Hij zal tot Mij roepen en Ik zal hem verhoren: In dien dag zal hij roepen en Ik zal verhoren. Vervolgens: Voordat gij zult roepen. Kortom alle plaatsen bij elkaar te brengen is niet nodig, maar wij mogen te vreden zijn met dit ene, dat, wanneer God Zich die eigenschap voorbehoudt, dat Hij de gebeden hoort, Hij aanwijst dat dit niet van Zijn eeuwig Wezen en Godheid kan gescheiden worden, dat Hij n. l. geneigd is om de gebeden te verhoren. Daarom zegt de Profeet: Tot U zal alle vlees komen. Wanneer derhalve Jeremia klaagt, dat zijne gebeden te vergeefs zijn geweest en alle vrucht en gevolg hebben gemist, dan schijnt dit iets ongerijms te zijn. Maar wij weten dat God de zielen der gelovigen ondersteunt en zo verhoort, dat Hij soms langen tijd hun geduld beproeft en van kracht berooft. Dit is de reden waarom Hij Zijn hulp uitstelt en vertraagt. Derhalve is het niet te verwonderen, dat God de gebeden van Zijn knecht niet verhoort heeft n. l. naar de begeerten van zijn vlees. God nu stoot de zijnen nooit terug en is niet doof voor hun gebeden en zuchten, maar de gelovigen spreken dikwijls uit de begeerten van hun vlees. Dewijl derhalve de Profeet zag, dat hij met zijn bidden niet iets verder kwam, daarom zegt hij dat zijne gebeden verhinderd werden, of toegesloten, of dat de deur voor hem was toegeworpen, zodat zijne gebeden niet tot God kwamen. Doch deze plaats is waardig om opgemerkt te worden, dewijl, indien God ons niet terstond verhoort wij moedeloos worden, en niet slechts de ijver om te bidden bij ons verkoelt, maar bijna wordt uitgeblust.

Het gebed sluiten wil derhalve niet zeggen dat de Profeet, en daarmee Zion, geen gebed meer kon uitstorten voor Gods aangezicht, maar dat er geen opmerking des gebeds was, dat het

gebed als met gebroken vleugelen op de ziele terugviel, dat God de verhoring des gebeds uitstelde, of niet scheen te willen horen.

9. *Gimel*. Hij heeft mijne wegen toegemuurd met uitgehouwene stenen, met grote vierkante stenen, die op elkaar sluiten, zodat er geen uitweg is. Hij heeft mijne paden verkeerd, zodat ik daarop niet meer kan wandelen (Job 30:13).

Dat is een harde weg, die alleen uit de ervaring wordt gekend; vroeger had de ziel, om tot haren God te komen, ene straat en een weg, dien zij gemakkelijk kon volgen, zij kon alleen in Hem rust vinden en Zijne leiding volgen. Nu is echter haar weg door stenen versperd, zodat zij niet verder kan voortkomen. Deze benemen alle hoop, om ooit daaruit te kunnen komen, daar zij, hard en vast zijn en dicht aaneengesloten, om de ziel niet door te laten. De wegen zijn niet alleen versperd, maar de kleine stegen en valse uitvluchten, waardoor zij meende te ontkomen, vertonen zich ook niet meer, zodat de ziel in dien toestand moet blijven, totdat het Gode behaagt, haar daaruit te verlossen. O liefde! hoe schoon kunt gij uwe gevangenen bewaren.

De Dichter wil hier zeggen, dat God hem elken uitweg heeft afgesneden en zijn pad onbegaanbaar gemaakt, zodat hij niet meer voort kan. Niet, zoals sommigen menen, dat hij op dwaalwegen was geleid, want de Profeet had immer den weg zijns Gods bewandeld en niettegenstaande de grootste verdrukkingen, den weg Gods verkondigd, maar dat hij nu niet verder kon. En waarom niet? dewijl God Zijn oor voor hem, naar hij meende, geheel had toegestopt en hij de hand des Heeren niet meer gevoelde.

In het volgende vers drukt hij nog treuriger toestand uit, n. l. dat God hem op allerlei wijze vervolgde om hem te vernietigen.

10. *Daleth*. Doch Hij heeft mij niet alleen elken uitweg afgesneden, maar vervolgt mij ook op alle wijzen. Hij is mij een loerende beer (Hos. 13:8. Amos 5:19), een roofgierige leeuw in verborgene plaatsen, die mij zoekt te overvallen en met zijne scherpe tanden te ontvelen; terwijl ik zwak, onvoorbereid en gerust was.

11. *Daleth*. Hij heeft mijne wegen afgewend, 1) en Hij heeft mij gegrepen in Zijn toorn en in stukken gebroken; Hij heeft mij woest gemaakt, mij geheel vernietigd.

1) Dit is hetzelfde als in vs. 9b. De Profeet zegt hier dat God hem de wegen heeft afgesneden om verder te gaan, zodat hij het verderf niet kan ontvluchten. Zonder licht, zonder hope, zonder uitzicht moet hij zijn pad bewandelen. Het licht is hem in duisternis verkeerd, het leven in den dood. Gebroken door Gods gramschap ligt hij als ontziend ter neer, en geen stem der hope glinstert meer voor hem in dien donkere nacht der ellende.

Wat hij meent te zien is niet anders dan dat hij het voorwerp, het doelwit is van Gods pijlen, van Zijne gramschap (vs. 12).

12. *Daleth*. Hij heeft, gelijk aan een bekwamen jager, die op wild jaagt, Zijnen boog gespannen, en Hij heeft mij den pijl, het zwaarste lijden, als ten doel gesteld.

13. *He*. Hij heeft Zijne dodelijke pijlen van Zijn goddelijk gericht uit Zijnen pijlkoker genomen, en in mijne nieren doen ingaan; Hij heeft mijn binnenste doorboord, zodat mijne verborgenste gevoelens, mijne diepste levenskracht, smartelijk werd getroffen (Job 6:4; 16:12 v.).

14. *He*. Ik ben doordat Zijne pijlen mij zo diep wonden en mij alle blijdschap ontnamen, met de weinige andere waarlijk vromen, al mijn volk, aan de grote menigte dergenen, die zich door Zijne gerichten niet lieten verootmoedigen, maar tot het einde weerspanning zijn gebleven, tot belaching geworden, hun snarenspeel, hun honend lied (Job 12:4; 30:9) den gansen dag; daarmee zochten zij den ernst van Gods toorn, die over hen was gekomen, weg te zingen.

Dat het getal groot was van hen, die in den ondergang van het rijk de kastijdende hand Gods niet wilden zien en met de vermaningen des Profeten spotten, toont niet alleen de geschiedenis van den eersten tijd na Jeruzalems verwoesting (Jer. 41 vv.) de daad van Ismaël en van zijnen aanhang (Jer. 41:2 vv.), en van de weerspanning mannen, die ondanks Jeremia's waarschuwing naar Egypte trokken (Jer. 43:2) maar ook de geest, die onder de ballingen heerste, tegen welke Ezechiël moest strijden (Ezech. 12:22).

Evenzo ziet ook de grote menigte der tegenwoordige Christenen niets van de gerichten Gods, die reeds over ons zijn begonnen en bij voortduring nog dreigen; zelfs waar ze met de handen te tasten zijn, spot en zingt men ze weg met spot en hoon over al degenen, die door den ernst der tijdsomstandigheden, door den dreigenden en reeds uitgestorten toorn Gods getroffen, in hun binnenste gewond en diep ter neer geslagen zijn, maar vooral op de dienaren en profeten van God, die op Gods gerichten wijzen en op boete en bekering aandringen.

15. *He*. Hij heeft mij in plaats van met de vroegere zoete weide en het aangename van Zijne troostvolle toespraak en vriendelijkheid in mijne ganse ziel, met bitterheden verzadigd (Job 9:18), Hij heeft mij met alsem dronken gemaakt, 1) daar treurigheid, angst en harteleed mijn dagelijks brood en mijn dagelijkse drank is.

1) God heeft toegang tot den geest der mensen, en kan dien zo verbitteren, dat daardoor alle de genietingen verbitterd worden, gelijk wanneer de maag vervuild is, wordt alles wat men eet verzuurd. Hij heeft mij met alsem dronken gemaakt, dat is, zo dronken gemaakt door een gevoel van mijne rampen, dat ik niets weet te zeggen of te doen.

16. *Vau*. Ja meer nog! Hij heeft mij oneetbare, onverteerbare stenen gegeven in plaats van brood, in plaats van Zijn woord en Zijnen Geest, waardoor Hij mij dagelijks sterkte. Hij heeft mijne tanden met zandsteentjes verbrijzeld 1), Hij heeft mij op den grond geworpen en in de as nedergedrukt, mij de smadelijkste vernedering en het diepste lijden aangedaan (Job 30:19).

1) In het Hebr. Wajagrees bèchsatsseets sjinnai. Beter: Hij heeft mijne tanden zandsteentjes te vermorzelen gegeven. Een uitdrukking, welke de zwaarste ellende moet te kennen geven. Het is hetzelfde als stenen voor brood geven.

17. *Vau.* En Gij hebt mijne ziel door al die ellende en den diepen smaad, die op mij is opeengehoopt, verre van den vrede verstoten, dien ik in Uwe gemeenschap genoot en die mijn hoogste goed was, ik, zeer bedroefde mens, die dagelijks ongeluk zonder maat en einde ondervind, heb het goede, het geluk vergeten 1), dat er nog op aarde is; want ik heb gene hoop meer, het ooit weer te vinden.

1) De dichter staat hier als het ware op het punt om te wanhopen, om weg te zinken in het moeras der vertwijfeling. Hij heeft alleen een gezicht voor zijn ellende, en zo heeft de donkerheid der ellende hem omringd, dat de herinnering aan het goede, dat hij genoten had, schier is verdwenen.

Ja straks zal hij nog zeggen (vs. 18), dat zijn sterkte, zijn hoop op den Heere helemaal is vergaan.

Dit is echter het keerpunt. Waar hij den naam van HEERE weer mag noemen, daar ontsteekt die Naam voor hem het licht der hope weer. Gelijk voor den verloren zoon in de gelijkenis, het noemen van den naam vader, het keerpunt was, het ogenblik, waarin de hope op redding weer ontvlamde in zijn door zonde en ellende verslagen ziele: zo ook voor den Profeet hier het noemen van den naam HEERE.

God laat Zijn kind wel zinken, maar niet verzinken. Hij zelf redt hem op Zijn eigen, d. i. op Goddelijken wijze uit den ruisenden kuil van doffe neerslachtigheid.

18. *Vau.* Toen zei ik, toen dacht ik bij al mijn uit- en inwendig lijden in mijn hart: Mijne sterkte om nog langer te leven is door den Almachtige, die mij ten vijand geworden is, vergaan, en mijne hoop van den HEERE 1), die eens mijne gehele ziel vervulde en mij sterk maakte als een koperen muur, is verloren en in den duisteren nacht van wanhoop en troosteloosheid verzonken.

1) Hij noemt den dierbaren naam des Heeren (Jehova) weer voor de eerste maal, en terwijl hij dien in den mond neemt, brandt ook deze zalige Naam, die vrede en troost, sterkte en kracht geeft, in zijne ziel, die altijd zozeer naar des Heeren troost en hulp smacht, en overtuigt hem, dat er ook voor hem nog reden is om te hopen en te vertrouwen. Het noemen van den Naam van Hem, die van ouds af de God van Zijn volk is, en het verbond met hen heeft bezworen, bewaart zijne ziel voor het wegzinken in wanhoop en drijft hem aan, het vertrouwen op den Heere niet te laten zinken, zodat hij nu in het volgende den Heere zijnen nood kan klagen en Zijne hulpe kan afsmecken, en den Heere niet meer aanklaagt.

Hier wordt zulk ene ernstige, diepe klacht des Profeten beschreven, dat velen hebben gemeend, er werd daarin niet anders dan van het bitter lijden en sterven van Christus gehandeld. Men vindt dan ook bij afbeeldingen van Christus, waar Hij met gesels gemarteld

wordt voorgesteld en op Zijn hoofd de doornenkroon, het begin van dit Hoofdstuk in 't latijn daaronder geschreven. Wij leren hier hoe diep God dikwijls ook Zijne liefste kinderen en uitverkorenen, Zijne heiligen op aarde laat verzocht worden, zodat zij enigmatische angsten der helle moeten smaken, met den duivel strijden en zijne vurige pijlen tegen zich gevoelen. Ja dikwijls komt het zo ver met hen, dat ook God hun schijnt tegen te zijn, hetwelk dan de allerhoogste bestrijding is, die een mens onder de zon kan ondervinden. Alle andere aanvechting is niets bij deze, wanneer God Zich als een vijand tegenover den mens schijnt te plaatsen. Want zolang overigens de vromen in hun hart de genade Gods smaken en Zijne Vaderlijke goedheid ondervinden, kan alle wederwaardigheid door hen worden gedragen, kunnen zij vrolijk en goedsmoeds zijn, ook te midden van uitwendig lijden, zo als wij in den Profeet David zien, die al zijne vijanden kan trotseren, wanneer hij in het hart Gods genade gevoelt, zodat hij uitroept: "De Heere is bij mij; ik zal niet vrezen, wat zal mij een mens doen?" en: "Immers is mijne ziel stil tot God, van Hem is mijn Heil. Immers is Hij mijn Rotssteen en mijn Heil, mijn hoog vertrek; ik zal niet grotelijks wankelen. " En wederom: "Wien heb ik nevens U in den hemel; nevens U lust mij niets op de aarde! Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de Rotssteen mijns harten en mijn Deel in eeuwigheid. " Maar daarentegen wanneer God Zich in ene andere gedaante verbergt, en doet als hoorde Hij niet, als ware Hij op het sterkst tegen ons, dan gaat de weeklacht op, dan begint het verborgen, geestelijk lijden, de wonderbaar grote angst, onder welken wij zouden moeten versmachten en ter helle nederzinken, zo God Zijne hand niet over ons hield en den angst deed eindigen. Dat zijn rechte stoten des satans, het hevigste der helse bestrijdingen, het zijn de beken Belials, die den mens willen overheersen. Dan is het hun te moede, als waren zij in duisternis gelegd, in ene eeuwige gevangenis van alle droefenis ingemuurd, als stopte de Heere Zijne oren voor hun klaaggeschrei, ja als had Hij Zijnen boog tegen hen gespannen en hen tot mikpunt gesteld, om al Zijne schoten en pijlen tegen hen af te schieten, alsof Hij ze uit den vrede en uit alles goeds geheel en voor altijd had uitgestoten. Dan komt het ten laatste zover, dat zij denken: "mijne kracht en mijne hoop op den Heere zijn verdwenen", totdat God hun wederom de lieflijke zon van Zijne Goddelijke, hemelse vertroosting en van Zijne vaderlijke goedheid uit het donkere der bestrijdingen laat te voorschijn komen. Intussen moeten zij echter een tijd lang den toekomstigen toorn smaken, dien de veroordeelden eens eeuwig zullen dragen. Dit moet men echter voor zeker houden: wat God tijdelijk Zijnen uitverkorenen kinderen laat ondervinden, dat zal Hij volkomen en eeuwig laten komen over de geruste, goddeloze wereld, waar gene ware oprechte boete, berouw noch bekering volgt. De goddelozen zullen den droesem van den oneindigen, eeuwigen, onverdraaglijken toorn Gods moeten uitdrinken, daar zij van angst en onuitsprekelijke kwelling zullen spreken: "Gij bergen! valt op ons, en gij heuvelen, bedekt ons, " waar hun worm niet sterft en hun vuur niet wordt uitgeblust, waar zij den dood zullen zoeken en niet vinden, zullen begeren te sterven, maar waar de dood van hen zal vlieden. Daarom zo troostvol deze voorbeelden van Jeremia, Job, David en anderen den boetvaardigen zijn, zo verschrikkelijk zullen zij zijn voor de goddelozen, opdat deze tot zich zelve inkeren, en de onfeilbare rekening maken: Maakt onze Heere God het alzo met Zijne liefste kinderen op aarde, dat Hij ze in angst en nood laat komen, o wee, hoe zal het dan eindelijk aflopen met de goddelozen, die in hun verstokking en gerustheid nauwelijks een ogenblik voor de hel sidderen?" .

Wij mogen echter nooit het onderscheid voorbijzien, dat er is tussen Jobs verzoeking en de bestrijding van Jeremia en de gelovigen in Israël te dier tijde. Terwijl Jobs verzoeking enkel door lijden van persoonlijken aard werd veroorzaakt, waren het bij Jeremia en de vromen de onweders van Gods toorn over Zijn gehele rijk met al zijne instellingen en grote beloften, die hun tot bestrijding dienden. Daarom was deze bestrijding ook veel zwaarder dan die van Job, en alleen te vergelijken met die, welke de prediker Salomo ondervond. Even als wanneer heden de gehele kerk des Heeren in droefenis en smaad is, hare heilige instellingen vervallen, de vijanden over haar heersen en triomferen, hare eigene kinderen in massa haar den rug toekeren, de valse profeten luide voor allen leugen prediken en geprezen worden, dan is dat oordeel des Heeren voor alle gelovigen ene oorzaak der diepste treurigheid, waarin zij den toorn Gods duidelijk zien, en deze bestrijding is voor hen zwaarder, dan wanneer een enkele gelovige in droefheid en angst verkeert.

19.

II. Vs. 19-39. In dit tweede deel verheft de Profeet zich weer uit den nacht des lijdens in den helderen dag van troost en hoop; toch gaat deze dag als het ware ene morgenschemering vooraf, daar hij nog met de wanhoop strijdt, met welke hij was aangevallen, om zich dan in het volgende in geloof weer omhoog te worstelen. De Profeet kan weer bidden! Hij bidt dus tot den Heere, dat Hij zijner weer gedenke, en maakt zich van zijne zijde ook gereed vertroosting te zoeken. Deze vindt hij vooral daarin, dat het met het rijk Gods nog niet geheel uit is, dat er nog een overblijfsel van gelovigen bestaat, bij welke ene wending ten goede kan plaats hebben. Dat is aan Gods genade en barmhartigheid te danken, wier voortduren de Profeet ook met de innigste vreugde gevoelt. Uit dit gezichtspunt der Goddelijke barmhartigheid beschouwt nu de Profeet zijn lijden en dat der gelovigen: de Heere meent het altijd goed, ook wanneer Hij slaat; men wachtte dus in stille overgave, dan zullen de stralen der Goddelijke ontferming ook weer doorbreken. Zo komt alle lijden, ook dat door des mensen boosheid ons overkomt, als ene heilzame, Goddelijke schikking voor, zodat niet dat lijden zelf, maar alleen de oorzaak daarvan, de zonde, te beklagen is.

19. *Zain.* Ach Heere! Gedenk 1) aan mijne ellende (vs. 1) en aan mijne ballingschap aan den bitteren alsem(vs. 15) en de vergiftige galle (vs. 5).

1) Hier schijnt de Profeet uit te drukken, hoe de hoop bijna bij hem is afgesneden, dat hij niets meer ondervindt van de kracht Gods, dewijl hij als het ware door de rampen wordt ondergehouden. Dit nu is zeer ongerijmd, dat zij, die enigzins het mededogen Gods hebben ervaren, zo alle hoop wegwerpen, dat zij niet meer durven besluiten om tot God de toevlucht te nemen. Wat dus volstrekt niet was te denken verontschuldigt hier eigenlijk de Profeet en leert dat het niet verwonderlijk is, dat hij neergebogen ligt onder de uiterlijke beproevingen, dewijl hij als het ware zo gedrukt was door kastijdingen en moeiten, dat zijn ziel als gedrenkt was met vergif en gal. Maar ondertussen toont hij door het woord, gedenk, hoe, wanneer die beproeving overvalt zij tegelijk onze zielen moet bezig houden, wanneer wij ons al te veel met onze rampen bezig houden. Want de gelovigen moeten in hun droefheid de middenmaat houden.

Terwijl de profeet de woorden van dit gebed uit de verzen 1, 5 en 15 neemt, vat hij den hoofdinhoud van zijne gehele, voorgaande hartverscheurende klacht te zamen, en legt die biddend voor den troon Gods ter neer.

20. *Zain*. Mijne ziel gedenkt er wel terdege aanhoeveel ellende ik heb moeten doorworstelen, en zij bukt, zij buigt, zich neer in mij.

1) De Profeet ontboezemt hier schier het zelfde wat ook de dichter van Ps. 42 en 43 uitspreekt. Als hij zag op al het leed wat hem had getroffen, op al de ellende, die hij had ondergaan, aan al de onheilen die stad en tempel hadden getroffen, den kromp zijn ziel ineen van weedom en smart. Alles wat schier een menskenkind had kunnen ondergaan, had hij ervaren, en dat al omdat het de innigste wens van zijn hart was, dat Jeruzalem en Juda nog voor den val konden behoed worden. Het was gehoorzamen aan God, maar ook liefde tot zijn afvallig volk geweest, dat hij de vervolging niet had geschuwd. En ziet al wat hij gesproken en al wat hij gebeden had, het had schier niets gebaat. Jeruzalem was verwoest. Juda's volk was weggevoerd. Op de puinhopen van stad en tempel zingt hij zijn klaaglied. Alles dus van menselijke zijde gezien eindigt in nachtelijk donker. Maar ziet de Heere laat zijn knecht niet varen. Hij is het die den moedelozen kracht geeft. De Profeet ervaart het dan ook, dat als hij in de duisternis gezeten zal zijn, de Heere hem tot een licht zal wezen. Hij wordt afgetrokken van zijn ellende en krijgt een oog voor de goedertierenheden des Heeren. Hij krijgt genade om ook de lichtzijde nog te zien en daarom zegt hij, dat hij hierop nog zal hopen, dat het de goedertierenheden des Heeren zijn, dat hij niet vernield is.

21. *Zain*. Dit zal Ik mij ter harte nemen, namelijk dat mijne ziel door het nadenken over alles, wat zij ervaren heeft, slechts wordt nedergedrukt, en daarom haren nood den Heere moet klagen, dat Hij Zich harer ontferme en verzachting geve; daarom, omdat ik weet, dat God alleen mij kan helpen, zal ik hopen, dat er nog een tijd zal komen, wanneer Hij Zijne hulp, die ik zo dikwijls heb ondervonden, met vreugde openbaart.

Midden in de duisternis moet den vrome door den Genadige, Barmhartige en Rechtvaardige het licht van Gods genade opgaan. Van zulk ene troostvolle leer weten geruste, onverzochte harten niets. Maar die met den duivel hebben moeten worstelen in den zwaren strijd der hevige bestrijdingen, zodat hun de wijde wereld te benauwd werd, wanneer die weer uit den angst zijn verlost, weten zij het later en hebben zij in hun hart gevoeld, welke een dierbaar, edel kleinood het is, wanneer God uit de dikke, donkere wolk weer het licht van Zijn Goddelijk aangezicht met troost en hulp laat lichten.

De herinnering is dikwijls de slaaf der twijfeling. Moedeloze harten roepen elk duister voorgevoel van het verleden in het geheugen terug, en weiden uit over elke donkere omstandigheid in het leven, dus biedt de herinnering, in zak en as gezeten, den geest een beker aan met gal en alsem gevuld. Dat is echter niet nodig. De wijsheid kan haar gemakkelijk in een engel der vertroosting veranderen. Hetzelfde herinneringsvermogen, dat in zijn linkerhand zoveel onheilspellende voortekens draagt, kan er toe geleid worden met zijn rechter een schat van hoopgevende tekens te omvatten. Het behoeft geen ijzeren kroon te dragen, het kan zijn voorhoofd sieren met een gouden haarband, met sterren getooid. Dit was

de ervaring van Jeremia; in het vorige vers had de herinnering zijne ziel diep vernederd: "Mijne ziel gedenkt er wel terdege aan, en zij bukt zich neer in mij, " en nu doet zij nieuw leven en vertroosting in hem ontwaken: "Dit zal ik mij ter harte nemen, daarom zal ik hopen. " Gelijk aan een tweesnijdend zwaard doodde zij zijn hoogmoed met den enen, en zijn wanhoop met den anderen kant. Wij zouden in den regel indien wij ons geheugen met wijsheid wilden gebruiken, in onze donkerste uren ene toorts kunnen aansteken, die de lamp der vertroosting aanstonds zou doen branden. God behoeft niets nieuws op aarde te scheppen om de vreugde der gelovigen te doen wederkeren. Indien zij, biddende, de as van het verledene willen oprakelen, zouden zij licht voor het tegenwoordige hebben, en indien zij zich tot het Boek der waarheid en den troon der genade wenden, zouden hun kaarsen spoedig even helder branden als te voren. Herdenken wij dan de goedertierenheden des Heeren, en roepen wij ons Zijne genadige besturingen voor den geest. Laat ons het boek der herinneringen openslaan, dat zo rijk versierd is met gedenktekenen van Gods trouw, en wij zullen spoedig gelukkig zijn. Zo kan het geheugen worden wat Coleridge het zei te zijn: de springader der vreugde, en wanneer de Goddelijke Trooster het in Zijnen dienst neemt, de beste aardse vertrooster.

22. *Cheth.* Het zijn a) de goedertierenheden 1) des HEEREN, aan welke wij het alleen te danken hebben, dat wij niet vernield zijn; ware het aan de vijanden overgelaten geweest, zij hadden ons zonder enige barmhartigheid opgegeten, maar de Heere heeft hem verhinderd. Wij zijn nog aanwezig en dit zegt ons, dat Zijne barmhartigheden over Zijn volk geen einde hebben.

a) Jes. 1:9. Hab 3:13.

1) Hier wordt gesproken van goedertierenheid in het meervoud, betekenende den overvloed en de verscheidenheid dezer goedertierenheid. God is een onuitputbare Bron van goedertierenheid, de Vader der barmhartigheid. Merkt hieraan: wij allen hebben het aan de bewarende goedertierenheid van God dank te weten, dat wij niet verteerd zijn; anderen zijn verteerd rondom ons, en wij zelve zijn in de vertering geweest en nochtans zijn wij niet verteerd, wij zijn buiten het graf, wij zijn buiten de hel. Was er met ons gehandeld naar onze zonden, wij hadden lang verteerd geweest, maar met ons is gehandeld naar Gods barmhartigheid en wij zijn verplicht het te erkennen tot Zijn lof.

De beproefde gelovige mag hopen dat het heil des Heeren zal komen, hoewel alles tegen hem schijnt, indien hij onder dat alles maar stil is, d. w. z. niet met zijn God twist of tegen Hem murmureert, maar stil berust in Zijn beleid.

Dit is geen vrucht die op eigen akker groeit, maar het is een vrucht des geloofs, door den H. Geest. Ons natuurlijk hart murmureert immer, maar indien de Heere de hand op den mond legt en wij de daden des Heeren leren goedkeuren en leren wachten op Hem, die slaat, maar ook geneest, zal uit de beproeving nog een vreedzame vrucht der gerechtigheid worden geboren.

23. *Cheth.* Zij a) zijn allen morgen nieuw; zo dikwijls de zon opgaat en de dag aanbreekt, breken ook de stralen Zijner onuitputtelijke goedheid door; Uwe trouw, o Heere! is groot, en verlaat ons niet, al dreigt ook de dikste duisternis, geweld en wreedheid der vijanden die ons omgeeft, ons te vernietigen.

a) Ps. 30:6.

Even als iemand, die in den donkeren nacht door schrik overvallen was, en vrolijk wordt als het lieflijk morgenrood aanbreekt en het dag begint te worden, zo wil de Profeet zeggen, zo zijn ook wij in donkerheid en duisternis. Maar uit dezelfde duisternis schittert ons tegen het lieflijke, schone, verkwikkende morgenrood van Gods barmhartigheid, die wordt ons elken morgen nieuw en houdt nimmer op. Een getrouw vader kastijdt zijn kind wel, wanneer het zondigt, maar hij wendt zijn vaderlijk hart daarvan niet af; te midden van denzelfden ernst, waarmee hij het kind slaat, behoudt hij toch het vaderlijk hart, en ontfermt hij zich weer over het arme kind. Zo handelt inderdaad God met ons als een vader; wanneer wij zondigen en struikelen herinnert Hij ons, waartegen wij zondigen.

24. *Cheth.* De HEERE, de Barmhartige en Getrouwe, isen blijft mijn erfdeel, dat mij rijk maakt. Wanneer ik daarom Hem slechts heb, wanneer Hij slechts de mijne is, wil ik al het andere laten varen, zegt mijne ziel; a) daarom gelijk ik reeds gezegd heb, zal ik ook verder getroost op Hem hopen; Hij zal mij niet tot schande laten worden (Ps. 16:5; 73:26; 110:5, 7).

a) Hab. 2:3.

De Profeet leert ons hier den waren grond en den eigenlijken aard van het geluk. Het bestaat daarin met God alleen tevreden te zijn, en aan Zijne genade genoeg te hebben. Gelukkig wil iedereen zijn, maar de meesten dolen rond, en zoeken hun geluk buiten God. Daar is geen geduld mogelijk, wanneer het ongeluk komt. Het is daarom iets groots, wanneer wij er toe komen met God tevreden te zijn en in Hem alles te hebben. De goedheid Gods, welke zich in gaven openbaart, ondervindt alleen in waarheid hij, die haar zoekt, want alleen zulk een verstaat en geniet de ganse Goddelijke ontferming, die zich in de gaven openbaart. Deze kan het dan ook verdragen, wanneer de Goddelijke Vaderliefde niet altijd schittert en God menigmaal op de beloning Zijner liefde, die ene onveranderlijke is, laat wachten. De vleeselijke natuur wil altijd feitelijke bewijzen hebben, daarom is zij ongelovig en kan zij het kruis niet verdragen, maar de Geest weet, dat er zonder lijden en smart ook geen geloof en genen hoop kan bestaan.

Hier is vooral op te merken, dat onze afdeling vol van vertroosting, het midden is niet alleen van het 3de hoofdstuk, maar van het gehele Boek. Gelijk Hoofdstuk 3 het midden inneemt onder de vijf, zo vormen wederom deze troostrijke verzen vrij nauwkeurig het midden van het 3de Hoofdstuk. Ook hier treedt duidelijk de kunst van den vervaardiger voor den dag. Op den duisteren nacht der wanhoop vs. 18 laat hij aanstonds den helderen dag der blijde hoop en overgave volgen. Daar nu de afdeling, welke op vs. 42 volgt, weer de ellende van het volk en van den Profeet met de donkerste kleuren schildert, zo is dit lichte deel als het ware aan beide zijden door diepe duisternis ingesloten, op welks achtergrond de heldere kleuren van het

vertroostende beeld des te helderder te voorschijn treden. Zo vormt dan als het ware de band van het kunstig gebouw der Kaagliederen ene lichtpyramide, die zich uit donkere smart verheft, waardoor allen reeds de troostrijke waarheid in het helderste licht wordt geplaatst, dat voor den gelovige de zon des heils toch eindelijk over den nacht van ellende en jammer moet triomferen.

Wij zien hier, dat er tweeërlei troost is, een inwendige en uitwendige. De inwendige is, wanneer iemand in zijn hart verzekerd is, dat hij een genadig God heeft, van Wien hij in allen nood en tegenspoed alles goeds mag verwachten. Maar deze troost wijkt soms, zo als wij het in Jeremia en uit Davids woorden zien. Dikwijls schijnt het alsof God met hemel en aarde iemand tegen is. Hoe moet zich nu zulk een in de bestrijding houden? Antwoord: Hij moet den uitwendigen troost aangrijpen, dien hij niet in zijn hart maar in de Heilige Schrift, in zo vele en velerlei vertroostende uitspraken vindt, welke God ons daarin voorhoudt met vele voorbeelden derzulken, in wie God zulke beloften vervuld en waar gemaakt heeft. En dan zijn inzonderheid ook deze heerlijke woorden, die Jeremia hier gebruikt, wel op te merken, woorden, die hij niet in zijn hart gevonden heeft, want dit zei hem geheel iets anders, maar zij zijn hem door den Heiligen Geest ingegeven. Deze spreuken moet men in sterke bestrijdingen vastgrijpen en ook tegen de gedachten en sprake van zijn eigen hart in gelovig vasthouden. Daardoor zal God de inwendige vertroosting in een bestreden hart ook weer opwekken.

Het is niet: "de Heere is ten dele mijn deel, " noch de Heere is in mijn deel, maar Hij zelf is het geheel van het erfdeel mijner ziel. Binnen den omtrek van dezen cirkel ligt alles wat wij bezitten of wensen. De Heere is mijn deel. Niet slechts Zijne genade, noch Zijne liefde, noch Zijn verbond, maar Jehova zelf. Hij heeft ons tot Zijn deel uitverkoren, en wij hebben Hem tot het onze gekozen. Het is waar, dat de Heere eerst ons erfdeel voor ons moet kiezen; anders zullen wij het nooit voor ons zelven kiezen, maar indien wij werkelijk volgens het voornemen Zijner uitverkiezende liefde geroepen zijn, zo kunnen wij zingen: "Mijn Heiland minde mij het eerst en heeft mij uitverkoren. Ik min Hem weer op het zeerst, en blijf hem toebehoren. De Heere is ons algenoegzaam deel. God is volkomen in Zich zelf, en indien God al genoegzaam in Zich zelf is, dan is Hij het ook voor ons. Het valt niet licht, des mensen verlangen te bevredigen. Wanneer hij droomt dat hij voldaan is, dan ontwaakt hij op eens tot het bewustzijn, dat er nog iets daarboven is, en terstond roept de stem in zijn hart: "Geef, geef. " maar alles wat wij verlangen kunnen, wordt in ons Goddelijk erfdeel gevonden, zodat wij vragen: Wien heb ik nevens U in den hemel? nevens U lust mij ook niets op de aarde. Wel mogen wij ons verlustigen in den Heere, die ons uit den stroom Zijner lieflijkheden laat drinken. Ons geloof slaat de vleugels uit en stijgt op als een adelaar in den hemel der Goddelijke liefde, waar zij haar ware tehuis vindt. De snoeren zijn ons in lieflijke plaatsen gevallen; ene schone erfenis is ons geworden. Laat ons ten alle tijde in den Heere verblijd zijn; laat ons aan de wereld tonen, dat wij een gelukkig en gezegend volk zijn, en haar aldus nopen uit te roepen: Wij willen met u gaan, want wij hebben gehoord, dat God met u is.

25. *Teth*. De HEERE is goed dengenen, die Hem verwachtenook wanneer Hij kastijdt; Hij is goed der ziele, die met een ootmoedigen en verslagen geest Hem zoekt 1) (Ps. 25:3; 34:9; 69:7. 86:5).

1) De boze vijand is gewoon aan ons mensen, wanneer wij in smart en verzoeking zijn, God geheel anders af te schilderen en voor te stellen, dan Hij waarlijk is. Hij stelt Hem voor als een Rechter zonder genade, onbarmhartig en toornig, met wien niet te handelen is, die ons slechts doodt en verdoemt en niet zalig wil zien. Zo wil de boze vijand ons verschrikken en tot wanhoop brengen. Hier moeten wij dit verschrikkelijk beeld van den satan uit het oog zetten en zien, hoe de Profeet Jeremia hier als het aangezicht des Heeren voor ogen schildert, ja hoe God Zichzelven in Zijn heilig Woord heeft voorgesteld, namelijk aldus: De Heere is goed der ziele, die hem zoekt.

26. *Teth.* Het is goed, het is ene kostelijke zaak, die niemand zal berouwen, maar zijne ziel zal bevredigen en versterken, dat men in alle smarten steeds hope, en zowel in- als uitwendig zonder morren en klagen stille zij 1), wachtende op het heil des HEEREN(Ps. 37:7. Jes. 30:15).

1) Hoe nodig en nuttig is het rustig en stil te zijn en wat goeds brengt dat niet te weeg! God heeft de toestanden, waardoor Hij de zielen leidt, zo duidelijk in Zijne Schrift geopenbaard, dat hij, die ze leest, en wel in het licht van God en zonder vooraf door iets anders te zijn ingenomen, dat daarin gemakkelijk kan vinden.

Het kruidje geduld groeit niet in den tuin van alle mensen. Daartoe moet ons echter dringen 1) dat het ene zeer kostelijke deugd is en een stuk van den godsdienst volgens de eerste tafel; 2) dat zij met nog meer deugden verbonden is, namelijk met de hoop op God; 3) dat zij ons lichter valt, wanneer wij ons van der jeugd af daaraan gewennen; 4) dat men er veel onrecht, smaad en slagen mede kan overwinnen; 5) dat het ongeluk niet eeuwig duurt; 6) dat altijd het einde goed wordt; 7) dat God niet van harte plaagt, maar altijd iets anders, iets beters met ons voor heeft, ook liever wilde, dat Hij niet behoefde te straffen.

27. *Teth.* Het is goed voor enen man, wie hij ook zij, dat hij het juk, den tegenspoed reeds in zijne jeugd draagt, en zich alzo bij tijds oefene in heilig geduld en in stilheid des harten; want wie in den tijd van frisse kracht het juk des lijdens leert dragen, die zal ook niet vrezen, wanneer het hem in den ouderdom treft.

1) Dit vers houdt een dubbelen zin in, dewijl het woord juk kan uitgelegd worden of omtrent het onderwijs, of omtrent de kastijding Gods. Op tweeërlei wijze nu vatten en nemen wij het juk op n. l. wanneer wij geneigd zijn om Zijn onderwijs aan te nemen, vervolgens, wanneer wij ook stil zijn als Hij ons kastijdt en niet murmureren, maar ons vrijwillig onder Zijne tucht stellen. Dewijl derhalve het woord juk, sommigen opvatten voor het juk der kennis, anderen voor het juk der kastijding, daarom kunnen beide betekenissen ons behagen, zoals ik gezegd heb, en beide keuren we goed. Maar het schijnt dat Jeremia eerder spreekt van de gehoorzaamheid in het algemeen, welke de gelovigen Gods bewijzen, wanneer zij zich laten regeren door Zijn besluit. Dit is derhalve ons waar geluk, wanneer wij erkennen dat wij niet ons eigen meester zijn, Gode het hoog bewind laten, opdat Hij met ons handele naar het Hem goeddunkt, maar de aanvang moet geschieden van de wet van God zelf. Dan worden we gezegd Gods juk te dragen, wanneer wij eigen mening prijs geven, niet wijzer willen zijn dan

God, wanneer we met opgeven van eigen mening, ja met ten onderbrenging er van, horen naar wat God ons voorschrijft en aannemen wat Hij beveelt.

Calvijn staat dus meer de mening voor dat onder juk dragen, het in alles zich gedragen naar Gods wil moet verstaan worden. Wij voor ons Zijn echter van mening dat hier in de allereerste plaats wordt bedoeld het juk van Gods kastijdingen, de tegenspoeden, welke de Heere God zendt, echter ook in den zin dat tegelijk daarmee bedoeld wordt: het zich onderwerpen aan Zijn wil, het goedkeuren van wat Hij oplegt.

Dit wordt nader bevestigd in de volgende verzen.

28. *Jod.* Omdat het nu goed is vroegtijdig tegenspoed te leren dragen, morre de geslagene niet. Hij zitte eenzaam, 1) gelijk het treurenden betaamt, en zwijge stil in onderworpenheid des harten, zonder te klagen, omdat Hij het hem naar Zijn raadsbesluit opgelegd heeft.

1) De gedachtengang is deze: Dewijl het voor den mens goed is, dat hij lere, het lijden te verdragen, zo zitte hij, wanneer God hem zulks oplegt stil en drage het in geduld. Hij zitte eenzaam zoals het treurenden betaamt en zwijge zonder te morren, wanneer Hij hem een last oplegt.

Eenzaam zitten en stil zwijgen is het beeld van hem, die voor God zijn lijden brengt, Hem het lijden bekendmaakt en van Hem verwacht kracht en sterkte. Die niet van den mens en het menskind troost verwacht, maar van Hem, die hem dat lijden heeft toebeschikt.

29. *Jod.* Hij steke 1), zich verootmoedigende onder Gods machtige hand, zijnen mond zwijgend in het stof, zodat hij met zijnen gehelen mens betoont, dat hij zich buigt voor den alleen Wijze en Rechtvaardige, die macht heeft over alles, zeggende in de gedachten zijns harten: a) Misschien is er verwachting, dat de Heere te Zijner tijd uit de smart zal redden (Job 11:18. Jer. 31:17).

a) Hand. 8:22.

1) In het Hebr. Jittheen bèäfar pichoo. Beter: Hij legge zijn mond in het stof, Het beeld is genomen van de Oosterse gewoonte, om voor hoogaanzienlijken zich zo diep mogelijk te buigen, en heeft dezelfde betekenis als het stof kussen. De Dichter wil hier dus zeggen, dat hij, die door God gekastijd wordt, zich zo diep mogelijk voor Hem verootmoedige, opdat de Heere zich over hem ontferme en zijn lijden wegneme. Daarom volgt er: Misschien is er verwachting, n. l. dat Hij, ziende het waarachtig en diep berouw ook weer geneze, waar Hij geslagen heeft.

30. *Jod.* Ja hij lere eindelijk nog, wat het zwaarste is, smaadheden en lasteringen van mensen geduldig te dragen. Hij geve, gelijk Job en zo als de Knecht Gods, Jezus Christus, gedaan heeft (Job 16:10. Jes. 50:6. Matth. 5:39) in diepen ootmoed zijne wang, dien van de misdadigers, die hem slaat, hij worde zat van smaad, 1) hij verdrage, al moet hij ook smaad lijden tot verzadiging toe.

1) Hier vermeldt hij een tweede vrucht van geduld, n. l. dat de gelovigen, ook indien hun beledigingen worden aangedaan door de goddelozen, echter stil en gelaten zijn. Er zijn er velen, die zich aan God onderwerpen, wanneer zij Zijn hand gevoelen, d. i. om een voorbeeld aan te voeren, indien iemand met ziekte wordt bezocht, voelt hij, dat deze bezoeking hem van God komt. Indien de pest komt of hongersnood vanwege onregelmatig weer, dan ziet hij daarin de hand Gods. Velen gedragen zich dan geduldig. Maar indien de vijand hem overvalt, die hevig beledigt, barst hij weldra in deze woorden uit: Niets komt mij over, dan onder Gods bestuur, maar deze goddeloze vervolgt mij onbillijk. Hier toont derhalve de Profeet dat het geduld der vromen zich moest uitstrekken tot het verdragen van beledigingen.

31. *Caph.* Want de HEERE zal de Zijnen, dien Hij een kruis oplegt, niet verstoten in eeuwigheid 1).

1) Het zijn treffende en bijzonder troostvolle woorden, met welke de Profeet de diepte der onuitsprekelijke barmhartigheid Gods opent, en waarmee hij zich en zijn volk vertroost, als wilde hij zeggen: Het is tegen Gods harte, dat Hij ons onder zulk een harde tucht moet houden en ons door de wereld moet laten bemoeilijken en beledigen. Maar hij doet het tot ons welzijn; niet om ons te verderven, maar om ons op te bouwen; niet om ons te bedroeven, maar om ons eeuwig te verheugen. Hij is niet gezind als we kinderen der mensen; wanneer die eens zijn begonnen toornig te worden is er geen einde aan. Maar God, hoewel Hij ons kastijdt, en Zijnen toorn, Zijnen ernst en Zijn gericht ons laat ondervinden, ontfermt Zich weer, zodra de mensen van harte zuchten over hun misdaad. Daarom moet men de tegenwoordige ballingschap niet beschouwen, als had Hij eeuwig verstoten en wilde Hij de gevangenis van Zijn arm volk niet meer afwenden.

32. *Caph.* Maar als Hij bedroefd heeft door allerlei nood en ellende, zo zal Hij Zich ontfermen, als de tijd komt en Zijn heilig doel met onze ziel is bereikt, dan neemt Hij den last weer af naar de grootheid Zijner goedertierendheden, zodat ten laatste, als de ziel terugziet, de ontferming veel groter is, dan Zijn toorn was (Ps. 30:6. Job 5:18. Jes. 54:8. Hos. 6:1).

33. *Caph.* Want Hij plaagt of bedroeft des mensen kinderen niet van harte; 1) het is voor Hem gene vreugde. Hij doet het alleen gedwongen, en als een werk, dat Hem leed doet, bestraft Hij de mensen om hun zonden, opdat hun ziel worde gered. (Jer. 32:41. Hand. 14:22. 2 Kor. 4:17)

1) In vs. 32 en 33 wijst de Profeet er op, dat de Heere God met zijn volk niet rechterlijk, maar Vaderlijk te werk gaat. Dat derhalve Zijne kastijdingen niet eeuwig zullen duren. Gelijk een rechtgeaard vader zijn kinderen niet bestraft of kastijdt met een opgeruimd gemoed, of uit lust om te plagen, maar als met een wenend hart, also kastijdt de Heere God zijn volk niet, omdat Hij er behagen in heeft het te doen, maar omdat het dienen moet tot heiliging des levens, opdat straks Zijn gunst te heerlijker worde genoten.

Ook met de diepste wegen heeft de Heere Zijne bedoelingen.

34. *Lamed.* Dat men al de gevangenen der aarde onder Zijne voeten verbrijzelt; wanneer zij in ballingschap gaan door oorlog en verovering van hun land, wanneer zij in de ketenen en boeien der zware verdrukkingen smachten;

35. *Lamed.* Dat men het recht eens mans buigt voor het aangezicht des Allerhoogsten, en de rechters also het recht verdraaien (Ex. 22:7, 9);

36. *Lamed.* Dat men in 't dagelijks leven enen mens door het geweld der machtigen en onrechtvaardigen verongelijkt in zijne twistzaak, gelijk wij dit zo menigmaal ondervonden, dat alles wat wij geleden hebben en waarover wij hebben geklaagd: zou het de Heere, de Alwetende en Rechtvaardige niet zien 1) en Hij er zich niet over bekommeren?

1) Merkt op, dat God, alhoewel hij mensen gebruikt als Zijn hand, of liever als werktuigen in Zijn hand, tot tuchtiging van zijn volk, Nochtans verre is van behagen te hebben in de onrechtvaardigheid hunner handelingen en in het kwaad dat zij aan hetzelfde doen.

Alhoewel God zijn eigen oogmerk bevordert, door het geweld van goddeloze en onredelijke mensen, nochtans volgt daaruit niet, dat Hij dat geweld goedkeurt, gelijk Zijn verdrukt volk soms in verzoeking komt om te denken.

Wat de Profeet hier zeggen wil is niets anders dan dat alle lijden, ook dat van de mensen wordt aangedaan, staat onder Gods toezicht, dat er niets plaats heeft of het gaat naar Gods Raad en Zijn besluit, en dat derhalve Gods volk niet in de allereerste plaats klage over de gevolgen der zonde, maar over de zonde zelf.

37. *Mem.* a) Wie zegt wat, hetwelk geschiedt, wiens woord brengt iets tot stand, zo het de Heere niet beveelt? 1) Al wat wij van ellende en geweld door de ongerechtigheid en verdrukking van vijanden en volksgenoten hebben ondervonden, is niet op 's mensen bevel, maar onder Gods wijze toelating also geschied.

a) Ps. 33:9.

1) De mensen kunnen niets doen dan volgens Gods raad, noch zij hebben geen macht of goed gevolg dan dat steun van boven gegeven is. 's Mensen hart overdenkt zijn weg, hij maakt ontwerpen en heeft voornemens, hij zegt, hij zal zo en zo doen, maar de Heere bestuurt zijn gang geheel anders dan hij voorhad, en hetgeen hij gedacht en verwacht had gebeurt niet, tenzij het datgene is, wat Gods hand en raad er over bepaald had dat geschieden zou. De mensen zijn maar werktuigen, welke de grote God gebruikt en die Hij bestuurt, zoals 't Hem behaagt, in de regering van deze benedenwereld, en zij kunnen gene van hun oogmerken vervullen zonder Hem.

38. *Mem.* Gaat niet uit den mond 1) des Allerhoogsten het kwade en het goede? Geluk en ongeluk komen over de kinderen der mensen alleen volgens het bevel van Hem, die spreekt en het is er, die gebiedt en het staat er. Niets komt ons door het toeval over (Jes. 45:7. Amos 3:6).

1) Onder mond hebben wij te verstaan, het besluit Gods, wat God decreteert. En waar hier gezegd wordt, dat God het kwade en het goede decreteert en uitvoert, daar wil de Profeet niet zeggen dat God de Auteur is van het kwade, maar dat Hij de goddelozen met het kwade straft, over degenen, die van Zijn wet afwijken, het kwade brengt.

Ook de zonde is op zichzelf niet zelden een straf, welke de Heere God over den zondaar beschikt.

39. *Mem.* Wanneer dit dan zo is, dat alle ellende op aarde in de macht des Heeren staat, en zonder Zijnen heiligen en rechtvaardigen wil niets geschiedt, wat klaagt dan een levend mens? 1) zo lang hij in zijn leven, zo lang hij op deze aarde vol schuld en zonde is, over de smarten, die hem wedervaren, alsof hem iets zeldzaams wedervoer, dat niet door den rechtvaardigen wil van God ware geregeld? Een ieder klage van wege zijne zonden, om welker wil de Heere hem dat heeft moeten laten overkomen, en kere met waar berouw tot den Heere, den alleen Rechtvaardige, zo zal hij spoedig van zijnen last worden ontheven.

"Wie zegt wat, hetwelk geschiedt, zo de Heere het niet beveelt?" Dat is een kostelijk woord. Vooreerst zijn alle tegenstanders, hoe listig ook hun aanslagen zijn, toch slechts de boden van mijnen Heer en Zijne knechten, die Hem moeten dienen, wanneer Hij bedoelingen der liefde met hen heeft. Luther zegt terecht: "God verstaat meesterlijk de kunst, om den enen zondaar door den anderen te kastijden. " Vervolgens: spoedig moet zich het oog van de gedachten en bedoelingen van alle wederpartijders afwenden tot de gedachten der liefde, die mijn Heere daarbij heeft, zo als David zingt: Hij dekt mijne tafel voor het aangezicht mijner vijanden, en vult mijnen beker. Terwijl zij woeden en beraden is men goedsmoeds en zegt: Ik weet het, dat wat God mij wil doen toekomen, geen schepsel weren kan. Zo is er dan voor mensen op aarde slechts één ongeluk, en dat is de zonde.

Gods almachtige regering en Zijne wonderbare Voorzienigheid strekt zich uit over alles, wat ooit bij de mensen geschiedt of geschieden kan. Alles wat goed en recht is en bij de mensen plaats heeft en door hen gedaan wordt beveelt God. Hij laat het geschieden, bevordert en beloont het ook, zo als dat in 't bijzonder uit de leer der wet en daarmee verbondene beloften duidelijk is. Niet dat Hij een welgevallen in de zonde zou hebben, of de mensen er heimelijk toe zou dringen, of de mensen tot zonde beschikken. Dat zij verre. Maar Hij weet ze wel; aller mensen boosheid is Hem bekend, en niets daarvan is verborgen, en er is een gedenkboek voor Zijn aangezicht, zodat Hij ze wel opmerkt en te Zijner tijd zal oordelen. Meent gij, dat iemand zich zo heimelijk voor Mij zou kunnen verbergen, dat Ik hem niet zag, zegt de Heere? Gene zonde of ongerechtigheid is dus den Heere verborgen, daar de ogen des Heeren veel helderder zijn dan de zon en alles zien wat de mensen doen en ook in de verborgen hoeken zien. Gelijk voor God, den Heere, alle zonden en boosheid der mensen openstaan en niet verborgen zijn, zo verbiedt Hij ze ernstig, en hoewel Hij ze om bijzondere redenen bestuurt en laat geschieden, zo heeft Hij er noch lust noch welbehagen in, maar Hij heeft er een ernstigen afkeer van, zij zijn voor Hem een gruwel.

Het klagen over den tegenspoed en de straf van de zonden en niet over de zonden zelfden, komt voort uit een boos, verstokt en onboetvaardig hart, hetwelk weigert zijn schuld en

goddeloosheid te erkennen en daarvan afstand te doen. In zulk een klagen ziet de zondaar zich zelf te verschonen en God van hardigheid, onbarmhartigheid en onrechtvaardigheid te beschuldigen, als handelde Hij met hem al te ongenadig en te gestreng, en als hadden zij zulke harde behandeling niet verdiend.

Het klagen over de zonde bestaat echter hierin, dat men zijne zonde en ongerechtigheid tegen des Heeren wet kent, en van zijn schuldigheid en goddeloosheid ganselijk overtuigd is; dat men over zijne zonden voor God innig beschaamd en verlegen is; dat men zich zelf ten enenmale schuldig verklaart en waardig al die plagen en oordelen; dat men ook met een smartelijke droefheid en oprecht berouw over zijne zonden is aangedaan; dat men al klagende en wenende zijne zonde met ootmoed voor God belijdt; dat men ook al klagende en wenende zijne zonden belijdt voor elkaar, en eindelijk dat men in nederigen ootmoed en geloof bij God, den Heere, aanhoudt om genade, vergeving en verlossing.

40.

III. Vs. 40-54. In het voorgaande sprak de Profeet duidelijk uit, dat alle klachten over geledene smarten ijdel en vruchteloos zijn, ja zelfs Gode mishagen, wanneer zij niet uit de erkenning van de bron der droefheid, de zonde en uit berouw daarover voortkomen. Nu belijdt hij in den naam van alle gelovigen in Israël de zonde, welke de Heere vertoornd heeft. De erkenning van schuld dringt tot het gebed om ontferming, hetwelk de Profeet vervolgens tot den Heere opzendt. De klacht over de wreedheid der vijanden, en over de diepe ellende, waarin het ganse volk verzonken is, welke de Profeet daarop weer verheft, klinkt nu uit droefheid naar God geheel anders. Die hoofdtrek is niet meer woeste scheurende smart, maar boetvaardige aanklacht van zichzelf. Hij zelf, die er zijn leven aan gewaagd heeft, om Zijn volk te redden, en het diepste medelijden gevoelt met dat ongeluk, wil stromen van tranen over die ellende wenen, totdat de Heere des hemels het aanziet. In die droefheid over het ontzaglijk ongeluk van zijn volk, spreekt hij nogmaals over de vervolgingen en het lijden, waaraan de vromen waren blootgesteld, en welke een bijzonder duidelijk teken waren van het diepe ongeluk des gehelen volks.

40. *Nun*. Daarom laat ons ons opmaken, en in plaats van tegen den Heere en Zijne oordelen te morren, liever onze wegen onderzoeken en ons ganse leven, onzen wandel, door onze woorden, werken en gedachten aan den duidelijken spiegel van Zijne heilige wet voor te houden, doorzoeken, {1} en, als wij daarbij, hetgeen niet anders kan zijn, onzen groten schuldenlast met diep leedwezen erkennen, zo laat ons met ons ganse hartwederkeren tot den HEERE, van wien wij zijn afgeweken.

{1} Hij zegt derhalve dat dit het enige middel is in tegenspoeden, indien de mensen zich ijverig onderzoeken en overwegen wat zij verdiend hebben. Tegelijk verbindt hij er de wederkering mede, dewijl zij niet blijven staan, die ernstig met de vreze Gods zijn beziel, bij hun onderzoek, maar hoger stijgen, dewijl nu God hun tot den weg terugroept, wanneer zij erkennen, dat zij van Hem zijn vervreemd, en de toevlucht nemen tot Zijn mededogen, vervolgens zich zelf mishagen van wege hun zonden en zoeken te geraken tot nieuwigheid des levens. Alzo schrijft onze Profeet ons een zekere orde voor, opdat wij geheel ons eigen

leven uitblussen; vervolgens door de vreze Gods aangeraakt, tot Hem terugkeren, dewijl, terwijl Hij gestreng met ons handelt, tegelijk ons vriendelijk nodigt, door immer vergiffenis aan de zondaren aan te bieden.

De Profeet voert derhalve de Kerk hier in als schuldbelijdende tot den Heere wederkerende. De wegen onderzoeken en doorzoeken, wil toch niet anders zeggen, dan belijden dat de Heere recht is in al Zijn weg en werk, dat het was om eigen schuld en om eigen zonden, dat de Heere zo gestreng met haar handelde, maar ook dat er alleen heil was te verwachten in het wederkeren tot den Heere, in het terugkeren tot den Heere, in het wandelen op Zijn wegen en het betrachten van Zijn wil.

Met deze woorden wekt de Profeet, en door den Profeet de Kerk zich op tot gebed, en wel tot schuldbelijdend en genade begerend gebed. God vergeeft de zonde en delgt de schuld uit op ootmoedig gebed, op zulk een gebed, waarin het recht Gods erkend wordt en de zondaar zich op het diepst vernedert. Op zulk een gebed, hetwelk de H. Geest uit het hart doet oprijzen en op de lippen brengt. Hij vergeeft uit vrije genade, om de Borggerechtigheid van Christus Jezus, maar niet zonder waar berouw en geloof.

41. *Nun.* Laat ons onze harten opheffen 1), mitsgaders de handen met gebed en smeking om ontferming en vergeving, tot God in den hemel, den Almachtige, dat Hij op ons nederzie en ons hulp zende, zeggende:

1) Het bidden leert ons onze onwaardigheid, en dit is ene heilzame les voor hoogmoedige schepselen, gelijk wij zijn. Indien God ons Zijne weldaden gaf zonder ons te noodzaken er om te bidden, dan zouden wij onze armoede nooit gevoelen, maar een waar gebed is ene opsomming van behoeften, ene lijst van noden, ene openbaring van verborgen armoede. Het gebed is een toevlucht nemen tot den Goddelijken overvloed en ene belijdenis van menselijk gebrek. De gezondste toestand van den Christen is, voortdurend ledig in zichzelf en gedurig afhankelijk van den Heere te zijn, ter vervulling zijner behoeften, altijd arm in zich zelve en rijk in Jezus; zelf zwak als water, maar machtig in God om kloeke daden te doen; en van daar de nuttigheid van het gebed, dat God aanbidt, en het schepsel op zijne plaats, d. i. in het stof legt. In zich zelf reeds, en afgezien van het antwoord, dat wij ontvangen, is het gebed ene grote weldaad voor den Christen. Gelijk de hardloper door dagelijkse oefening zijne krachten tot den wedloop vermeerdert, zo verkrijgen wij door den geheiligden arbeid des gebeds de nodige kracht tot den groten wedloop des levens. Het gebed scherpt de vleugelen van Gods jonge arenden, opdat zij leren zouden zich boven de wolken te verheffen. Het gebed gordt de lendenen van Gods strijders, en zendt hen naar den strijd met krachtig gespierde leden. Een ernstig bidder treedt uit zijne binnenkamer, gelijk de zon uit het oosten verrijst, vaardig als een held om het pad te lopen. Het gebed is de opgeheven hand van Mozes, die de Amalekieten beter dan het zwaard van Jozua verslaat; het is de pijl, dien de Profeet uit zijne kamer schoot, als een voorteken van de nederlaag der Syriërs. Het gebed wapent de menselijke zwakheid met Goddelijke kracht; het verandert de dwaasheid der mensen in hemelse wijsheid, en schenkt den vrede Gods aan beangstigde stervelingen. Wij weten niet, waar toe het gebed niet in staat is! Wij danken U, o God dat wij toegang hebben

tot den troon der genade. Het is een heerlijk bewijs Uwer goedertierenheid; leer ons daarvan het rechte gebruik maken.

42. *Nun.* Laat ons uit éénen mond en uit één hart alleen zeggen: Wij hebben uwe heilige geboden overtreden, en wij zijntegen U weerspanning geweest, daarom hebt Gij, die rechtvaardig en heilig zijt, en gene goddeloosheid in Uw volk kunt dulden, niet gespaard. Uwe straffen en oordelen niet teruggehouden (Ps. 106:6. Dan. 9:5).

43. *Samech.* Gij hebt Uw heilig aangezicht voor ons verborgen, en ons naar Uwe vergeldende gerechtigheid met toorn bedekt, en Gij hebt ons vervolgd: Gij hebt ons gedood, door het zwaard der vijanden, door honger en pest (Jer. 29:18), Gij hebt niet verschoond.

1) In het Hebr. Saccothah baäaf. Beter: Gij hebt U in toorn gehuld, m. a. w. : Gij hebt Uw aangezicht bedekt in toorn, d. i. Gij hebt Uw aangezicht voor ons in toorn verborgen. Hetzelfde wat de dichter in Ps. 27:9 afsmeekt dat God niet doen moet. Het is schier hetzelfde als wat ook in het volgende vers gezegd wordt van het zich bedekken Gods in een wolk. Gods aangezicht was voor Zijn volk verborgen vanwege hun zonde en schuld. Het straalde hun niet verzoenend en vergevend, maar straffend en kastijgend tegen.

44. *Samech.* Gij hebt u en Uw genadig aangezicht met ene wolk 1) bedekt, zodat er geen gebed om verschoning en hulp doorkwam, dewijl wij zolang naar Uwe vriendelijke en ernstige roepstem niet gehoord hadden (Jes. 59:2).

1) De Profeet bevestigt hier hetzelfde, maar met verandering van woorden. Wederom herhaalt hij het woord van bedekken, maar opdat de betekenis te helderder en duidelijker zou zijn, zegt hij: in een wolk. Hij wijst eenvoudig aan, dat er een wolk is tussen gesteld, opdat God de Joden te vrijer zou straffen, zoals zij verdiend hadden. Een weinig anders zegt de Profeet Jesaja, maar met dezelfde bedoeling: De hand Gods is niet, zegt hij (Jes. 59:1 en 2 1), verkort, noch Zijne oren zwaar om te horen; maar uwe zonden maken een scheiding tussen u en God. Het is niet twijfelachtig of Jesaja wil hetzelfde als onze Profeet zeggen. Dat God n. l. niet Zijn natuur heeft veranderd en daarom, waar Hij scheen te woeden tegen zijn volk, de oorzaak aan de zonde moet worden toegeschreven, dewijl God altijd Zich zelve gelijk blijft. Wij weten wat er in den Psalm gezegd wordt (Ps. 65:3): Gij zijt God, die het gebed hoort. God is derhalve altijd geneigd om het gebed te verhooren. Vervolgens is Hij krachtig genoeg om hulpe te verschaffen, maar de scheiding is er vanwege onze zonden. Zo ook zegt nu de Profeet dat er een wolk tussen gesteld is.

46. *Pe.* Al onze vijanden triomferen over ons en hebben hunnen mond honend en spottend tegen ons opgesperd (Hoofdst. 2:16).

47. *Pe.* De vreze en de kuil 1) zijn over ons gekomen, de verwoesting en de verbreking (Jer. 48:43). Wij zijn uit de ene ellende in de andere gekomen, de ene slag volgt op den andere 1).

1) Zo leren wij de zonde van harte vijand worden. Want wie zou daarover niet moeten klagen, daar de zonde ons allerlei ellende berokkent. Daarom is de allergewichtigste en allerveiligste

weg, waarop wij tijdelijk en eeuwig van de zonde en van alle daaraan verbondene ellende gered worden, dat wij ons tot den Heere bekeren, onze handen ten hemel heffen en spreken: Wij, wij hebben gezondigd, wij zijn ongehoorzaam geweest, daarom hebt Gij niet gespaard. En hier zal zich niemand rein voorstellen, alsof wel anderen schuldig waren, maar hij geen water had troebel gemaakt. Hij zal zichzelf mede insluiten, zo als ook hier Jeremia zichzelf niet uitsluit, en zijne zonde evenzeer als de andere Joden belijdt. Voor God is niemand onschuldig, als voor wien de hemelen niet rein zijn, en in Zijne engelen vindt Hij wat te berispen is. Daarom hebben ook vrome, heilige mensen zich niet afgezonderd van zulk ene belijdenis hunner eigene zonden. Maar wanneer het gebed en de belijdenis van zonde Gode aangenaam zal zijn, wordt er gevorderd, dat niet alleen de mond bidt, maar gelijk Jeremia zegt: hart en handen moeten ten hemel worden verheven; want wanneer alleen de mond bidt en het hart er niet bij is, acht God dat geesteloze gebed even zo weinig als de gebeden der Farizeën en der heidenen.

In het Hebr. *Fagad wafagath*. Een geliefkoosde uitdrukking van Jeremia, zie Jer. 48:43, om de allerschrikkelijkste ellende aan te duiden en de allernaarste beroering. Alles is verloren, wil hij er mee zeggen. Onze nationaliteit, ons volkbestaan, alles is weg. Wij zijn aan de heidenen, aan de vijanden overgeleverd, en dat als straf vanwege onze zonden, omdat het aangezicht Gods in toorn tot ons gekeerd is, vanwege onze ongerechtigheden.

48. *Pe*. Ik, Uw Profeet, had zo gaarne mijn leven gegeven, om het arme verleide volk te redden en uw rijk weer te bouwen, maar met waterbeken van tranen loopt mijn oog neer; zo groot is mijne smart van wege de breuk der dochter mijns volks, waartoe de zonde hare ziel heeft laten komen en die door Uwe straffen is teweeg gebracht.

49. *Ain*. Mijn oog vliet rusteloos van tranen, en kan niet ophouden met wenen, omdat 1) er gene rust is;

1) Beter: zodat, zodat de betekenis is: rusteloos. Dit geeft aan niet alleen de grootte der smart, maar ook de grootte der ellende, waaraan geen einde kwam. Dewijl aan de ellende geen einde kwam, was er ook geen reden om op te houden met wenen. Het was echter geen murmurend wenen, maar tegelijk een zuchten tot den Heere om uitkomst.

50. *Ain*. Totdat het de HEERE van den hemel aanschouwe, hoe groot de nood van Zijn volk is en het zie 1) in ontferming, totdat Hij de wolk van Zijnen toorn weer heeft weggedaan, en Zijn aangezicht weer heeft laten lichten.

1) Dit duidt aan, dat zij overtuigd waren dat Gods genadig aanschouwen van hen in hun ellende, ene krachtige herstelling in al hun bezwaren zou teweeg brengen. Indien God, die Zich zelve nu met een wolk bedekt, alsof Hij geen kennis nam van onze droefnissen, maar weer te voorschijn kome, dan zou alles wel zijn; indien Hij ons ziet, zullen wij behouden zijn. Hoe slecht ook de zaak zij, een gunstige aanblik van den hemel zal alles terecht brengen. 2e. Dat zij hope hadden, dat Hij eindelijk nog eens in genade op hen zou nederzien en hen verlossen; ja, zij nemen het voor toegestaan dat Hij het zal doen, hoewel Hij lang twist, zal Hij niet eeuwig twisten, hoewel wij verdienden dat Hij het deed.

51. *Ain*. Mijn oog, dat onophoudelijk weent, doet mij zeer en vermeerderd de zielesmart in mij, het doet mijne ziele moeite aanvan wege de ontzettende ellende mijns volks, van wege al de dochteren mijner stad Jeruzalem, die door haar beklagenswaardig lot het gehele ongeluk ten duidelijkste openbaren, zo als zij zonder bescherming den vijand tot smaad waren overgegeven.

52. *Tsade*. Ach, welk een storm van lijden trof mij met alle vromen, die des Heeren wil en Zijne gerichten erkenden, en ons voor Hem verootmoedigden. Welk een lijden overkwam ons van allen, die in hoogmoed huns harten zich niet wilden buigen en de bekering verwierpen. Deze, die mijne vijanden zijn zonder oorzaak, en die zowel onder de groten en machtigen als onder de geringen des volks gevonden worden, zowel priesters als valse profeten, hebben mij met alle gelovigen, zo lang Gods gerichten naderden en duurden, tot op dit uur, in 't geheim en in 't openbaar, als een vogeltje dapperlijk gejaagd, hoewel ik hun toch gene reden had gegeven om mij te haten en te vervolgen (Ps. 11:1).

53. *Tsade*. Zij hebben mijn leven in enen of door eenkuil uitgeroeid; zij stortten mij in enen kuil, om daarin mijn leven te vernietigen (Jer. 38:6), en zij hebben een steen op mij geworpen, 1) als op enen verrader en godslasteraar.

1) Wat de Profeet hier zegt is niet zo zeer een klagen over eigen lijden alleen, maar meer een klagen over de ellende, die Gods volk is aangedaan, zowel van de Heidenen als van de vijandige Joden. Hij herinnert wel aan wat hem persoonlijk is wedervaren, maar wat hem persoonlijk wedervoer, is tevens beeld van wat de Kerk is aangedaan.

54. *Tsade*. De wateren van doodsangst en grote bedroefdheid der ziel, zwommen over mijn hoofd (Ps. 69:2 v. 124:4 v. 42:8 ik zei in mijn hart: Ik ben afgesneden 1) van alle menselijke en Goddelijke hulp; ik zal met smart heengaan en het land der levenden niet wederzien (Ps. 31:23; 88:6).

1) Wij zien dikwijls dit, dat de gelovigen klagen dat zij door God zijn verlaten, dat God in den hemel slaapt, of slaperig is of van hen afgekeerd is. Dit alles moeten wij terugbrengen tot het vleeselijk gevoelen. Terwijl dan de gelovigen hun ogen op de gevaren slaan, en de dood hun tegenkomt, beven zij niet slechts, maar worden zeer bang en zinken in.

Ondertussen kunnen zij alleen door het geloof, tegen alle beproevingen stand houden. Zo derhalve moet deze plaats opgevat worden, dat de Profeet vaststelde dat hij verloren was, n. l. voor zover hij kon oordelen naar het tegenwoordige er toen geen hoop voor de kerk overbleef. Maar wij zien ook dat de Profeet zich niet aan de wanhoop heeft prijsgegeven.

Duidelijk is hier ook bij dan Profeet een strijd tussen vlees en geest. Als hij op zich zelf ziet als hij op de omstandigheden let, als hij de vijanden in ogeschouw neemt, ziet hij niets dan ellende, dood en verderf, maar ziet, als door Gods genade hem een blik wordt gegeven op wat God doen kan, op wat Hij altijd is geweest en zal zijn, doemt het geloof weer op en wendt hij zich vol vertrouwen tot den Heere HEERE, bij Wien er uitkomsten zijn tegen den dood. Van het eerste is vs. 54, van het laatste het volgende vers een duidelijk bewijs.

IV. Vs. 55-66. Even als de eerste en tweede klaagzang, zo sluit ook de derde met een innig gebed, om aan te tonen, hoe elke ware, Gode welgevallige klacht, elke, die uit de diepte komt, noodzakelijk tot den Heere leidt en eindigen moet met een uitstorten des harten voor God. Na de boetvaardige klacht van den Profeet over alles, wat zij gedurende de gerichten des Heeren hadden ondervonden, verheft zich nu de ziel tot gebed om redding uit den nood, en om het rechtvaardig gericht der vergelding aan de vijanden van Gods volk. Het vertrouwen van den Profeet op de verhoring van zijn smeken is zo van harte en vast, dat hij de hulp en redding reeds als verschenen ziet en voorstelt.

55. *Koph.* HEERE! ik heb steeds met een boetvaardig en gelovig hart Uwen Naam aangeroepen 1). O God van Uw volk, dat Gij U verkoren hebt! Ik heb tot U gebeden uit den ondersten kuil, uit den kuil des grafs, waarin Uwe hand mij had geworpen.

1) Wij kunnen door dit ganse kapittel heen, ene worsteling in het gemoed des Profeets opmerken tussen het gevoel en het geloof, tussen vreze en hope; nu klaagt hij en dan vertroost hij zich, nu stelt hij zijne vertroosting uit en dan keert hij weer tot zijne klachten, evenals de dichter in den 42sten Psalm. Maar evenals daar, zo behoudt het geloof hier het laatste woord en komt er als overwinnaar af, want in deze verzen besluit hij met enige vertroosting.

Op twee voorname dingen wijst de Profeet hier in deze verzen. Vooreerst op de ondervinding van Gods goedheid, ook te midden van zijn verdrukking. Hij wijst op de gebedsverhoring hem geschonken, op het wegnemen der vreze. Haar vervolgens ook op Gods Rechtvaardigheid en op Zijne Alwetendheid, waarop de Profeet een beroep doet.

Uit de lieflijke zegeningen, welke Hij heeft ondervonden, neemt hij vrijmoedigheid om zich bij vernieuwing tot Hem te wenden en uit de wetenschap, dat hij met een Rechtvaardig God te doen heeft, besluit hij dat de Heere hem eindelijk zal verlossen uit al zijn ellende.

56. *Koph.* Gij hebt, ik geloof het vast, ik weet het, Mijne stem gehoord, die uit de diepte van den doodsnoed tot U schreide; verberg Uw oor dan ook verder niet voor mijn zuchten, voor mijn roepen om hulp.

57. *Koph.* Gij hebt U genaderd, Gij waart nabij ten dage, als ik U aanriep (Ps. 145:8). Gij hebt door Uwen Heiligen Geest mij ter vertroosting gezegd: Vrees niet 1) voor uwe vijanden en wederpartijders, wees onverschrokken in bestendig vertrouwen op Mijne Goddelijke hulp, en wacht getroost op Mijne verlossing.

1) Tot zulk een innig gebed worden wij door ons lijden als met enen stormklok opgewekt. Het volk van God erkent het, dat het in den hoogsten angst is geweest en in de groeve des verderfs bijna geheel tot den bodem toe was gezonken, maar toen den naam des Heeren heeft aangeroepen en verhoord is geworden. Zo dikwijls nu God iemand in den kuil werpt, dat is in een lichamelijk ongeluk: of in geestelijke smart laat zinken, zo dikwijls moet hij denken, dat hij daardoor tot gebed wordt aangemaand, dat hij zijn hart tot God moet verheffen en Hem

met zuchten en smeken moet aanroepen. Dat is ook het bijzondere nut van het lijden en de beproeving, dat wij mensen daardoor gedreven worden om God te zoeken en Hem ernstig aan te roepen. Van dienzelfden zegen getuigt de dierbare, heerlijke Profeet Jesaja (Hoofdst. 26), als hij zegt: "Heere! in benauwdheid hebben zij U gezocht; zij hebben hun stil gebed uitgestort, als Uwe tuchtiging over hen was. Behalve onze nood moet ons ook tot het gebed drijven de grote zegen, dien wij daarvan hebben. Want zodra de mens ernstig begint te bidden, openbaart zich de lieflijke troost des Heiligen Geestes, die aan onzen geest getuigenis geeft en een levendig vertrouwen in onze harten opwekt, dat wij niet moeten vrezen, dat God zal helpen, dat God zal aanschouwen en verzachting geven, ook ten laatste den last des kruises zal afnemen. Niet alleen ontvangt de mens in het gebed vertrouwen op God, en wordt hij verzekerd, dat Hij hoort en Zijne oren opent naar zulk zuchten en geschrei, en dat Hij nabij degenen is, die Hem aanroepen, maar eindelijk ondervindt hij ook hulp en redding ter gelegener tijd, zodat hem ook in deze wereld zijn kruis wordt ontnomen, of wanneer het Gods wil is, dat hij het tot in den dood draagt, zo moet het hem toch tot een heilig en nuttig kruis gewijd worden, daar dengenen, die God liefhebben, alle dingen moeten medewerken ten goede.

Het gebed des rechtvaardigen is een sleutel des hemels; het gebed stijgt op, de ontferming Gode daalt neer.

58. *Resch.* HEERE! Gij, de beste Helper, hebt de twistzake mijner ziel getwist alles, wat mijn heil, leven en welvaart aangaat, tot het rechte einde geleid, Gij hebt mijn leven verlost van al het dreigende verderf, en zult het ook verder doen. (Ps. 103:4).

Merk op hoe beslist de Profeet spreekt. Hij zegt niet: Ik hoop, ik vertrouw, ik denk soms dat God mijne twistzake getwist heeft, maar hij spreekt hiervan als een onbetwistbaar feit. Gij hebt de twistzake mijner ziel getwist. Laat ons met de hulp van den genadigen Trooster de twijfelingen en angsten van ons werpen, die onzen vrede en onze rust zo dikwijls storen. Laat dit ons gebed zijn, dat wij bevrijd mogen worden van de harde en ruwe stem der vermoedens en verdenkingen, om met de klare en welwillende stem van ene volkomene verzekerdheid te spreken. Bemerkt hoe dankbaar de Profeet spreekt, en al de eer aan God alleen geeft. Gij ziet dat er geen woord is betreffende hem zelf of zijne eigene gebeden. Hij schrijft zijne verlossing in genen dele aan mensen toe, en nog minder aan zijne eigen verdiensten; maar hij zegt: Gij-o Heere, Gij hebt de twistzake mijner ziel getwist. Gij hebt mijn leven verlost. Een dankbaar gemoed moet altoos door den Christen aangekweekt worden; in het bijzonder moeten wij na verlossingen den Heere een lied zingen. De aarde moest een tempel zijn, vervuld met den lof van dankbare gelovigen, en elke dag moest een wierookvat zijn, vervuld met den lieflijken geur der dankbaarheid. Hoe vrolijk schijnt Jeremia te zijn, terwijl hij des Heeren goedertierenheid verhaalt. Hoe zingt hij op verhoogden toon. Hij is in den diepsten kerker geweest en is zelfs nu geen ander dan de wenende Profeet; en toch, in dat zelfde boek dat de Klaagliederen genaamd wordt, horen wij een lied, zo helder als het gezang van Mirjam, toen zij met trommelen en luiten uitging, en als de stem van Deborah, toen zij Barak met triomfkreten der overwinning tegemoet ging, het is de stem van Jeremia, die naar den hemel opstijgt. Gij hebt de twistzaken mijner ziel getwist; Gij hebt mijn leven verlost. O, kinderen Gods, zoekt een levendige ondervinding van des Heeren goedertierenheid, en wanneer gij die

ontvangen hebt, spreekt er met beslistheid van, zingt een dankbaar lied, verheft een triomfgezing.

59. *Resch.* HEERE! Gij hebt gezien de verkeerdheid, die men mij aangedaan heeft, den overmoed der vijanden van Uw volk; oordeel mijne rechtzaak tegenover hen.

60. *Resch.* Gij Alwetende! hebt al hun onrechtvaardige wraak gezien, al hun zo listige en heimelijke gedachten van wraak tegen mij. 1)

1) Hij beroept zich op Gods kennis van de gebeurde zaak, hoezeer spijtig en kwaadaardig zijne vijanden waren. De boosheid dien zij tegen hem hadden, hoe zij verlangen mij kwaad te doen, alsof het was bij wijze van wedervergelding voor enig groot ongelijk dat ik hun aangedaan had. Merkt hieraan: wij moeten overwegen tot onze schrik en waarschuwing, dat God alle de wraakzuchtige gedachten weet, die wij in onze harten tegen anderen hebben, en daarom zulke gedachten bij ons niet laten vernachten, en dat Hij ook al de wraakzuchtige gedachten weet, die anderen zonder oorzaak in hun harten tegen ons hebben, en dat wij daarom niet bevreesd voor hen moeten zijn, maar het aan Hem overlaten om ons tegen hen te beschermen.

61. *Schin.* HEERE! Gij hebt toch hun dagelijkssmeden gehoord en al hun honende en smadende gedachten, die niet zo zeer tegen mij waren, als wel tegen Uwen heiligen naam.

63. *Schin.* Aanschouw in 't bijzonder hun zitten en opstaan. Wat zij ook doen, ik ben hun snarenspeel, in hun liederen verheugen zij zich over mijne grote door hen veroorzaakte ellende.

64. *Thau.* Daar er dan aan al die misdaad en overmoed, trotsheid en boosheid geen einde is, zo maak U op. HEERE! geef hun weer die vergelding, doe hun naar de misdaad aan uw uitverkoren volk, naar het werk hunner handen. Gij immers zijt de Wreker van alle boosheid en de Verlosser van Uw volk.

65. *Thau.* Geef hun een deksel des harten, verblind ze, en stort ze daarna in het verderf (Ps. 28:4); Uw vloek zij over hen van den hemel, zodat zij geheel te gronde gaan!

66. *Thau.* Vervolg ze met toorn, en verdelg ze van onder den hemel des HEEREN, opdat hun naam te niet ga, zo ver Uwe wereldheerschappij reikt.

Dit is het gebed van Gods volk tegen hun vijanden, wederpartijders, drijvers en vervolgers. Wij moeten echter niet denken, dat zij uit menselijke wraakgierigheid hebben gebeden, maar uit een Goddelijken ijver voor God op Zijn woorden uit liefde voor Zijne kerk op aarde. Want daar zij te doen hadden met onboetvaardige, verstokte, openlijke vijanden van God en Zijn volk, die uit duivelsen hoogmoed en boosheid God verachten en Zijne heilige kerk onder een hard juk gevangen hielden, hun alle leed aandeden, en in hun bittere droefheid hen met bitteren hoon belachten, zo is hierop Gods volk in rechtmatigen ijver ontbrand, om zulk een ernstig gebed tegen hun woeden tot den rechtvaardigen, almachtigen Rechter op te zenden.

Zij doen dit, opdat de ere Gods mocht worden gered, en aan den overmatigen hoogmoed dezer lieden een einde komen. Dit gebed verkreeg dan ook zijne verhoring, toen de Babyloniërs met hun monarchie en heerlijkheid door de Perzen en Meden van onder den hemel verdelgd zijn, en al hun pochen en spotten is geëindigd.

Dit zij echter tot schrik van zulke bittere vijanden, vervolgers en tyrannen der kinderen Gods, en tot vertroosting van de kerk Gods van alle bedroefde, beledigde harten opdat zij weten, dat God hun zaak zou leiden, en als een rechtvaardig Rechter Zich ernstig hun zaak zou aantrekken. Eens toch zal er een tijd komen, dat het spel zal worden omgekeerd, de verdrukken wederom verdrukt zullen worden, daarentegen alle verdrukten, die hun zaken in Gods hand hebben gesteld, eeuwig zullen getroost worden. In afwachting daarom van deze algemene verandering, kunnen en moeten de godvruchtigen in den tijd van droefheid geduld hebben, hun zaken Gode overgeven, totdat deze eens aan al de misdadige macht der goddelozen een einde maakt, en de Zijnen van alle kwaad verlost, waar alle smaad van hen zal worden afgewend, en alle tranen van hun aangezicht zullen worden afgewist, en de geledene smaad door heerlijkheid, de ondervondene droefheid door vreugde en eeuwige hemelse zaligheid zal worden vergoed.

Wat hier de gelovigen in Israël baden, of de Profeet in hunnen naam tegen het wereldrijk, dat God en Zijn rijk haatte, mag en moet de kerk eveneens bidden tegen de macht der wereld die haar haat, en tegen alle goddelozen, spotters en tirannen, en zij bidt het ook dagelijks in de bede: verlos ons van den boze, wanneer het gebed maar voortkomt uit een hart, dat zich voor God kent als alle straffen en gerichten verdiend hebbende, en het gebed uit de diepte des harten voortkomt. Wie niet eerst heeft gebeden: "vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren, " die mag ook niet bidden: "Verlos ons van den boze. " Onder die voorwaarde is echter het gebed door den Heere geëist en is Zijne belofte zeker. De kerk bidt dan niet om de verdoemenis der arme verleide zielen in het goddeloze rijk der wereld, maar om uitroeijing der goddeloosheid en der tirannie tegen de kinderen Gods, in den grond der zaak tegen den duivel zelve.

De opwekkingen van den Profeet Jeremia voor zijne tijdgenoten gesproken, mogen ook voor ons nuttig zijn, omdat wij onszelven nauw, ja zeer nauw onderzoeken moeten, de kennis van onze behoefte en van den drang der ziele behoren uit te drukken in het wederkeren tot den Heere, in het biddend opheffen onzer handen tot Hem, en in welmenend schuld belijden voor Hem (vs. 40-42); dan moge al de nood hoog klimmen en bang worden; dan mag het schijnen dat er geen gebed door de wolken dringen kan, en dat de hand des Heeren zwaar op ons volk, ook zelfs op de godvruchtigen en op de leraars rust, des Heeren doel blijft heilig en zal heerlijk bereikt worden; want terwijl Hij Zijne majesteit verheft in het rechtvaardig straffen der boosdoeners, die onbekeerlijk waren, zal Hij door loutering heiligen, Zijn oog op al Zijne gunstgenoten blijven vestigen, en hun sterkte zijn; also wordt zijn naam verheerlijkt, also komt zijn koninkrijk, en terwijl Jezus Christus leeft en regeert, zo maakt Hij allen dienstbaar aan de bereiking van het grote doel van God: de redding en zaliging van vele verlorene zondaren, en de verbreiding van Zijne eeuwige eer in deze.

Wat de Profeet hier uitspreekt is het in toepassing brengen van het woord des Heeren: Mij komt de wrake toe, Ik zal het vergelden, spreekt de Heere. De Profeet wil zich zelf niet wreken, maar geeft de wrake over aan den Heere God, wetende dat Hij een rechtvaardig Rechter is.

Het is geen persoonlijke wraak waarom hij vraagt, maar die van den Heere God zelf, om den moedwil den vijanden tegen Zijn volk gepleegd.

HOOFDSTUK 4.

KLACHT OVER DE ELLENDE DER JODEN.

D. Het was ene ervaring van den zwaarsten maar ook gewichtigsten aard, die Jeremia en de gelovigen in Israël bij en ten gevolge van de verwoesting van het rijk Gods en van Zijn volk in hun hart hadden gemaakt, en welke Jeremia in aller naam in het derde klaaglied had voorgesteld, namelijk de zegenrijke overwinning der verzoeking, waartoe hun het ondervonden leed had geleid, het indringen in de schuld van het eigen hart en het doordringen tot de rust en den vrede in God. De grote, eeuwige winst, welke zij uit deze ervaring hadden verkregen, is in het vierde klaaglied duidelijk op te merken. De diepe smart over het ongelukkig volk en de verwoesting van Zion, even als de klacht, waarin zich deze uitspreekt, is nu van geheel anderen aard, rein, geheiligd door de oprechte erkenning van schuld en door boete doortrokken van het vaste vertrouwen, dat de Heere Zijn verbond met Israël niet voor eeuwig had opgeheven, dat de heerlijke beloften der toekomst niet verloren waren, dat in tegendeel een tijd zou komen, in welken aan het zwaar gekastijde volk de zonden vergeven zou worden en de straf opgeheven. Het grote onderscheid tussen de klacht in dit lied, en die in 1 en 2 en het begin van het 3e lied, is dit, dat in ons lied het ongeluk, dat over Jeruzalem is gekomen, als ene welverdiende straf over de zware zonden van zijne bewoners wordt voorgesteld. Uit dezen grondtrek van ons gehele lied, waarin een gewichtige vooruitgang tot de rechte opvatting van het lijden ligt, verheft zich vervolgens aan het slot de hoop, dat Zion niet zal ten onder gaan, maar de straf een einde zal nemen en vervolgens de nu triomferende vijanden zal treffen. Op deze erkenning van schuld des gehelen volks rust vervolgens als enige oorzaak van zijn ongeluk het veel omvattende en heerlijke gebed om redding in Hoofdst. 5.

I. Vs. 1-11. Vooreerst beklagt Jeremia in naam der ware gelovigen het treurige lot, dat aan Zions bewoners, dien edelen spruiten van den edelsten stam, wedervaren is. Hij stelt daarbij de grote tegenstelling voor tussen de grote betekenis en het treurig einde. Vervolgens beklagt hij het ontzaglijk lijden, dat door den nood der kleine kinderen en de onmogelijkheid om aan deze hulp te verlenen, oorzaak was. Daaruit trekt hij het besluit, dat Zions schuld nog groter bleek te zijn dan die van Sodom. Daarna klaagt hij over het verschrikkelijk lijden, dat de vorsten van Juda moesten dragen, en stelt dat tegenover hunnen hohen, edelen aard. Uit dit alles trekt hij het besluit, dat de volle mate van Gods toorn in hetgeen Zion ondervonden heeft, over haar gekomen is.

1. *Aleph*. Hoe is het goud zo verdonkerd, hoe is zijn glans, die het van nature bezit, zo droevig, zo zwart geworden! Hoe is het goede fijne goud zo veranderd! Hoe zijn de stenen des heilighdoms, de kostbare, heilige edelgesteenten, die niet alleen versierselen waren, maar ook tot heilige doeleinden dienden, vooraan op alle straten verworpen!

1) Hier beweent Jeremia het verlies van de stad en den ondergang van priesterschap en regering.

Doch hij spreekt op figuurlijke wijze in het eerste lid van het vers, dewijl het volstrekt niet twijfelachtig is of door goud en fijn goud verstaat hij den glans van den tempel, dewijl God gewild had, dat de tempel met sierlijke pracht gebouwd werd, zoals genoeg bekend is. Hij noemt derhalve goud, al wat in den tempel als sieraad was aangebracht. Vervolgens spreekt hij op onfiguurlijke wijze, als hij zegt dat de stenen wijd en zijd zijn verstrooid.

2. *Beth*. En toch, hoe onmogelijk het klinkt, het is geschied. De kostelijke als heilige edelgesteenten geachte kinderen Zions 1) tegen fijn goud geschat, daar zij een priesterlijk koninkrijk moesten zijn; hoe zijn zij nu de Heere door Zijne werktuigen de heilige stad en het rijk heeft verwoest, gelijk gerekend aan de aarden flessen, die ieder zonder bedenking vertrapt en bemorst; het volk, dat het werk der handen van den eeuwig heerlijken God is, het is gelijk gerekend aan het werk van de handen eens pottbakkers! 2)

1) De kinderen van Zion worden hier als adellijk voorgesteld, en daarom met edele metalen en edelgesteenten vergeleken, die nooit zo zwart kunnen worden, dat men ze als zonder waarde op de hoeken der straten zou moeten werpen. Israël was ook werkelijk de adel der mensheid. Want de heidenen zijn niets dan de gewone natuurmensen zonder levenskracht. Maar Israël als het uitverkoren volk, was drager der hogere, eeuwige levenskrachten, alhoewel slechts in de idee, in de voorafbeelding. Daarom stelt het ook slechts als het ware den minderen adel voor, of den adel op den ondersten trap. Deze is echter werkelijk adel. Nog heden draagt de vuilste Jood in zijne gelaatstrekken een diploma van adel, dat hem hoog boven elken adel van onze moderne Europese wereldmachten verheft, want hij betoont zich daardoor te zijn een zoon van Abraham. Maar wat is deze en elke adel der hooggeborenen bij den adel der uit Christus door woord en Geest wedergeborenen? Niet dan slijk, zo als Paulus meent, die in Fil. 3:8 zijnen theocratischen adelbrief verscheurt. Want alles, wat van de aarde afstamt, is aards, lelijk, aan de dienstbaarheid onderworpen (Gal. 4:23 vv.). Alleen wat van den hemel afstamt is onvergankelijk, eeuwig, heerlijk, waarlijk vrij (Gal. 4:26). Daarom verdwijnen ook voor dien absoluten adel alle onderscheid van het aardse: daarin is noch Jood noch Griek, daarin is noch dienstbare noch vrije, daarin is noch man noch vrouw, want gij allen zijt één in Christus Jezus (Gal. 3:28). En juist daarom spreekt de Apostel zulke ernstige woorden tegen degenen, die hun adel bezoedelen (1 Kor. 3:16 v. 6:14 vv.).

De kostelijke kinderen Zions zijn hier de voornaamsten, de rijksbestuurders en al wie in het midden van Juda's volk een voorname betrekking hadden bekleed. Hij daalt dan van stad en tempel af tot degenen, die over het rijk en over den tempel tot bestuurders waren aangesteld, en van deze zegt hij, dat waar zij tegen fijn goud geschat waren, wat hun vastheid van stand betrof, nu gelijk geworden waren aan de aarden flessen, die, weggeworpen, breken en het beeld zijn van broosheid en vergankelijkheid.

Van de hoogste eer en waardigheid, waren zij tot de diepste vernedering gekomen.

Anderen zijn van gevoelen dat met kostelijke kinderen Zions alle inwoners van Jeruzalem zijn bedoeld.

2) O welk een grote verblinding! Welk ene ontzettende zonde! Gij hebt, o Zion God niet gevreesd, aan vrienden geen gehoor gegeven; nu hebt gij alles te gelijk in de schipbreuk verloren, nu zijt gij van alles op eens beroofd geworden. Ik draag daarom leed over uwe dubbele ellende! Gij die de heerlijkheid van het rijk Gods verkondigtet, zijt uit het rijk van God uitgestoten. Gij die allen de vreze des waren geloofs prediktet, hebt gene vreze Gods voor uwe ogen gehad, zijt gij als een misdadigster gegrepen. Hoe zal ik over u klagen, hoe over u leed dragen? Hoe is de heldere morgenster, die reeds zo vroeg lichtte, nedergefallen, op de aarde verpletterd. Wat is de Nazireër glinsterender dan goud, zwarter geworden dan roet! Wat is de edele zoon van Zion een nietswaardige scherf geworden!

Het goud is verduisterd, wanneer het leven der priesters Gods, eens glinsterende van den glans der deugden, door boze werken verwerpelijk blijkt te zijn. Het edelgesteente is weggeworpen, wanneer de staat der heiligheid door wereldse afschuwwaardige werken tot een smaad der verachting geworden is. Wij lieve broeders, wij zijn de heilige stenen, die steeds in het heiligdom Gods moeten gevonden worden, die men nooit op de straten, nooit bij vreemdsoortige dingen moet zien. Maar ach, de heilige stenen zijn op aarde geworpen en verstrooid; want zij, die door gebed en smeken in het binnenste van het heiligdom hadden moeten zijn, staan ledig op de straten. Ziet, reeds is er bijna gene wereldse zaak meer, welke de priesters ook niet doen, daarom liggen zij verstrooid op de straten, en toch willen zij de eer en den schijn van heiligheid behouden. (GREGORIUS DE GROTE).

3. *Gimel*. O hoort toch, hoe de edele kinderen Zions zijn veracht en verworpen! zelfs laten de zeekalveren 1) in hun aangeborene, moederlijke liefde, de borsten neer; zij zogen hun welpen; maar de dochter mijns volks, de bevolking van Jeruzalem, is onnatuurlijker dan de wilde dieren geworden; zij is als een wrede geworden tegenover hare kleine kinderen, gelijk de struisen in de woestijn (Job 39:14-16).

1) In het Hebr. Thannim. Onze Staten-Overzetters vertalen dit woord door "zeekalveren" in den zin van tonijnen of walvissen. Calvijn zet over door slangen. Dewijl hier echter van woestijndieren gesproken wordt, in het tweede lid worden de struisen genoemd-, is het beter in verband met het stamverwante Arabisch te vertalen door, jakhalzen, of wolvinnen. De Profeet wijst hier op de moederliefde van de wilde dieren, en hoe die hun jongen zogen en daarmee van het nodige voedsel voorzien. Geheel anders, wil hij zeggen, is het nu met de moeders in Jeruzalem; zij zijn aan de struisen gelijk, die hun nest verlaten en schier niet naar hun jongen omzien.

Dit wordt nader uitgedrukt in het volgende vers, om daarmee een beeld van de schrikkelijke ellende te geven.

4. *Daleth*. O ziet toch daar in Jeruzalem's straten het beeld van jammer! De tong van het zoogkind kleeft aan zijn gehemelte van dorst, want zijne bijna van honger versmachte moeder is niet meer in staat het de borst te reiken; de kinderkens eisen brood, zij schreien om voedsel, en er is niemand, die hunnen honger kan stillen en het hun mededeelt. (Hoofdst. 2:11 vv.).

5. *He.* Die voorheen de uitgezochtste lekkernijen op hun tafels hadden en daarvan naar welgevallen aten, zitten nu daar met treurig gelaat, zij versmachten nu op de straten; die te voren als kinderen op purper werden gedragen, en in karmozijn opgetrokken, opgegroeid zijn, omhelzen den drek de mesthopen, zij liggen op den mesthoop en zoeken daar ene legerstede.

6. *Vau.* En de ongerechtigheid der dochter mijns volks is groter dan de zonden van Sodom, die als in een ogenblik zonder lang lijden des doods omgekeerd werd, en gene handen van veroveraars en verwoesters hadden arbeid over haar 1) om in de stad rond te gaan, te plunderen en te moorden. Daar waren gene verhongerende kinderen, gene onnatuurlijke moeders, die alle ontferming vergaten. Gods hand alleen volbracht plotseling het gericht aan Sodom, maar Jeruzalem leed grotere straf voor hare zwaardere zonde; door mensenhand werden de langdurige kwellingen en hartverscheurende jammeren bereid.

1) God gaat de maat niet te buiten, wanneer Hij de zonden der mensen straft. Derhalve toont Zijne gerechtigheid, hoe zwaar de mensen gezondigd hebben. Zo kan Jeremia van het gevolg tot de oorzaak besluiten en zijn volk voorhouden dat het schuldiger was dan de inwoners van Sodom. Dit nu is ook niet ongegrond dewijl, al waren de Joden niet tot die ontzettende zonden vervallen waarin de inwoners van Sodom waren vervallen, toch hadden de Profeten hun zonder onderscheid verweten, dat zij niet slechts in gelijkheid van de Sodomieten hadden gezondigd, maar hen zelfs hadden overtroffen, voornamelijk Ezechiël (Hoofdst. 16). Jesaja noemt ook in zijn eerste hoofdstuk, het volk van Gomorra, noemt de raadslieden des konings en de rechters vorsten van Sodom.

De zondvloed, Sodoms verdelging, Jeruzalems verwoesting door de Chaldeënen, zijne verwoesting door de Romeinen waren bijzonder uitkomende, opstijgende trappen en voorafbeeldende beginselen van het laatste grote gericht. Gelijk Sodom reeds een helderder licht der Goddelijke waarheid en gerechtigheid had gehad door de openbaring aan Abraham gegeven, dan de wereld vóór den zondvloed door de openbaring aan Noach, zo had Jeruzalem in haar midden een veel heerlijker licht dan Sodom. Hoe groter de openbaring was, en daardoor het bewustzijn van hetgeen voor God waar en recht is, des te groter was ook de schuld van den afval. Daarom zal ook het gericht over de Christenheid veel zwaarder zijn dan over Sodom en dan over Jeruzalem, ja ook over het Jeruzalem ten tijde der Apostelen. Want hoewel dit de helder schitterende zon der gerechtigheid in Christus en Zijne apostelen heeft gezien, zo heeft toch de tegenwoordige Christenheid niet alleen diezelfde zon in haar midden lichtende, maar ook de betuiging des Heiligen Geestes in de kerk gedurende twee duizend jaren.

Wanneer men heden den loop der wereld aanziet, dan is het duidelijk, dat men in gerustheid en epicurisme, met allerlei boosheid, weelde, zonde en schande van Sodom voortleeft, en de voorzegging van Christus dagelijks tot vervulling komt, dat tegen het einde der wereld een dergelijke toestand zal zijn als ten tijde van Lot bij de inwoners van Sodom was. Wij zijn zo dikwijls door getrouwe waarschuwing, van Gods heilig en zaligmakend woord tot waarachtige bekering te komen, vermaand, en toch heeft de grote menigte de oren voor dat alles toegestopt en het hart verhard. Hoe groter de genade, die ons in de openbaring des woords boven de Sodomieten wedervaart, des te groter is ook de onboetvaardigheid en des te

smartelijker oordeel is ook daarover te wachten, gelijk Christus duidelijk aanwijst, als hij van de Galilese steden Bethsaïda, Chorazin en Kapérnaüm meldt, dat het den lande Sodom in den dag des gericht's verdragelijker zal zijn dan hun; want wanneer in Sodom zulke dingen geschied waren als onder deze geschied zijn, zij zouden zich in zak en as hebben bekeerd. Welaan dat treffende woord moeten ook wij niet verachten, want het geldt ook ons evenzeer, die rijkelijk met het Evangelie zijn gezegend en toch zo weinig dienovereenkomstig en dit waardig wandelen, en alzo zou het dagelijks dragen, lokken en roepen des Heeren als in den wind zijn gesproken. Wat de Profeet Jeremia hier zegt van de misdaad zijns volks, juist dat mag in de waarheid ook op onzen tijd worden toegepast, gelijk Christus dezen onzen tijd met dien van Sodom vergelijkt. Daarom mag ieder toezien, dat hij in dit leven zijne ziel behoude, en naar Gods ernstig dreigen meer hore, dan naar de gewoonte der wereld, die in verstokte gerustheid rechtstreeks ter helle rent, waar zij in den poel, die brandt van vuur en zwavel, eeuwig wordt gekweld.

De zonde van het volk, dat door God is geroepen, is steeds de aller grootste, omdat het 't allermeeft de openbaring van God heeft misbruikt. Daarom is ook zijne straf erger dan van Sodom, dat plotseling, zonder lange kweeling van ruwe vijanden te lijden, werd verslonden. Hier kastijdt God ons dikwijls langer dan de heidenen; maar Hij doet het aan ons, om ons voor de eeuwige straffen te bewaren.

7. *Zaïn*. Hare bijzondersten 1) hare uitgelezene vorsten of stamhoofden, waren eens reiner, zij schitterden helderder in hoogheid en schoonheid hunner gedaante, dan de sneeuw, die in het zonlicht schittert; zij waren witter dan melk; zij waren roder van lichaam dan robijnen, gladder dan een saffier. Ieder kon aan hun uiterlijk en hun roodachtig witte kleur in tegenstelling tot hun overige volksgenoten reeds de vorstelijke hoogheid en den door God begenadigden oorsprong der oudsten en de in deugden uitmuntende geslachten opmerken.

1) Sommigen, zoals Calvijn en Henry, zijn van mening dat hier enkel van Nazireërs sprake is, maar o. i. ten onrechte.

Terecht tekenen de "Engelsen" aan, "dat hier niet sprake is van hen, die door een gelofte aan God waren afgezonderd, maar van vorsten of voornamen mannen. Van deze wordt hier gezegd wat zij eertijds waren en in vs. 8 wat zij nu zijn. Zij schitterden in schoonheid, helderder als de sneeuw. Zij waren witter dan sneeuw en roder dan robijnen. Zij verenigden in hun lichaam kleur en mengeling van wit en rood, welke mengeling een krachtige gezondheid aangeeft. Hun gestalte was als die van een saffier, want dat is beter vertaling dan gladder dan een saffier, wat het lichten en schitteren betreft, Zo was de toestand weleer. Maar nu (vs. 8 #La) was het lichtende verdwenen en had voor donkerheid plaats gemaakt. Al de kentekenen der grootheid waren weg, het vlees was als sneeuw voor de zon weggesmolten, zodat de huid aan het gebeente kleefde en magerheid als van een hout zichtbaar was. Al te maal tekenen van ellende, diepe ellende om der zonden wil.

8. *Cheth*. Maar nu, nadat de gericht's Gods door oorlog, honger, ontbloting en pest over hen gegaan zijn, is hun gedaante verduisterd van zwartigheid; ieder spoor van schoonheid en

grootheid is verdwenen; men kent hen niet op de straten; hun huid kleeft aan hun beenderen, zo vermagerd zijn zij van honger en harteleed; zij is verdord, zij is geworden als een hout.

Dit is een voortreffelijk voorbeeld van de vergankelijkheid en nietigheid van allen aardse glans. Wat betekent toch de schoonheid, de rijkdom en de pracht der jonkers en van hun vrouwen en jonkvrouwen! Kan er wel ene juister beschrijving van den adeldom zijn, dan wij in vs. 7 lezen? Wordt ons hier niet het onderscheid tussen gemeen en edel ras ten duidelijkste voor ogen gesteld? Maar uit vs. 8 ziet men, dat, wanneer onze Heere God eens den broodkorf hoog heeft opgehangen, vorstelijke lichamen geen beter figuur maken dan de burgers en boeren. Hieruit ziet men, dat er geen wezenlijk onderscheid tussen hen bestaat. Hoe vele middelen heeft toch God, om de misdaad en overtreding der mensen te straffen. In 't bijzonder worden vier hoofdstraffen bij den Profeet Ezechiël (Hoofdst. 14) opgeteld, namelijk oorlog, honger, pest en wilde dieren. Onder deze is de honger niet de geringste, maar bijna de zwaarste en moeilijkste, zodat hier in de Klaagliederen staat, dat het beter is door het zwaard te worden gedood, dan om door den honger om te komen. Nu is nooit een hongersnood toevallig ontstaan, of alleen uit natuurlijke oorzaken, maar men moet gebrek en hongersnood aanmerken als ene roede Gods.

9. *Teth.* De verslagenen van het zwaard zijn gelukkiger dan de verslagenen van den honger, omdat de eersten door een spoedigen dood worden weggenomen, de laatsten langzaam en onder ontzaglijke kwellingen sterven, want die vlieten daarhenen als doorstoken zijnde, omdat er gene vruchten der velden zijn.

10. *Jod.* Nog verschrikkelijker was echter de ellende der vrouwen. De handen der anders barmhartige vrouwen, die te voren de tederste liefde voor hare kinderen betoonden, hebben nu, om den hongerdood te ontgaan, hare kinderen gekookt; zij zijn haar tot spijs geworden in de verbreking der dochter mijns volks 1) (Hoofdst. 2:20).

1) De toestand was droevig genoeg, dat zij in het geheel niets hadden waarmee zij hun kinderen konden voeden en eten voor hen bezorgen, maar nog veel erger is het dat zij het over hun harten konden krijgen, om zich te voeden met hun eigen kinderen en van dezelve spijs voor zich te maken. Ik weet niet of ik het moet toeschrijven aan de kracht van den nood of aan de kracht der ongerechtigheid, maar gelijk eens heidense afgodendienaars rechtvaardiglijk overgegeven waren in een verkeerden zin, tot oneerlijke beweegredenen (Rom 1:26), zo zijn deze Joodse afgodendienaars en bijzonder de vrouwen, die kooksels hadden gemaakt voor de godinnen des hemels en hare kinderen geleerd hetzelfde te doen, ontbloot geworden van de natuurlijke genegenheid en zulks voor hare eigene kinderen. Dat zij overgegeven werden om hare eigene natuur te onteren, was een rechtvaardig oordeel over hen, voor de ontering die zij Gode hadden aangedaan.

11. *Caph.* Uit alle deze dingen is duidelijk de HEERE heeft Zijne grimmigheid volbracht, 1) Hij heeft de hittigheid Zijns toornsover Zijn volk uitgestort, en Hij heeft te Zion een vuur Zijns toorns aangestoken, hetwelk hare fondamenten, de fondamenten van het gehele leven van Zijn zondig volk omgewoeld en verteerd heeft 2).

1) Hiermede wil de Profeet zeggen, dat de Heere tot het uiterste toe Zijn toorn over Jeruzalem heeft doen komen. Niet half maar heel is het vonnis der verwoesting uitgevoerd. Niet alleen de huizen maar ook de fundamenten zijn door vuur verteerd, zodat het al den schijn had dat nooit weer Jeruzalem zou worden opgebouwd. Al de fiolen van Gods toorn waren volkomenlijk uitgegoten en God had in niets Zijn gramschap verzacht vanwege de zonde des volks.

De rokende puinhopen van Jeruzalem roepen het uit, dat God rechtvaardig is, zowel in de vervulling van Zijne beloften als in de voltrekking Zijner oordelen.

2) Toen Jeruzalem's boosheid was vol geworden, volbracht de Heere Zijnen toorn over die stad, even als de Amorieten om hun zonden werden uitgeroeid (Gen. 15:16). Hij schudde het vuur van Zijnen toorn uit, toen Jeruzalem zich had uitgeput in allerlei zonden en misdaden. Hij verslond hare grondvesten, toen zij de ware grondvesten, welke Christus is, niet wilden aannemen. Jeruzalem verwierp dien kostbaren hoeksteen, die tot grondsteen van ons gehele gebouw des levens is gelegd. Toen Hij nu het beklagenswaardige Jeruzalem zag, weende Hij en zei, dat geen steen op den anderen zou worden gelaten.

12.

II. Vs. 19-20. Het tweede deel van het lied handelt over de oorzaken van het vreselijk gericht Gods over Zijn volk. Wat zelfs de heidenen niet voor mogelijk hadden gehouden, bewerken de zonden der Profeten en priesters, vooral hun bloedschulden. Dientengevolge zijn zij niet alleen bij hun landslieden veracht, maar zijn zij zelfs in den vreemde van plaats tot plaats gejaagd, verstrooid en zonder onderscheid van ouderdom en stand allerkwalijskt behandeld. De tweede hoofdoorzaak was het vertrouwen des volks op ijdele mensenhulp. Nu schildert de Profeet, hoe de hoop op Egyptische hulp gesteld, verdreven was, vervolgens hoe de Chaldeen om des koning vlucht te verhinderen, op het zorgvuldigst waakten, waardoor ook dit redmiddel was verijdeld; eindelijk hoe de vlucht toch was beproefd, maar ten gevolge der spoedige vervulling was mislukt, en zo elke hoop, om aan het geweld der vijanden te ontkomen, was verdwenen.

12. *Lamed*. De koningen der aarde zouden het niet geloofd hebben, het niet voor mogelijk hebben gehouden, wanneer zij dachten aan de sterkte der stad, die zo voortreflijk was, en ook aan den machtigen Beschermers in den hemel, die hen reeds verscheidene malen van hun vijanden had gered (2 Kon. 19:34), noch al de inwoners der wereld, dat de tegenpartijder en vijand tot de poorten van Jeruzalem zou ingaan.

De Heilige Geest leert ons hier, dat geen stad zo vast, geen koninkrijk zo machtig, gene vesting zo sterk op aarde is, die niet door zonde en ongerechtigheid zou kunnen verwoest worden. Jeruzalem was, gelijk wij gehoord hebben, ene vaste, machtige stad, zodat de koningen op aarde niet hadden geloofd, noch andere mensen in de wereld het zich hadden kunnen voorstellen, dat zij door de vijanden had kunnen belegerd, veroverd en verwoest worden. Toch is het geschied. Daarom is het vertrouwen op vestingen ijdel, en wordt het door den Heiligen Geest bestraft en veroordeeld. Wie had ook in den tijd der eerste monarchie het

zich kunnen deuken, dat zij zou te niet gaan, of ook dat de machtige, sterke stad Babylon, die keizerlijke residentie en zetel van deze was, zou hebben kunnen verwoest worden. Daarom vertrouwt ook Nebukadnezar zozeer daarop, en verheft zich in den hoogmoed zijns harten. Dit is het grote Babel, zegt hij, dat ik gebouwd heb, tot een huis des koninkrijks, door mijne grote macht en ter ere mijner heerlijkheid (Dan. 4). Toch zou het door God worden omgekeerd.

Op bijzondere wijze was Jeruzalem sterk, niet alleen door hare muren en schansen, maar bovenal omdat het de stad was des groten Konings, die op Zion Zijn zetel had gevestigd.

Vele malen was Jeruzalem belegerd. Sanherib had te vergeefs gepoogd haar in te nemen. Zelfs Nebukadnezar had niet dadelijk haar kunnen veroveren. Maar nu was zij ingenomen, nu was het ongelooflijke geschied. Waarom? De volgende verzen zullen het den koningen der aarde verkondigen, waarom Jehova Jeruzalem heeft prijsgegeven aan den moedwil der Heidenen.

13. *Mem.* Toch is dat ongelooflijke geschied. Het is geschied van wege de zonden harer Profeten, en de misdaden harer priesteren, die in het midden van haar het bloed der rechtvaardigen, der ware gelovigen, vergoten hebben (Jer. 26:7 vv. 6:13 vv. 23:11; 27:10. Ezech. 22:25 vv.)

Verder leert ons hier de Heilige Geest, welk een treurige toestand in de gehele geestelijke regering der kerk volgt, wanneer zij van den weg van den enigen, waren onvervalsten godsdienst afgaan, die daaraan het meest moesten vasthouden, namelijk de leraars onder het volk, die degenen moesten zijn, wier lippen de eer moesten bewaren, en uit wier mond de wet van den Heere Zebaoth moest worden vernomen. Wanneer deze Gods woord en de zuivere leer laten varen, loopt het met een volk naar het einde. Dan volgen al de ongerijmde dingen, waaraan Jeremia bij de valse Profeten en bloeddorstige priesters denkt. Dan ontstaat er schadelijke verleiding, en het volk gaat dwalen als schapen, die genen herder hebben, dan laten zij zich leiden, zo als men ze leidt, dan gaan zij behagen scheppen in afgodische, valse, onreine leer en worden daarentegen de waarachtige en alleen zalige en zaligmakende leer moede. Zo waren ten tijde van Jeremia het volk en de koning door de verleidende Profeten en priesters tegen de trouwe leer van den Profeet en zijne prediking allerhevigst verbitterd, zodat niet alleen de leraars, maar ook de toehoorders in zeer groot gevaar hunner zielen waren gekomen. Op de hoogst schadelijke verleiding volgt ook gewoonlijk de vervolging der ware, zuivere leer en van hare getrouwe dienaars en belijders. Want even als satan niet alleen een leugenaar is, maar ook een moordenaar van den beginne, zo ook, wanneer bij de mensen door de dwaling verblind, door leugens verdwaasd en met haat tegen de zuivere waarheid vervuld, dan drijft hij ze spoedig ook daartoe, dat zij bloeddorstig worden en openlijk hen beginnen te vervolgen, die de Goddelijke waarheid belijden. Dit is de voortdurende manier en eigenschap van de kerk der goddelozen, dat is van de vergadering der boosaardige huichelaars, kettermeesters en inquisiteurs, dat zij uit verkeerde liefde voor hunnen opgevatten waan en duisternis met zulk een bitteren haat tegen de zuivere leer en hare bestendige voorstanders door het aanzetten des bozen worden bewogen en ontbrand, dat zij beginnen met vuist en zwaard hun dwalingen te verdedigen, en de kerk van God te vervolgen, en zich zo te

bezoedelen met het bloed der rechtvaardigen, terwijl zij anderen aanzetten om dat te vergeten, en ook zelve met raad en daad daarin mede doen.

De bijzondere zonde, waaraan zij zich schuldig gemaakt hadden, was het vergieten van het bloed des rechtvaardigen. Deze roepende zonde roept om wreke tot den hemel, en het is daarom dat het Jeruzalem van nu en het Jeruzalem van later verwoest is geworden.

En aan die zonde maakte zich het volk op aandrijven en op voorgang van de valse profeten en de priesters schuldig. Deze waren het die in het bijzonder zich aan die zonde schuldig maakten en die daarom in de volgende verzen worden voorgesteld als door God met blindheid geslagen, als met het Kaïnsteken voorzien, zodat zij noch in het eigen land, noch in den vreemde ruste konden vinden voor de holligheid van hun voet.

14. *Nun.* Zij, vooral deze priesters zwerfden als blinden, zij dwaalden als door God geslagen radeloos rond op de straten, zij waren met bloed besmet, zodat men niet kon zijn, of men raakte hun klederen aan, zodat men hen niet kon aanraken zonder zich te verontreinigen (Jes. 59:3. Deut. 28:28 vv. Jer. 29:9).

15. *Samech.* Zij, de mensen riepen tot hen, tot de met bloed bezoedelde priesters even als volgens de wet (Lev. 13:45) de melaatsen degenen, die hen ontmoetten, aanspreken en voor elke nadering moesten waarschuwen: Wijkt, hier is een onreine, wijkt, wijkt, roert niet aan! Zeker, zij, die met bloedschulden beladen en aan hun klederen bezoedelde priesters, zijn weggevlogen, om bij andere volken, om buiten het land een toevluchtsoord te zoeken, ja, zij zijn weggezworven, door iedereen gemeden, moesten zij rondzwerven, alsof zij het Kaïnsteken droegen; zij zeiden toch onder de Heidenen, tot welken zij waren gevloten: Zij zullen er niet langer wonen, niet lang onder ons blijven. Zo vervolgde hen de vloek Gods, dien Hij hun door Mozes had aangekondigd. (Deut. 28:65 vv.).

16. *Pe.* Des HEEREN aangezicht heeft ze verdeeld, 1) onder de volken verstrooid; Hij zal ze voortaan niet meer in genade aanzien; ja het gericht Gods is volvoerd aan deze onwaardige, goddeloze priesters en Profeten, ook in het land gedurende de verovering, want zij hebben het aangezicht der priesteren niet geëerd, van de zijden der vijanden heeft men op hunnen eerwaardigen stand niet gelet, zij hebben den ouden gene genade bewezen, maar zonder barmhartigheid de grijzen gedood. Zo werd aan hen des Heeren bedreiging in Deut. 28:50 vervuld, dat Hij een hard volk over hen zou brengen, hetwelk zelfs gene van ouderdom grijs geworden haren zou sparen.

1) Zij verweten hun hun zonden, en Gods toorn tegen hen, om hun zonden en de onmiddellijke gevolgen en uitwerkingen van dien toorn. Zij zeiden, nu heeft God hen verdeeld door alle landen, omdat zij de personen der priesters niet achtten, de godvruchtige priesters die onder hen waren, zoals Zacharia, den zoon van Jojada, Jeremia en anderen, noch begunstigten zij de oudsten niet, maar verachtten hen en hun gezag, wanneer zij uitkwamen om hen te bestraffen over hunnen ondeugenden levensloop; de Heidenen zelfs zagen dat dit hen zou bederven.

Hiermede wordt de dreiging aan het volk der belofte vervuld, uitgesproken in Deut. 28:50.

17. *Aïn*. Hoewel deze feiten (vs. 12-16) toonden, dat God Zijnen toorn over ons had uitgegoten en onze priesters en profeten door God voor hun zonden waren geslagen, nog altijd bezweken 1) ons onze ogen, nog staarden wij ons blind, ziende naar onze ijdele hulp. In plaats van uit te zien naar genade en ontferming van onzen God, dachten wij aan de hulp van andere volken als van de Egyptenaren; 't was alles dan ook te vergeefs, a) wij gaapten met ons gapen op een volk, dat niet konen niet wilde verlossen.

a) Ezech. 29:16.

1) In het Hebr. Thiklènah. Letterlijk: verteren. De bedoeling is smachtend, tot verterens toe uitzien naar iets. Hoewel God op zulk een in het oog lopende wijze Zijn heilig ongenoegen te kennen gaf, en alles aanwees dat de val van Zion een voldongen feit was, was er toch nog een smachtend uitzien naar hulp bij anderen. Niet een in de schuld vallen, niet een zich bekeren in zak en as, maar een trachten te ontkomen aan de straf, door hulpe van anderen.

Vandaar dan ook dat er volgt, wij gaapten d. i. wij zagen gretig uit met ons gapen d. i. met ons gretig uitzien naar een volk, n. l. de Egyptenaren.

18. *Tsade*. Hoe ijdel en dwaas onze hoop op mensenhulp was, kon men zeer duidelijk zien in de laatste gebeurtenissen vóór de verovering der stad, die ons bewezen, dat niemand meer aan de handen onzer benauwers kon ontkomen. Zij hebben niet heimelijk loerende vervolging al onze gangen nagespeurd, dat wij op onze straten niet eens meer gaan konden, ons niet vrij meer konden bewegen; ons einde is genaderd, onze dagen zijn vervuld, ja ons einde is gekomen.

19. *Koph*. Dat bewees de gevangenneming van den ontvluchten koning. Onze vervolgers, de Chaldeëen, zijn sneller achter ons, in 't bijzonder achter onzen koning en zijne begeleiders geweest, dan de arenden des hemels zich op hunnen buit nederstorten (Deut. 28:49. Jer. 48:40); zij hebben onszelfs op toegankelijke plaatsen, op de bergen hittiglijk vervolgd; in de woestijn hebben zij ons lagen gelegd, gelijk zij den koning Zedekia in het veld van Jericho grepen (Jer. 39:4 vv. 52:7 vv.)

20. *Resch*. De adem onzer neuzen 1), hij, die ons dierbaar was als onze ademtocht, de gezalfde des HEEREN, wien de belofte des Heeren in 2 Sam. 7 gold, is gevangen in hun groeven even als een wild dier wordt gevangen. Zo is het gegaan met hem, van welken wij zeiden: Wij zullen onder zijne beschermende schaduw als een volk te zamen leven onder de Heidenen, 1) waarheen ons onze overwinnaars zullen brengen; zo zou de Heere misschien toch nog Zijne aan hem gegevene beloften vervullen. Ook deze hoop is nu verdwenen!

1) Wat de adem is voor leven en bestaan des lichaams, is de koning voor leven en bestaan des volks.

De Schrift wil ons hierdoor afschrikken van het verkeerd vertrouwen en het vleselijk hopen op menselijke wijsheid en macht, daar de mensen aan Gods hulp twijfelen en ten gevolge van zulk een goddelozen twijfel zich verlaten op menselijke kracht en slimheid. Wel mogen wij middelen gebruiken en mensen in enig gevaar ter hulpe nemen; dat verbiedt de Schrift niet; maar men moet overal het hart veel meer op God, den Heere stellen en bedenken, dat, wanneer Hij niet behoedt en waakt en Israël bewaart, alle menselijke hulp en alle middelen te vergeefs zijn. Vrome mensen moeten dus zulk een vertrouwen als ene zware zonde en als afgoderij ontvlieden. En dat te meer, omdat al dat vertrouwen den mens in gevaar brengt, eindelijk bedriegt en te schande maakt. Want òf de mensen willen niet helpen, òf wanneer zij het willen, kunnen zij het niet, òf wanneer zij het beloven, houden zij hun woord niet, want zij zijn ijdel in hun wezen.

De adem onzer neuzen, onze levensadem, is niet Zedekia in het bijzonder, maar de theocratische koning in het algemeen. Deze is de drager der Goddelijke belofte, volgens 2 Sam. 7. En juist daarom is hij de noodzakelijkste voorwaarde voor het voortbestaan van land en volk. Vandaar de klacht van Jeremia over het wegnemen van den koning.

2) Het is niet te verwonderen, dat deze plaats door de ouden algemeen als ene der duidelijkste Messiaanse voorzeggingen werd opgevat. "Zeer beroemd is deze plaats bij de oude vaders, " zegt Ghislerus, "en is bij hen allen als een woord omtrent Christus, den Zoon van God opgenomen. " De kerkvaders maakten van deze plaats voornamelijk een drievoudig gebruik. Tertullianus bewijst daaruit, dat de Vader geenszins een aangezicht of afschijnsel (facies) van den Zoon geweest is, maar omgekeerd de Zoon een afschijnsel van den Vader; 2) ziet men in deze ene duidelijke voorzegging van het lijden van Christus; 3) vindt men daarin ook de roeping der heidenen tot het Rijk van God aangekondigd.

Hoe komen echter den goddelozen koning Zedekia deze titels (gezalfde des Heeren, levensadem des volks, schaduw) toe? Zij passen op hem niet, wat zijn persoon aangaat, maar 1) in betrekking op zijn ambt, dat een zodanig had kunnen zijn en volgens de hoop der Joden ook eens in de toekomst zou zijn; 2) in betrekking op het tegenbeeld, welks voorbeeld David en diens nakomelingen in het heilige ambt waren. Wie is echter dat tegenbeeld? Onze Heere Jezus Christus, de Zoon van David naar het vlees, de Gezalfde des Heeren, onze schaduw tegen den toorn Gods, aan wien God, de Heere den stoel Zijne vaders Davids gegeven heeft. Ook moeten hier de overheden herinnerd worden zowel aan hun aanzien als aan de plichten van hun ambt. Met het oog op hun aanzien kunnen zij ook gezalfden des Heeren worden genoemd. Wat de plichten van hun ambt aangaat, moeten zij met raad en hulp de levensadem des volks en zijne schaduw zijn.

De gelovigen in Israël hoopten onder de schaduw van het Davidische koningschap, dat toch in waarheid de adem en geest van hun gehele leven was, onder de heidenen te leven en nog gelukkig te worden. Ziet, wij leven onder de schaduw van den Davids zoon, die ons leven is en onze kracht, en leiden midden onder een verdraaid geslacht een stil en gerust leven. Ook Zedekia met al zijne ontheiliging van Davids troon was toch altijd nog de drager der belofte, die aan David was gegeven en dus een voorbeeld van Christus. Gelijk Zedekia om de zonden van hem en zijn volk in een eeuwigen nacht, wat het licht der ogen aangaat, met ketenen

beladen, den heidenen werd overgeleverd, en in een kerker als in zijn graf tot zijnen dood toe moest smachten, zo is Christus om de zonden van Zijn volk, ja van de ganse aarde uit de stad Jeruzalem uitgestoten en den heidenen overgeleverd, die Hem ook in den macht des doods deden wegzinken. Doch Hij is niet gehouden door de banden des doods, maar is opgestegen als een zegerijk overwinnaar, en heeft den troon Zijns vaders David ingenomen. Nu is Hij in waarheid onze levensadem, Zijn woord, Zijn Geest, Zijn vlees en bloed geeft ons schaduw, rust, vrede, verkwikking en sterkte in de zonnehitte van alle droefheid en verzoeking. Is niet in Hem ook de ongelukkige Zedekia met alle andere koningen uit Davids stad weer levend geworden, Ja, Hij is een ware Zedekia, d. i. "de Heere is mijne gerechtigheid. "

De bescherming, die een koning aan zijn volk verschaft, wordt meermalen vergeleken bij de schaduw van een groten boom, die ene beschutting is tegen storm en regen (Ezech. 17:23; 23:6. Dan. 4:12).

21.

III. Vs. 21 en 22. Het slot van ons klaaglied bewijst, dat werkelijk door den Profeet in vs. 20 ene profetie in uitgesproken als in voorgevoel, dat eens de tijd zou komen, dat Gods volk zich midden onder de Heidenen, onder den troon van den Zoon Davids zou verzamelen, en troost, bescherming en schaduw genieten zou. In dien tijd ziet de Profeet met vertrouwen en geloof, wanneer eens de schuld der dochter Zions zou eindigen en het strafgericht ophouden. Tot op dien tijd mogen steeds hare loerende vijanden met Edom vooraan als den vertegenwoordiger van alle vijanden van Gods volk zich over den diepen val en het grote ongeluk van Gods volk verheugen. Wanneer de Heere echter de gevangenen Zions zal verlossen, zal de schuld van Edom en van alle Gods tegenstanders worden bezocht; op hunnen nacht des gerichts zal geen morgen van troost en van vrijheid meer volgen.

21. 1) *Schin*. Wees vrolijk en verblijd u over uwen broeder Jakob, over het uitverkoren volk van God, dat zo diep is gevallen en over den ondergang van het rijk van God, gij bittere, onverzoenlijke vijandin, dochter Edoms, en met u alle tegenpartijders van Zion, dienu nog volgens uw vertrouwen in gerustheid leeft in het land Uz woonhetwelk vroeger het uwe was (Job 1:1 Jer. 25:26). Uwe misdaad en zonde tegen Zion is daarom bij den Heere niet vergeten. Gij moogt u nu verheugen, doch de beker van Gods toorn zal ook tot u komen; gij zult even als ik van den wijn des toorns Gods dronken worden, en ontbloot worden, met eeuwigen smaad en schande overladen.

1) Het is met Israël nog niet uit. Mogen de vijanden al triumferen, de schuld der dochter Zions zal een einde nemen en dan de schuld van de dochter Edoms thuis bezocht worden. Met deze Messiaanse hoop lost zich de klacht in vrolijke geloofshope voor de toekomst van Israël op.

De Profeet gaat hier van de diepste klacht tot de blijdste juichtonen plotseling over. Het licht der hope breekt plotseling door de donkere wolken van smart en lijden. Edom, het Zion vijandige volk bij uitnemendheid, moge zich nu verblijden over Zions val en Jeruzalems ellende, die blijdschap zal in wenen veranderd worden. Want voor Zion is er nog hope op redding, maar Edom zal tot in eeuwigheid verwoest worden. De vijanden van Zion en

daarmee de vijanden Gods zullen vergaan. Hun haat, hun vijandschap zal hun vergolden worden, niet alleen als Zion weer hersteld wordt, maar als zij zelve den vloek Gods zullen ondervinden.

Wij hebben ook hier de volstrekte tegenstelling tussen de Kerk, die behouden wordt, en de wereld die ten oordeel is opgeschreven.

22. *Thau*. Uwe ongerechtigheid en de straf over deze heeft een einde, als uw Redder en Verlosser uit Davids stam, de Heere, uwe gerechtigheid, komt, o gij dochter Zions! Hij zal u, als Hij u verlost heeft en uit zonde en ellende gered heeft, niet meer gevankelijk doen wegvoeren, maar onder den scepter van uwen eeuwigen Koning zult gij dan in eeuwige gerechtigheid, onschuld en zaligheid wonen, in het land uwer rust. Israël zal worden gered; onze zonde zal door Gods barmhartigheid worden bedekt, maar uwe ongerechtigheid, die gij door uwen haat tegen de waarheid Gods en tegen Zijne kinderen op u hebt geladen, o gij dochter Edoms! zal Hij bezoeken, zal Hij u niet vergeven; Hij zal uwe zonden ontdekken, zodat zij in eeuwigheid niet worden vergeten, maar gestraft.

Dat juist Edom uit alle vijanden van Gods volk wordt genoemd, heeft zonder twijfel zijn grond in den intensieven haat, ten gevolge der Goddelijke keuze van Israël en de typische betekenis daarvan (Obadja 1:1). Bij de Edomieten worden wij herinnerd, hoe geheel en al het tegen God en Zijnen wil is, wanneer zich iemand verheugt over het ongeluk der bedroefden. Want even als geen rechtschapen vader het kan verdragen, wanneer hij een kind met de roede kastijdt, dat het andere zou toetreden en er mede spotten, maar dat dan ook zelf zou moeten worden gestraft, zo kan veel minder God dulden, wanneer Hij een mens of een volk kastijdt, dat de anderen daar zouden staan, den mond openen en in hun vuist lachen. Dat is het werk van den satan, die zich verheugt, wanneer het ons mensen kwalijk gaat. Christenen moeten zich niet verblijden over het ongeluk van hun vijanden, veel minder over dat hunner geloofsgenoten. God kan toch het blad weer omkeren. Dat de Profeet zegt, dat de Edomieten ook van den beker des toorns Gods moesten drinken, daaruit leren wij, dat God aan alle mensen hun mate van droefheid heeft ingeschonken, en dien laat rondgaan, zó dat niemand wordt overgeslagen, gelijk geschreven staat (Ps. 75): "In des Heeren hand is een beker, en de wijn is beroerd, vol van mengeling, en Hij schenkt daaruit; doch alle goddelozen der aarde zullen zijn droesem uitzuigende drinken. " Dat is, ook de vromen moeten wel uit den kelk der bitterheid, droefheid en angst drinken. "

Maar Christus heeft hunnen zo bitteren, zuren drank veranderd, en door het hout des kruises de bittere wateren van Mara zoet gemaakt, en gemakkelijk voor de Zijnen om te drinken. Maar de goddelozen moeten eindelijk het grondsop en den droesem van Gods toorn smaken, welke drank hen doodt. Daarom, wanneer het gebeurt, dat gij met droefheid en smart wordt bezocht, denk dan: Welaan, nu komt de beker van Gods toorn aan u, gij hebt dien wel verdiend, neem met ootmoed en gehoorzaamheid de straf en de kastijding aan, en gedraag u zo, dat de onaangename drank door Christus' genade en hulp aangenaam worde; bidt God, dat Hij u uwe zonde doe inzien, opdat gij in waarachtige bekering, geloof en vertrouwen op den Heere Jezus den bitteren droesem van oneindigen, zwaren toorn Gods in gindse wereld moogt ontvlieden.

Hier komt de voorzeggende betekenis der Klaagliederen bijzonder duidelijk te voorschijn. Zij zijn de boetvaardige klacht van Gods volk over zijne verwoesting om der wille zijner zonde en misdaad. Is het berouw waarachtig en diep, zo moeten de ogen gericht worden op Hem, die komen zou om de vergeving van alle zonden, de redding van Gods toorn en oordeel, ja van den dood en de macht der hel te volbrengen, eveneens op den tijd, wanneer de Heere aan de tyrannie, aan den spot en den hoon der afgefallen goddelozen en der valse broeders een einde zal maken. Daarom hebben deze liederen ook zulk ene grote betekenis voor de kerk des Heeren, vooral in tijden als de tegenwoordige, wanneer de oordelen en de afval, de tyrannie en de vervolging, de hoon en spot over het Zion des Heeren en Zijne getrouwe kinderen, en over Zijne ware priesters en profeten dagelijks groter en zwaarder worden. De kerk moet met den Profeet Jeremia en de toenmalige gelovigen in Israël zich met diepe droefheid verootmoedigen, en in zodanige belijdenis met deze treurzangen klagen, totdat de Heere komt en de gevangenen Zions ten laatste zal verlossen. Zions straf zal eens een einde hebben, omdat God ondanks alle gerichten over het volk toch Zijn rijk voltooid. Edoms straf daarentegen en die van alle spottende machten der wereld is ene eeuwige, en alzo is er gene hoop. Het Heidendom als zodanig kan gene wedergeboorte hebben ondanks alle oordelen Gods, het kan alleen ten ondergaan, omdat het Gods woord niet heeft. Hoe groter echter de bezoeking Gods aan Zijn volk is, des te zekerder is ook Zijn voornemen ter verlossing. Dezelfde Christus, die sprak: "Vader! indien het mogelijk is, laat deze drinkbeker van Mij voorbijgaan, " dezelfde, die bloed zweette, was en bleef toch in den bittersten doodsangst en in den grootsten smaad van Zichzelven en van Zijn werk zo geheel zeker, en Hij heeft onze eeuwige overwinning aan den dag gebracht, zo velen onzer in het geloof aan Zijn woord blijven, al mogen wij ook in dezen tijd nog zo machteloos in ons zelve zijn. Hij is ons leven en onze kracht.

HOOFDSTUK 5.

JEREMIA'S GEBED OM VERLOSSING VAN HET VERDRUKTE JOODSE VOLK.

Na een geweldigen orkaan ziet men overal veel verwoesting, omgevallen bomen, op den grond liggend koren, verwoeste, van hun daken beroofde huizen, soms door watervloeden omwoelde velden. Zij herinneren smartelijk aan den voorbijgeganen storm, terwijl overigens de natuur stil en rustig is, en de van al het schadelijke gezuiverde lucht iedereen verkwikt, ja nieuw, fris leven uit de puinhopen belooft op te wekken. Eveneens is ook de in ellende smachtende gemeente der gelovigen met den Profeet, die in hunnen naam in dit vijfde Klaaglied, in haar hart tot volkomene rust en helderheid omtrent Gods moeilijke wegen met haar is gekomen, hoewel de haar geslagen wonden nog niet zijn geheeld, maar nog bloeden en pijn doen, en de smartelijke klacht ook nu nog van de lippen tot den Heere oprijst. De ziel van hare klacht is echter het bewustzijn, dat hare eigene zonden en die harer vaders zulk ene straf heeft noodzakelijk gemaakt, en het gehele lied is een gebed tot den Heere, even als wanneer een kindje aan het hart zijner moeder leunt en daar al zijn kommer en al zijne smart uitklaagt en uitweent. Dat de gemeente Gods tot rust in haar binnenste is gekomen, blijkt daaruit, dat in haar gebed zuiver proza, en gene door storm bewogen, woedende zee meer heerst. Alleen het getal der verzen van het gebed bewijst nog, dat het bij de voorgaande 4 liederen behoort en daaruit als het ware is voortgekomen. Alle wraak voor den door haar van de vijanden geleden smaad beveelt nu de gemeente den Heere aan; zij heeft slechts ééne bede, dat zij niet voor eeuwig verstoten zij, maar eens, wanneer aan Zijne gerechtigheid is genoeg gedaan, Hij haar weer moge redden en tot de gelukkige dagen van vroegeren tijd moge terugvoeren. Hier bidt dus de verootmoedigde gemeente Gods, die zich onder het kruis buigt.

I. Vs. 1-7. De eerste woorden van ons lied geven aanstonds te kennen, dat de inhoud een gebed is, in onderscheiding van de andere liederen, wier inhoud klachten zijn, hetwelk slechts hier en daar door gebedsijver wordt afgebroken, of met een kort gebed besloten. Niet alsof ons lied gene klacht zou bevatten, maar de klacht wordt uitsluitend aan God voorgedragen. Nadat de gemeente in vs. 1 den Heere gebeden heeft, om den smaad, die Zijn volk wedervaren is, te gedenken en die te Zijner tijd te wreken, legt zij in het verder verloop der eerste afdeling dezen nood en smaad voor den Heere uit elkaar. Gods volk is van zijn land en van zijn eigendom geroofd, van elke beschutting ontbloot, even als weduwen en wezen, ja het leeft in gebrek en ontbering van de noodzakelijkste levensmiddelen onder harden druk en vervolging. De Heere heeft ons echter dat moeten opleggen, omdat niet alleen wij zelf, maar ook onze vaders zwaar gezondigd hebben, en de Heere naar Zijne gerechtigheid hun zondenlast ons, die van hun zonden niet afgingen, mede moet opleggen.

1. Gedenk HEERE! wat ons geschied is, en haast U tot hulp en redding; aanschouw het met ontferming van Uwen troon; en zie onzen smaad aan 1), met welken ons de heidenen hebben overladen.

1) Deze aanspraak, of schoon kort en bondig, bevat echter een nuttige onderwijzing, n. l. om tot God de toevlucht te nemen, om hulpe te verschaffen in de ellende, tot zo lang hun rampen voor Zijn aangezicht in gedachtenis komen, voornamelijk wanneer zij onbillijk drukken. Het

is wel zeker, dat God niet onbillijk is, maar deze manier van spreken wordt gebruikt in overeenstemming met het menselijk gevoel. Wij menen dat God onze ellende over het hoofd ziet of verbeelden ons dat Zijn rug tegen ons gekeerd is, wanneer Hij niet terstond uithelpt. Maar, zo als ik gezegd heb, men moet slechts vragen, dat Hij onze ellende gedenkt, dewijl wij weten, wat Hij omtrent Zich getuigt. Terwijl Hij toch Zich deze rol voorbehoudt, om de ellendigen en smaadvol onderdrukten tegemoet te komen, zo laten wij in dezen troost rust zoeken, dat Hij, zodra Hij zich verwaardigt om te gedenken welke rampen wij ondergaan, Hij tegelijk bereid is ter hulpe.

De Profeet leert ons hier, Wien wij onzen nood moeten klagen, wanneer wij door mensenkinderen verdrukt en beproefd worden. Ons komt het kruis lichter voor, wanneer wij het aan enen goeden vertrouwden vriend klagen en hem openbaren wat ons drukt, daar deze door broederlijk medelijden of goeden raad ons een deel van onzen last wegneemt. Nu kunnen echter mensen niet altijd helpen, hoe goed zij het ook menen. Wie echter Gode zijne zaken aanbeveelt, die klaagt het den waren, getrouwen Helper uit den nood, die ons heeft bevolen Hem te vragen. Alle godvruchtigen, wanneer zij in angsten waren, hebben het den Heere geklaagd, dat Hij er aan denken mocht, en daarop wilde zien, en zij zijn verhoord; zij riepen tot Hem en werden niet beschaamd.

De Profeet weet, dat als God gedenkt, Hij ook ter hulpe snelt. Gedenken is Goddelijk zien, en Goddelijk zien is ontferming. Als de Heere met een oog van ontferming en mededogen ziet op de ellende van Zijn volk, dan is ook de ure der verlossing nabij, ja dan is de ure der redding gekomen.

2. Ons erfdeel, het dierbare, heilige land, dat Gij zo lang te voren aan Abraham hebt gezworen en toegezegd, dat het een eigendom van hem en zijn zaad zou zijn, dat hebt Gij onzen Vaders daarna door Uwen machtigen arm toegedeeld en geschonken, dat zij daarin onder Uwe bescherming rust zouden vinden. Maar nu is het tot de vreemdelingen gewend, het is ten deel geworden aan hen, die generlei aanspraak daarop hadden, onze huizen zijn tot de uitlanders overgegaan, de huizen, die wij in het land, in dorpen en steden hadden gebouwd, en waarin wij zoveel goeds door Uwe genade hebben ondervonden.

Geen volk der aarde heeft ooit van den Heere ene belofte ontvangen, dat het het land, waarin het woonde, ontvangen of behouden zou, nog minder ene belofte op een vreemd land, dat het moest zoeken te veroveren; geen volk heeft dus aanspraak op zijn land. Israël alleen is ene uitzondering, waaraan de Heere door enen heiligen eed Kanaän had toegezegd, en wel voor altijd. Daarom was het zeker ene zeer moeilijke zaak voor de vromen in Israël, wanneer het nu het land verloor, dat volgens Goddelijken rechtstitel het toekwam. Er behoorde Abrahams geloof toe, dat de Heere ook uit stenen enen zoon kon verwekken en Zijnen eed door Zijne wijsheid en almacht toch zou houden, bij het zien der verovering van dit land Gods, om aan Zijne toezegging en waarachtigheid niet te wanhopen. Ja nog meer! Kanaän was voor iederen gelovigen Israëliet het land, waarin eens al de kostelijke beloften van den beginne af zonden worden vervuld, waar des Heeren heerlijkheid zich eens zou verwezenlijken, waar het verloren paradijs zou wederkeren, van waar de openbaring der waarheid en gerechtigheid Gods, de wedergeboorte der gehele mensheid, ja, de verheerlijking van aarde en hemel zou

uitgaan. Het verlies van dit land was den gelovigen Israëliet diensvolgens gelijk aan het verlies der eeuwige zaligheid, welke door den Heere zelve voor het volk aan was gebonden. Verkreeg Israël dat land niet weer, zo was dit een ondubbelzinning getuigenis Zijner eeuwige verwerping. Daarom geloven wij op grond van verschillende getuigenissen der Heilige Schrift, dat het volk der Joden ten tijde zijner bekering tot Christus zeker weer in Zijn hem toegezegd Kanaän zal worden teruggevoerd.

3. Wij zijn allen te zamen als arme wezen zonder bescherming, zonder vader, onze moeders zijn als de weduwen, die hare door U geschonkene beschermers hebben verloren; want de vreemden handelen met ons naar hun macht en hun goedvinden.

4. Ons water, dat Gij ons met ons land hebt geschonken, die noodzakelijkste levensbehoefte, moeten wij voor geld, met zware opofferingen drinken; ons hout, dat even onontbeerlijk voor het leven is, komt ons op prijs te staan.

De zin is eenvoudig: wij hebben gene bezitting meer, geen huis noch hof, wij, die voorheen ons eigen bronwater dronken, en het hout onzer hoven en bossen voor niet hadden, nu moeten wij alles door zwaren arbeid verdienen.

5. Wij, de overwonnenen en machtelozen lijden van onze machtige en overmoedige overwinnaars onophoudelijk vervolging op onze halzen; men zit ons op den hals, alsof men wilde dieren moest bewaken en beteugelen, men dringt ons tot zwaren arbeid en plaagt op allerlei wijze; zijn wij moede, men laat ons geen rust.

6. Wij hebben ons geliefd vaderland den rug moeten toekeren en hebben, door den nood gedreven, den Egyptenaar de hand gegeven, ons in hun armen moeten werpen, en, zo wij ons vaderland niet wilden verlaten, ons den Assyriër 1) moeten overgeven, om van die vijandige wereldmacht de slaven te zijn om met brood verzadigd te worden; waarheen wij ons dus wendden, overal was de treurigste dienstbaarheid.

1) Onder den Assyriër hebben wij Babel te verstaan. Assur is de naam der Aziatische wereldmacht van Babel.

Het is duidelijk dat de Profeet hier spreekt van de eerste tijden na de verwoesting van Jeruzalem.

7. Zulke zware straffen lijden wij om den groten last onzer schulden, die op ons ligt; want niet alleen hebben wij voor onze eigene zonden te lijden; onze vaders hebben door afgodendienst en afval van U, o Heere! gezondigd, en zijn niet meer om voor hun eigene zonden te boeten. En wij, die ons niet afkeerden van de zonden onzer vaders en ons niet oprecht tot U bekeerden, maar in plaats daarvan nog erger deden (Jer. 16:11; 32:18. 2 Kon. 23:26 1 Ki), dragen nu hun ongerechtigheden naar Uwe eeuwige wet, volgens welke Gij de zonden der vaders aan de kinderen tot in het derde en vierde lid dergenen, die, haten, wilt bezoeken (Exod. 20:5. Jes. 65:7. Jer. 31:29).

1) Het is een boetvaardige belijdenis van de zonden hunner voorvaderen, waarin zij zelf, ook volhard hadden, om welke zij nu rechtvaardiglijk leden, dat is, de oordelen, die God over hen bracht, waren zo groot, dat het scheen alsof God daarmee ook een oog had op de zonden hunner voorvaderen zowel als op de kinderen. En dus werd Gods rechtvaardigheid, zowel in zijn oogluiking op hun voorvaderen als in Zijn gestrengheid omtrent hen, aan welken Hij die ongerechtigheid bezocht.

Wanneer wij dit register van plagen, die over het volk Israël zijn gekomen, recht overdenken en daarmee door de schriften van Mozes en van andere Profeten gaan, zal men bevinden, hoe nauwkeurig alles aan het volk van Israël is vervuld, wat God te voren gedreigd heeft, wanneer zij Hem niet gehoorzamen en in Zijne geboden wandelen zouden (Deut. 28). Want zo waarachtig en bestendig de Heere in Zijne belofte is, zo waarachtig is Hij ook in Zijne bedreigingen over de goddelozen. Zo als ons Zijne genadige beloften ter vertroosting dienen, zo moeten Zijne bedreigingen, waarmee Hij de goddelozen bedreigt, voor ons ene waarschuwing zijn.

8.

II. Vs. 8-16. In dit 2e deel van het geheel stelt de gemeente nog nader de ellende voor, welke haar door Gods straffen om harer zonde wil getroffen heeft. Zij, de vrijen, die geroepen zijn de wereld te beheersen, moeten zich onder de schandelijke heerschappij brengen van lage knechten en kunnen ondanks dat slechts met gevaar huns levens hun dagelijks brood verkrijgen. Ja, dit brood is niet eens toereikende om den hevigsten honger te stillen. Iedere stand, ieder geslacht, elke leeftijd moet handelingen van allerlei aard verduren van de vijanden, die over hen heersen. Onder den druk van zulke omstandigheden is het geen wonder, dat alle volksvergaderingen en volksgenietingen hebben opgehouden; want de gehele eer van Gods volk is verloren gegaan.

8. Knechten 1) zo als de Chaldeën zijn, die nog nooit hebben gesmaakt, wat ware vrijheid is, maar van der jeugd af gewoon zijn aan ene onrechtvaardige willekeurige heerschappij-knechten, die integendeel ons hadden moeten dienen, wanneer wij vroom waren geweest (Ps. 72:11), heersen in onnatuurlijke omkering van de door den Heere beschikte en gewilde betrekking over ons, over wie toch Gij alleen, onze grote Koning heersen moest; er is, daar Gij ons hebt verworpen, niemandin hemel of op aarde, die ons uit hun handen rukke.
2)

1) Aan de Chaldeën was het toegestaan, allerlei woestheid tegen hen te plegen, maar het was toch zeer droevig wanneer de kinderen Gods het eigendom waren van slaven. Want zij waren vroeger het Priesterlijk rijk en God had hen zo in Zijn trouw opgenomen, dat hun staat voortreffelijker was en veel heerlijker dan die van alle regeringen. Waar zij derhalve beroofd zijn van hun vrijheid, en dat niet, alleen maar waar zij ook aan knechten onderworpen waren, daar was de verandering zeer treurig.

Alle de einden der aarde waren gegeven aan de heerschappij van Israël theokratischen koning, indien deze de wet Gods en Zijn verbond onderhield. Maar nu was de toestand omgekeerd.

Zij die aan Israël tot knechten waren gegeven, heersen nu over hen, dewijl het verbond verbroken was.

2) De vrijheid is het hoogste goed, dat het volk van God, de kerk van den Heere Jezus Christus, ieder kind van God in 't bijzonder heeft. Daarin betoont zich de verlossing, die door den Zone Gods is teweeggebracht (Joh. 8:36). Daarom noemt Paulus de kerk des Heeren de vrije, onzer aller moeder (Gal. 4:26). Deze bestaat daarin, dat de gemeente Gods al de heerlijke gaven en krachten, welke de Heilige Geest in haar heeft gelegd, naar haren vollen rijkdom ontvouwe, en haren God zo kan dienen, dat gene menselijke macht en autoriteit haar daarin kan hinderen. Wij weten het wel, dat deze hemelse vrijheid zich eerst uiterlijk zal openbaren, wanneer alle zonde overwonnen zal zijn en Christus, de Heere zal zijn wedergekomen, om ook de uitwendige dienstbaarheid der Zijnen te verbreken. Maar altijd blijft het ene tegennatuurlijke betrekking, die alleen als gericht van God over Zijne gemeente verklaarbaar is, wanneer de gemeente door dezulken, die er niet toe geroepen zijn, die zelf niets weten van deze heerlijke vrijheid der kinderen Gods, ja die verachten en haten, beheerst wordt, en in de ontwikkeling van haar waarachtig wezen belemmerd.

9. Wij moeten ons brood, de geringe oogst in ons door den oorlog verwoest, door roverhorden doorkruist land met gevaar onzes levens halen, in gedurige vrees van wege het zwaard der heen en weer trekkende bedouïnenhorden der woestijn, die ons bij het oogsten overvallen, uitplunderen en zelfs doden.

10. Meer nog, de geringe voorraad is ontoereikend. Onze huid is zwart geworden gelijk een oven, van wege den geweldigen storm des hongers (Deut. 28:48). Even als de woestijnwind de huid zwart brandt, zo zijn wij zwart geworden van magerheid.

Wij leren hier, hoe God het misbruik Zijner gaven, den overvloed en de overdaad bestraft, wanneer men in voorspoed en goedkope tijden Gode niet dankbaar is, maar daarentegen Zijne gaven, wijn en vruchten onnut verspilt met zwelgen en brassen, vreten en zuipen, dat God dan Zijne goederen en gaven terughoudt, het voedsel zeldzamer maakt, zodat het niet gemakkelijk te krijgen is, en enen honger toezendt, zodat men nauwelijks brood en water kan hebben, zo ging het het volk van Juda.

11. Zij, onze overmoedige overwinnaars verschonen niemand met hun mishandelingen van allerlei aard; zij hebben de vrouwen te Zion verkracht, en de jonge dochters in de steden van Juda.

12. De vorsten van Juda zijn door hunlieder hand niet alleen gedood, maar om daarna nog des te groteren smaad op hen te laden, opgehangen; {1} de aangezichten der ouden zijn niet geëerd geweest, maar integendeel geheel onteerd. (Deut. 28:20).

{1} Werd iemand gehangen nadat hij gedood was, zo was dat te groter smaad, dewijl hem alsdan ene eerlijke begrafenis was ontzegd, en zijn lijk tot aas den roofvogels verstrekke.

Ook deze smaad had men Juda doen ondergaan.

13. Zij hebben de jongelingen weggenomen om te malen, zo worden zij gebezigd tot het werk der verachtelijkste slavinnen (Richt. 16:21. Exod. 16:24), en de jongens struikelen onder het hout, onder den last, die hun wordt opgelegd om te dragen.

15. De vreugde onzes harten houdt onder zulke zware gerichten op, onze rei is in treurigheid, in boet- en klaagliederen veranderd (Jer. 7:34; 16:9; 31:13. 30:12).

16. De kroon onzes hoofds, de heerlijkheid, die de Heere ons gegeven had, als aan Zijn uitverkoren en begenadigd volk, is afgefallen; 1) o wee nu onzer, zo moeten wij in de diepste smart zeggen, dat wij zo gezondigd hebben. Ja, onze zonden alleen hebben dat alles verdiend, over deze alleen willen wij klagen.

1) Onder "de kroon van ons hoofd" is te verstaan, al de heerlijkheid en ere die Juda vroeger had, de hoge stand, die het onder alle volken bekleedde.

Calvijn tekent dan ook terecht aan: "Onder kroon van het hoofd, omdat hij zonder twijfel alle versiering waarmee dat volk versierd was. Het had rijk en Priesterschap, die als het ware twee lichten waren, of twee kostbare edelgesteenten; maar het had ook andere dingen, waarmee de Heere het had versierd. Waar het derhalve zulke uitstekende giften miste, wordt het gezegd, de kroon van het hoofd verloren te hebben. Doch de kroon wordt niet alleen genomen voor den diadeem, maar voor het symbool van vrolijkheid en sieraad. "

17.

III. Vs. 17-22. In den smartvollen aanblik der verwoesting welke het volk des Heeren, maar in 't bijzonder de woonplaats des Heeren in zijn midden heeft getroffen, roept de gemeente ten slotte den Heere aan, die eeuwig in Zijn heiligdom des hemels troont, dat Hij Zijn rijk op aarde niet voor eeuwig late te niet gaan. Zij is er daarbij zeker van, dat Hij dit doen kan en wil.

17. Daarom is ons hart mat; om deze dingen zijn onze ogender het vele wenen duister geworden.

18. Om des bergs Zions wil, 1) waar Uw heilige tempel, de plaats Uwer genadige tegenwoordigheid onder ons stond, om Uwe heilige plaats, die verwoest is, die nu van al hare vorige heerlijkheid is ontdaan, zodat zij nu ene plaats is, waar de vossen (de jakhalzen) op lopen.

1) Ofschoon hij alle soorten van rampen in het algemeen had zaamgevat, wijst hij nu echter de voornaamste oorzaak der smart aan, dat n. l. de berg Zion hare schoonheid en vorm had verloren. Want die plaats was door God uitverkoren, alsof Hij aldaar van den hemel was afgedaald om te wonen, en wij weten dat zijn schoonheid door wonderschone liederen is verheerlijkt. Daar ook lichtte Gods aangezicht, zoals Mozes en de Profeten dikwijls zeggen. Derhalve was het een zeer treurige verandering, dat waar God op den berg Zion had gewoond, nu de vossen woonden als in een verlaten hol. Want op den berg Zion was de tabernakel of

het heiligdom. Waar nu die plaats God en zijn Kerk had bezeten, maar zo verwoest was dat de wolven naar de plaats van God en de gelovigen waren opgegaan, dat was een verschrikkelijk feit. Niet zonder oorzaak maakt Jeremia, nadat hij gesproken heeft over zovele en zo zware verliezen, dit tot het hoofdpunt, dat de berg Zion zó verwoest was dat de wolven er op liepen. Want evenals het een voornaam punt is het als aan de spits stond van alle goeden voor het volk van God gehouden te worden, vervolgens een vertrouwden toegang tot Hem te hebben, zo is in tegenspoed niets droever dan om van de tegenwoordigheid Gods beroofd te zijn. Waar David getuigenis geeft van zijn dankbaarheid jegens God, dat hij begiftigd was met alle soort van goederen daar verenigt hij die allen in: Ik zal in het huis Gods wonen, dewijl, ofschoon hij gesproken had van schatten en rijkdommen en allen overvloed van zaken, hij echter ziet, dat dit het grootste geluk is, indien hij, tegelijk met alle gelovigen, God mag aanroepen en gerekend worden tot Zijn volk. Zo ook toont de Profeet uit het tegenovergestelde aan dat voor de vromen niets treuriger is, dan wanneer God zijn woonplaats heeft verlaten en heeft gewild, dat het beeld van den verlatene aan de ogen der toeschouwers schrik zou aanjagen.

19. Maar al is ook deze uwe aardse woonplaats onder Uw volk gevallen, Gij, o HEERE! zit in eeuwigheid, Uw troon is gevestigd daarboven in den hemel van geslacht tot geslacht. 1)

1) Zij vertroosten zich met de leer van Gods eeuwigheid en de duurzaamheid van Zijn regering.

Wanneer alle onze vertroostingën uit de schepselen van ons genomen zijn, en onze harten bezwijken, dan kunnen wij ons nog bemoedigen met het geloof, van Gods eeuwigheid. Wat voor omkering op aarde ook moge voorvallen, daar is geen verandering in den eeuwigen Geest. God blijft altoos dezelfde en Hij blijft in eeuwigheid oneindig wijs, heilig, rechtvaardig en goed.

De kerk klemmt zich vast aan de eeuwige waarheid van Gods opperheerschappij. Zijn troon staat tot in eeuwigheid. Hij heerst en regeert. En daarom, de berg Zion moge ontheiligt zijn, de vossen mogen er verblijf houden, dat zal, dat moet slechts voor een tijd zijn. Hij de eeuwige koning zal er voor zorgen, dat Zijn Rijk op aarde niet ondergaat.

Hij heerst over alle volken. Hij is ook machtig om Zion weer uit het stof te doen verrijzen.

21. HEERE! bekeer ons toch eenmaal tot U, wanneer de tijd der oordelen voorbij is en de tijd des ontfermens komt, zo zullen wij uit de ellende der verstoting bekeerd zijn tot het aanschouwen van Uw genadig aangezicht; vernieuw weer onze levensdagen tot zoveel heil en zegen, tot zulke vreugde en vrede als van ouds, toen wij, uw volk, onder David en Salomo U gewillig en van harte dienden.

God is steeds bereid ons hart om te keren, wanneer wij maar bereid zijn door boete en berouw onze boosheid weg te doen.

God verlaat ons nooit, tenzij wij Hem eerst verlaten; indien wij dan op een waren weg tot Hem terugkeren, behoeven wij niet te twijfelen, of God zal ook terugkeren in een weg van genade. Er is in onze natuur ene neiging om van God af te gaan, maar gene geschiktheid om terug te keren, voordat Zijne genade in ons werkt het willen en het volbrengen. "Vernieuw onze levensdagen, als van oud" (Jes. 1:26). Indien God door Zijne genade onze harten vernieuwt, zo zal Hij door Zijne gunst onze dagen vernieuwen (Ps. 103:5). Gods genade voor Zijn volk is altijd van ouds geweest. Daarom mogen zij vertrouwen, ook wanneer Hij schijnt hen verlaten en vergeten te hebben, dat de genade, die van eeuwigheid was, ook tot in eeuwigheid zijn zal. .

De Profeet bidt hier om bekerende en om herstellende genade. Hij gevoelt de onmacht des volks om zich zelve te bekeren en daarom is zijn enige hoop op de genade Gods, die in staat is het van Hem afgefallen volk tot Hem terug te brengen.

Hij weet het, Israël keert niet uit zichzelf tot zijn God terug. Indien de Heere eerst Zich weer als de Alfa toont, als de Eerste, dan is er verwachting op redding.

In den weg der bekering ligt de enige redding van stad en volk opgesloten.

22. Want zoudt Gij ons ganselijk verwerpen? Zoudt Gij zozeer tegen ons verbolgen zijn? 1) Dat kan toch onmogelijk alzo zijn.

1) Zodra wij ons den toestand van Jeruzalem bij en na de verwoesting door de hand der Chaldeënen en van Juda's volk in ballingschap, levendig voor ogen plaatsen willen, zullen wij gene tekening zo natuurlijk, zo eigenaardig en zo treffend vinden als die, welke ons hier door Jeremia's pen wordt afgemaald. Maar indien dit zo is, dan zegt zij al wederom en met luide stem, dat het de zonde is, die deze volksrampen heeft veroorzaakt, en dat zij de rechtvaardige straffen droegen, welke zij zich hadden waardig gemaakt, dan predikt Jeremia door zulk een woord ook nog in onze dagen al is onze toestand geheel en al van dien der Israëllers in zijnen tijd onderscheiden, dat volkszonden ook volksellende ten gevolge hebben. Evenwel is er iets, hetwelk wij hier en meer bijzonder behoren op te merken, dat er namelijk te midden van alle vernedering en jammer dezes aardse levens, gene zo groot en zo verwoestende is, als die, welke wij hier in vs. 7 aantreffen, dat wij namelijk in de mening zouden staan, zelf de straffen van Gods hand niet verdiend te hebben, maar om der vaderen wil dat onheil te moeten ondergaan. Zodra deze gedachte onze harten vervult gelijk zij bij Juda's volk gevonden werd (Jer. 31:29, zo betonen wij daarmee, dat wij blind, bevooroordeeld en verdwaald zijn. Nimmer zal een heilig en rechtvaardig God den zoon de ongerechtigheid van zijn vader doen dragen, maar wel zal Hij de misdaden der vaderen bezoeken tot in het derde en vierde lid, wanneer de kinderen in de voetstappen der ouders treden en des Heeren woord en raad blijven versmaden en verwerpen. Juda kende dus zijne misdaden niet en stortte zich zelf daardoor in ene nog dieper ellende, dewijl men zich in dien toestand niet verootmoedigen zal, noch om genade smeken, maar veeleer wrevelig en onverbeterlijk blijven wil. Tijdig en gepast was het daarom, dat Jeremia in het 16e vs. dat volk de schuldbelijdenis in den mond legt: "o wee nu onzer, dat wij zo gezondigd hebben. " Dit is toch het enige en ware middel, dat voor den Heilige en Rechtvaardige leert vallen, dat in zich zelve, in eigen zondig gedrag, de schuldige

oorzaak der ellende doet zien en zoeken, dat voor den Heere ons doet verootmoedigen, in erkenning en billijking van zonde en straf, en alleen in dien weg ons de deur der genade ontsluit, daar de Heere den ootmoedigen en verbrijzelden zondaar nimmer afwijst, maar aan hem Zijne ontferming beloofd heeft te willen bewijzen. En is het niet in dien geest, dat Jeremia, ten slotte ene bede doet, en Juda deze bede leert ontboezemen. Is deze bede gegrond op de hoogheid en opperheerschappij van God, die niet slechts Koning was over de ganse aarde, maar ook in het bijzonder over Zijne erfenis, aan welke Hij Zijn verbonden beloften bewaren wilde, en die Hij niet in eeuwigheid verstoten zou, dan bevat de bede zelf bekering tot God en volksherstel als de hoofdoorzaken, om welke moest gevraagd worden, en welker behartiging onafscheidelijk aan elkaar verbonden is. Wat baat het toch ene natie, dat zij tot uitwendig volksherstel geleid, en dat zij door 's Heeren goedheid uit bange nood en bezwaren gered wordt, indien het volk niet tot God wederkeert en aan Zijn dienst verbonden wordt? Zo lang de zonde, die rampzalige bron van jammer en ellende, niet gestopt wordt, zo lang men niet met God in gemeenschap staat en Zijne gunst niet over ons is, kan de grootste redding en het beste volksgeluk noch duurzaam, noch ook weldadig wezen. Moest nu Israël, in navolging van den Profeet, zich in den nood tot God leren wenden, onder wien men stond, door wiens hand men beweldadigd was, en die als de Almachtige en Algenoegzame alleen redden en helpen kan, dan immers zij dit ook ons aanbevolen en onze bede klimme also met onze verwachting tot den Heere alleen. Immers is het niet slechts onze bede, maar ook onze verwachting, welke wij met zulk een gebed voor den Heere uitstorten en Hem opdragen. Niet van ons zelve, niet van eigen wijsheid of kracht verwachten wij toch, also biddende, onze bekering en volksherstelling, maar van God alleen. Het is geenszins ons verlangen, alleen tot uitwendige redding, bloei en welvaart te komen, om in al de daaraan verbondene voorrechten te kunnen delen, maar eerstelijk en allermeeft om des volks bekering tot dien God, van welken men is afgekeerd. En als wij er met Jeremia bijvoegen, als van ouds, dan geven wij de eer onzer zedelijke en volks-verlossing geheel en alleen aan dien God, die Zich de God der vaderen en van onze menigvuldige verlossing en ontferming betoond heeft te zijn. Werpen wij in dien geest onze smekingen voor des Heeren troon, houden wij also bij Hem aan, gelijk Jeremia deed en het volk leerde doen, dan hebben wij voor ons zelve, ten slotte, maar op te merken, dat wij ons met zulk ene bede onder den band der verplichtingen brengen, of zullen wij, dit gebeden hebbende, niet den weg van middelen inslaan, door welken de Heere werken wil? Zullen wij op ons zelve, op onze huisgezinnen, op onzen volkstoestand niet nauwkeurig letten, en ons zelve niet afvragen, wat in dezen onze hand vindt om te doen? zullen vooral de godvruchtigen in dezen gene voorgangers en voorbidders zijn, en nog steeds met Abraham blijven staan voor het aangezicht des Heeren: met Gideon in de kracht Gods het hervormingswerk aanvangen en met zo vele God vererende woningen onze verwachting niet van den Heere onzen God hebben, die op Zijn tijd redden, helpen en ze geven kan, naar Zijn welbehagen? Niet te vergeefs zal ook deze bede geweest zijn, daar de Heere in den tijd der verlossing van Zijn Geest heeft uitgestort en het vervallene heeft opgericht, gelijk elk gebed, in Christus naam opgezonden, gewis verhooring vindt.

Hoewel wij reden hebben om te treuren over den jammerlijken toestand der Kerk, kan het ware Zion, tot hetwelk de gelovigen zijn gekomen, niet vernietigd worden, maar zal het altijd blijven. Onze betrekking, als opgenomen in Gods gemeenschap, kan niet worden te niet gedaan, noch de zekerheid onzer behoudenis worden vernietigd, noch onze vreugde en roem

in Christus worden ijdel gemaakt. Beproevingen mogen onze harten twijfelend maken en onze ogen donker, maar onze weg tot den genadetroon van den met ons verbondenen God is open. Wij mogen bidden, dat Hij ons niet vergete of verlate, en dat Hij terugkere en ons meer en meer vernieuwe door Zijne genade, dat onze hoop herleve, en onze vertroosting over ons zijn als in de dagen van ouds. Laat ons in al onze moeilijkheden al ons vertrouwen stellen op Zijne genade; laat ons onze zonden belijden en onze harten voor Hem openen; laat ons waken tegen morren en wantrouwen, wat wij ook mogen lijden; want wij weten zeker, dat het in 't einde wel zal zijn met allen, die in den Heere geloven, Hem vrezen, liefhebben en dienen. .

Zijn niet, als in Jeremia's dagen, des Heeren oordelen op aarde? En mogen wij niet de reden opsporen van des Heeren jaloersheid over Zijn Zion? Reinigde Christus de kerk met Zijn bloed, en zou Hij dan onverschillig kunnen zijn omtrent hare hoogste belangen? Dat Zion dan door ons in ernstige gebeden worde gedacht, en haar welvaart worde gesteld boven onze eigene vreugde! O, dat de toegenegenheid van elks hart onder den invloed des Heiligen Geestes er zich naar uitstreckte, om met ons tot God voor Zion bidden: spaar, Heere! spaar Uw volk, en geef Uwe erfenis niet over tot bespotting, dat Heidenen over haar zouden regeren.

Niet alsof zij dachten, dat God hen vergeten en verlaten had, veel minder dat zij vreesden, dat Hij hen voor altoos vergeten en verlaten zou, maar dus willen zij de waarde uitdrukken, die zij stellen in Zijne gunst en tegenwoordigheid, waarvan zij dachten de bewijzen en vertroosting al lang verloren te hebben.

Het laatste vers kan als zulk een smeking gelezen worden. Want zoudt Gij ons ganselijk verstoten? Zult Gij altoos op ons vertoornd zijn? Niet alleen ons niet vriendelijk aanzien, en ons in genade gedenken, maar ons van Uwe tegenwoordigheid verstoten en ons te verbieden tot U te naderen. Hoe zal dit overeen te brengen zijn met Uwe goedheid en getrouwheid en met de standvastigheid van Uw verbond?

Merkt hieraan: hoewel wij met God niet mogen twisten, zo mogen wij toch met Hem pleiten, en hoewel wij niet mogen besluiten, dat Hij ons verstoten heeft, nochtans mogen wij met den Profeet nederig met Hem spreken over Zijne oordelen, bijzonder over het aanhouden der verwoesting van Zijn heiligdom. (HENRY).

Het lied eindigt met vertrouwen en troost in God; het bedroefde hart vol van het diepste berouw onder het kruis rust en vrede gevonden, anders was het ook niet mogelijk, omdat het toch het klaaglied niet is van het goddeloze en inderdaad verworpene Israël, maar van het Israël, dat met den Heere worstelt en altijd uitroept: Ik laat U niet los, tenzij Gij mij zegent. Dat het laatste vers nog eens de smart over Gods ondervonden gericht uitdrukt, komt geheel overeen met het karakter der Klaagliederen, die klagen en smeken moeten tot aan het einde. Toch eindigt het niet zonder hoop, al kan ook de hoop zich niet verheffen tot een blij gejubel der overwinning, al schemert het slechts van verre door als de morgenster door de wolken, als de morgenster, die zelf nog wel niet de schaduwen van den nacht verdrijft, maar toch het opgaan der zon en hare overwinning aankondigt. Hoe menigvuldiger en verschrikkelijker de gerichten Gods over de Kerk des Heeren toenemen, hoe meer de laatste, grootste droefheid nadert, welke aan de wederkomst des Heeren moet voorafgaan, des te meer zal ook de

betekenis der Klaagliederen worden erkend en haar rijke vertroosting worden gewaardeerd, dan zal het ook aan dezen worden bevestigd, dat des Heeren Woord eeuwig is en uit Gods Heiligen Geest geboren.

Het slot is een pleiten op de onveranderlijkheid Gods. Het kan niet, wil de Profeet zeggen, dat Gij zo verbolgen, zo onverzoenlijk zijt, dat er geen redding mogelijk is en geen herstelling van stad en tempel meer te verkrijgen.

Het is echter een pleiten in het besef van eigen onwaardigheid en diep bederf, en een vrijlaten van den Heere, om op Zijn tijd te komen tot redding.

De eigen ere Gods is er mede gemoeid, indien het volk onherroepelijk tot vernietiging wordt overgegeven.

En daarom mag men gerust zeggen, dat in dit laatste vers, al schijnt het zo niet, het morgenrood van den dag der verlossing wordt aanschouwd.

De Profeet blijft vasthouden aan deze waarheid, dat de Heilige en Rechtvaardige, tevens is de Barmhartige en de Genadige.

SLOTWOORD OP DE KLAAGLIEDEREN VAN JEREMIA.

Zoals we reeds in onze inleiding opmerkten, wordt in dit Boek de Profeet Jeremia wel niet genoemd als de Schrijver, maar inhoud, geest en taal van deze vijf liederen zeggen het ons zo duidelijk mogelijk, dat niemand anders dan de meest beproefde onder de Profeten, ze als op de puinhopen van Jeruzalem heeft vervaardigd.

En dat niet langen tijd na, of bij tussenpozen, maar onmiddellijk na elkaar.

Dit wijst uit het organisch verband, waarin zij tot elkaar staan.

Dat niemand anders dan Jeremia ze heeft vervaardigd, blijkt duidelijk uit het feit, dat we, gelijk in zijn profetisch Boek, gedurig toespelingen hebben op de Wet, en ook in deze liederen een gedurige herhaling van dezelfde gedachten gevonden wordt, gelijk dat in zijn profetisch Boek het geval is.

Ook hier wordt gewezen op dezelfde oorzaken van ballingschap en verwoesting, n. l. op de zonden van Jeruzalem en Juda tegen God, en het schenden van Zijn heilige Wet.

De liederen zelf spreken uit: het bange en innig gevoelde lijden van hem, die de diepste smart ervaart over het verlies van stad en tempel.

Hij kan dan ook niet eindigen, dan in een gebed, in een verzuchting om bekering, om waarachtige bekering, om herstelling.

Hij, door den Geest Gods gedreven, moet blijven pleiten op de Verbondsgenade van Israëls God, waar hij weet dat die God de God des ontfermens is, die niet eeuwiglijk toornst tegen Zijn volk.

Het is daarom dat de Kerk van alle eeuwen, te midden van vernedering en smaad, van worsteling en lijden, niet alleen met woorden aan de Psalmen, maar ook aan deze "Klaagliederen" ontleend, zich heeft gewend tot Hem, die Zijn volk wel in de diepte van lijden doet zinken, maar niet wegzinken, die immer getoond heeft de enige en volkomen Hersteller van Zijn gunstvolk te zijn.